

ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง
ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง
ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2562

**POISANGLONG TRADITION: A CASE STUDY WATJAMLONG
TAMBOL BANKART, MAEWANG DISTRICT CHIANGMAI PROVINCE**

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2019

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title) ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง
ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
ผู้วิจัย อภิชาติ เทพจักร์
สาขาวิชา การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.ส่งเสริม แสงทอง

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ประธานกรรมการสอบ
(ดร.สุชาติ ศรียารัตน)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีปริญญา รูปกระจ่าง)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ดร.ส่งเสริม แสงทอง)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รศ.ดร.เสรี พงศ์พิศ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ดร.ทวิช บุญธิรัมย์)

ลงชื่อ..... เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง
ชื่อผู้เขียน	อภิชาติ เทพจักร์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2562
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.สังเสริม แสงทอง

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาขั้นตอนของประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยดำเนินการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจากเอกสาร บทความเชิงวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ชาวไทใหญ่เชื่อว่า การบรรพชาสามเณร และการอุปสมบทพระภิกษุนั้น มีอานิสงฆ์มาก กล่าวคือ ถ้าบวชลูกของตัวเองเป็นสามเณรมีอานิสงฆ์ 8 กัลป์ ถ้าบวชลูกของตัวเองเป็นพระภิกษุ มีอานิสงฆ์ 16 กัลป์ ผู้ที่เป็นแม่บวช พ่อบวช ได้รับการยกย่องนับถือในสังคมของชาวไทใหญ่ ทุกคน

ปอยส่างลอง จะนิยมจัดขึ้นในช่วงปลายเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้ง ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะว่างเว้นจากการทำนาทำไร่ และเป็นช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนของเด็ก ๆ ด้วย

2. ผู้วิจัย ได้กล่าวถึงขั้นตอนของประเพณีปอยส่างลอง วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาถึงขั้นตอนแบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ 1) การเตรียมงานปอยส่างลอง 2) การจัดงานปอยส่างลอง และ 3) ความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานปอยส่างลอง

3. ผลสำเร็จ เนื่องจากชาวไทใหญ่ มีความศรัทธาหนักในพระพุทธศาสนา มาก จนมีคำกล่าวที่ว่า “อย่ากินอย่างม่าน อย่าตานอย่างไต” หมายถึง อย่ากินอย่างพม่า อย่าทำบุญแบบคนไต หรือไทใหญ่ ที่บ่งบอกถึงความศรัทธาทำบุญบำรุงพระพุทธศาสนาของคนไทใหญ่อย่างแรงกล้า ความศรัทธาในการสืบทอดพระพุทธศาสนาของคนไทใหญ่ สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรมของวัดพระพุทธรูป ที่งดงามเป็นเอกลักษณ์ และที่สำคัญ ที่บ่งบอกถึงความเป็นไทใหญ่ คือ การบรรพชาสามเณรในช่วงฤดูร้อน หรือที่เรียกว่า ปอยส่างลอง เป็นพิธีการเฉลิมฉลอง ของการบรรพชาสามเณร ในพุทธศาสนาของคนไทยซึ่งมีเชื้อสายเป็นคนไทใหญ่

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของไทยใหญ่นั้น มีการปลูกฝังกันตั้งแต่เด็ก แสดงให้เห็นถึงพลัง ความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ต่อไป

Abstract

Thesis Title	Poisanglong Tradition: A Case Study Wat Jamlong Tambol Bankard Maewang District Chiangmai Province
Researcher	Apichart Tepjak
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2019
Principal Thesis Advisor	Dr. Songserm Saengtong

This research is purposed to 1) Study the resume of tradition of Poi Sang Long with lifestyle community at Bankard, Maewang District, Chiang Mai Province. 2) Study the procedure of the tradition Poi Sang Long : Case Study Wat Jamlong, Tambol Bankard, Maewang District, Chiang Mai Province. The qualitative research is particularly used to collect the data by using the interviewing and the focus group seminar. The data have been analyzed by descriptive analysis. The results are following :

1) Tai Yai people believe that the novice and monk ordination tradition of Buddhist in the region have most beneficial person. If ordained, their son has been a novice, their parents have 8 result of eternity and if ordained their son has been a monk their parents have 16 result of eternity and parents were accepted from community of Tai Yai.

Poi Sang Long ceremony is held during the dry season between final March to begin May when there is little work to be done in the fields. The boys have a large period of summer time.

2) The procedure of Poi Sang Long Tradition at Wat Jamlong, Tambol Bankard, Maewang District, Chiang Mai Province. Study the procedures by 3 steps divided by 1. preparing Poi Sang Long 2. doing Poi Sang Long 3. The relationship people come to Poi Sang Long.

3) The result is Tai Yai people believed in the most Buddhist religion. We can called "Don't eat likewise Myanmar Don't give likewise Tai Yai" That mean don't eat food likewise Myanmar people don't give Things likewise Tai Yai people. Tai Yai people trust in Buddhist region for longtime this traditional ritual stretches back through generations and for all young male followers of Buddhist in the region to undergo the refection style of architecture in temple, Buddha image are the most importance symbol of Tai Yai. The novice and monk ordination tradition in summer of Tai Yai people.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาชี้แนะ และช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.ส่งเสริม แสงทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ สอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณศุภกฤต ภัทรคุณานนท์ และเพื่อน ๆ สำหรับข้อแนะนำ และความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ในการทำวิจัย ที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้วิจัยมีสติปัญญา ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้วิจัย ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนสามารถทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจสำคัญ ที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

อภิชาติ เทพจักร์

Learning Institute For Everyone

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	5
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
บริบทชุมชนบ้านกาด วัดจำลอง.....	7
แนวคิดเรื่องประเพณีปอยส่างลอง.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชุมชน.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย.....	35
วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย.....	35
ประชากรเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิธีการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
สถานที่ในการวิจัย.....	37
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	38
ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	38
การนำเสนอข้อมูล.....	39
4 ผลการวิจัย	
ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.....	40
ศึกษาคูณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.....	48
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	69
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	74
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. แนวสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.....	81
ภาคผนวก ข. แนวสังเกตการแบบมีส่วนร่วมวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.....	85
ภาคผนวก ค. การสัมภาษณ์ บุคคลผู้ให้การสัมภาษณ์ และวันเวลาในการสัมภาษณ์.....	86
ภาคผนวก ง. ภาพประกอบกิจกรรมการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล.....	88
ประวัติผู้วิจัย.....	103

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ทำเนียบเจ้าอาวาสวัดจำลอง.....	13
2.2 ทำเนียบกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5.....	14
3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	38

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบความคิดในการวิจัย.....	34
4.1 เครื่องอัฐฐบริหารของต่างลอง.....	51
4.2 เครื่องบรรพชากับเครื่องอัฐฐบริหารของต่างลอง.....	51
4.3 เตรียมอาหาร 12 อย่าง และอาหารเลี้ยงแขกหรือ.....	52
4.4 พระอาจารย์โกนผมให้ต่างลอง.....	53
4.5 ชาวบ้านมาช่วยกันเตรียมงานบวช.....	53
4.6 ตันตะเป้ต่า (ตันกัลปพฤกษ์).....	54
4.7 ช่างแต่งหน้าต่างลอง.....	55
4.8 นุ่งผ้าขาวเป็นนาคก่อนบรรพชา.....	55
4.9 ผู้เข้าบรรพชาแต่งตัวต่างลอง.....	57
4.10 ก่อนเอาต่างลองแห่ ชักซ้อมความพร้อมก่อน.....	58
4.11 ขบวนแห่ต่างลอง.....	59
4.12 ขบวนแห่ต่างลอง.....	59
4.13 ป้ออาจารย์วัด (มักคนายก) ทำพิธีเรียกขวัญ หรืออ้อขวัญต่างลอง.....	63
1 สัมภาษณ์ท่านพระครูสุนทรธรรมโชติ (เจ้าอาวาสวัดจำลอง).....	88
2 สัมภาษณ์นายไกรลักษณ์ ฬิรพุทธรางกูล นายกเทศมนตรีตำบลแม่วาง.....	88
3 สัมภาษณ์นายณพลเดช ปั้นเรือน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกาด.....	89
4 สัมภาษณ์นายกำพล โยกา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกาด (เขมวังส้ฯ).....	89
5 สัมภาษณ์นายณัฐดนัย ทวางค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลบ้านกาด.....	90
6 สัมภาษณ์นายใจ ทิพย์เนตร ปราชญ์ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	90
7 สัมภาษณ์นางสมหวัง สูงโหย่ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	91
8 สัมภาษณ์นางประภา ภูมิบุญชู ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	91
9 สัมภาษณ์นางเบญจวรรณ ศรีอดิชาติ, นางทองจูน กันทา ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	92
10 สัมภาษณ์นางสายหยุด หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	92
11 สัมภาษณ์นายโสภณ บริสุทธิ์สีล ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	93
12 สัมภาษณ์ยายอุป หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	93
13 สัมภาษณ์นายอมร คำนุ ข้ราชากรบ้านาญ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	94
14 สัมภาษณ์ยายสมถวิล หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	94
15 สัมภาษณ์ยายส่วยอิ่ง สุวรรณภูมิ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	95
16 สัมภาษณ์ยายอินผ่าน เจริญสุข ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	95

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
17 สัมภาษณ์นางจันทร์ ยิ่งประเสริฐ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	96
18 สัมภาษณ์นางอุบลรัตน์ ะของ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	96
19 สัมภาษณ์นางสุรางค์ ไชยคำ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	97
20 สัมภาษณ์นางจุฬาลักษณ์ เต้จะ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	97
21 สัมภาษณ์นางสมศรี หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	98
22 สัมภาษณ์นายอุดมชัย สุวรรณภูมิ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย.....	98
23 สัมภาษณ์นางบุษกร สุริยา ข้าราชการครู.....	99
24 สัมภาษณ์นายชัยยุทธ คำธิยศ ข้าราชการครู.....	99
25 สัมภาษณ์นางเพ็ญศิณี เสนาฤทธิ์ ข้าราชการครู.....	100
26 สัมภาษณ์นางดวงสมร สมบูรณ์ ข้าราชการครู.....	100
27 สัมภาษณ์เด็กชายธนากร แก้วกันใจ นักเรียนที่เคบวชล่างลอง.....	101
28 สัมภาษณ์เด็กชายถนัด ประกอบสุข นักเรียนที่เคบวชล่างลอง.....	101
29 สัมภาษณ์เด็กชายศิริวิทย์ ทาวงค์ นักเรียนที่เคบวชล่างลอง.....	102

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบรรพชาเป็นสามเณรของกุลบุตร มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล สามเณรองค์แรกคือ พระราหูลกุมาร ซึ่งเป็นพระราชโอรสของเจ้าชายสิทธัตถะ กับนางยโสธรา ประวัติการบรรพชาเป็นสามเณรของพระราหูลกุมาร มีขึ้นในสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ ตามคำทูลเชิญของพระเจ้าสุทโธทนะ เพื่อทรงโปรดพระประยูรญาติ พระนางยโสธรา ทรงแนะนำให้พระราหูลกุมาร ไปทูลขอพระราชสมบัตินี้จากพระบิดา สมเด็จพระผู้มีพระภาค ทรงรำพึงว่า หากพระองค์จะพระราชทานสมบัตินี้แก่บุตรทั่ว ๆ ไปแล้ว สมบัตินั้น ก็จะเป็นห่วงผูกพันพระโอรสไว้ในวังสงสาร ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน ผู้การพระราชทานสมบัตินั้นประเสริฐคือ อริยทรัพย์ 7 ประการ ไม่ได้ พระพุทธองค์ จึงได้แสดงธรรมอริยทรัพย์ 7 ประการ โปรดพระราหูลกุมาร แล้วทรงโปรดให้พระสารีบุตร เป็นผู้จัดการบรรพชา ให้พระราหูลกุมารเป็นสามเณร และพระโมคคัลลานะเป็นผู้ปลงเกศา และให้ผ้ากาสาวพัสตร์ พระสารีบุตรให้ไตรสรณคมน์ พระมหากัสสปะเป็นผู้ให้โอวาทการบรรพชา ให้แก่พระราหูลกุมาร จึงเป็นการบรรพชาครั้งแรกในพระพุทธศาสนา และพระราหูลกุมาร ก็ทรงเป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุที่พระราหูลกุมาร ยังทรงพระเยาว์อยู่ มีพระชันษายังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุไม่ได้ การบรรพชาเป็นสามเณรของเขวชนชาย จึงเริ่มต้นตั้งแต่พุทธกาลเป็นต้นมา (กรมการศาสนา, 2525, หน้า 11)

ต่อมา เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีบทบาทสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของประเทศไทยมาช้านาน ตั้งแต่เริ่มตั้งถิ่นฐานทั้งในด้านการเมือง การปกครอง ตลอดจนประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทย พุทธศาสนา นอกจากจะเป็นศาสนาอันเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชนชาวไทยแล้ว ยังเป็นเสมือนหนึ่งในรากเหง้าสำคัญ ที่ทำให้ไทยเป็นชาติที่สมบูรณ์จวบจนทุกวันนี้ ประเทศไทยจึงมีประเพณี และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง หรือก่อเกิดมาจากศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก พิธีกรรมการบวช ถือเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในทางพุทธศาสนา เพราะการบวช หรือการอุปสมบทเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ยังคงมีพุทธสาวก การบรรพชาสามเณร ถือเป็นหนทางหนึ่ง ที่ปลูกฝังให้เด็กรุ่นหลังซึมซับ และมีความศรัทธาต่อพุทธศาสนา ชาวพุทธ ก็นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าบรรพชาเป็นสามเณรกันมากขึ้น แม้บุตรเจ้านายในวัง ต่างก็ได้รับการสนับสนุนให้บรรพชาเป็นสามเณร เช่น สมเด็จพระ

กรมพระปรมาธิบดีชินโรส ก็ทรงได้รับการบรรพชามาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ก็ได้กล่าวถึงการบรรพชาของสามเณรแก้ว สามเณรเงิน (กรมการศาสนา, 2525, หน้า 12)

พิธีกรรมการบรรพชาอุปสมบท ถือว่าเป็นพิธีกรรมอันเก่าแก่แก่พิธีการหนึ่ง ของพระพุทธศาสนา ที่เหล่าพุทธศาสนิกทั้งหลายได้ยึดถือ และปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล โดยในตอนแรกนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงประกอบพิธีบวชด้วยพระองค์เอง ซึ่งเรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ต่อมาเมื่อมีผู้เลื่อมใส และต้องการบวชในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น พระพุทธองค์ จึงทรงประทานพระบรมพุทธานุญาตให้พุทธสาวกประกอบพิธีบวชแก่กุลบุตรแทนพระองค์ได้เรียกวิธีแบบนี้ว่า ดิสรณคณูปสัมปทา แต่เมื่อภายหลังพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นมากกว่าเดิม จึงทรงมีพระบรมพุทธานุญาตให้ประกอบพิธีบวช โดยทรงมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ทำการพิจารณา ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีที่ใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการบรรพชาอุปสมบทตั้งแต่ครั้งพุทธกาลถึงปัจจุบัน ได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามความเหมาะสม สอดคล้อง และกลมกลืนกับขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจต่าง ๆ ในแต่ละสมัย ในแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางด้านแนวคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติทางการบวชในพระพุทธศาสนา (แสวง อุดมศรี, 2533, หน้า 399)

การบรรพชาสามเณรแต่ละท้องถิ่น แต่ละท้องที่ในประเทศไทย ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ในบางพื้นที่ก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวิธีการบรรพชาสามเณรทั่วไป เพราะสังคมไทยเองก็มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ และสายพันธุ์ กลุ่มชนชาวไทยใหญ่เป็นหนึ่งในกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือ เพราะได้อพยพมาจากประเทศพม่า จึงมีลักษณะจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาวไทยพื้นเมือง แต่ชาวไทยใหญ่เอง ก็นับถือพุทธศาสนาเถรวาทเช่นเดียวกัน พิธีกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ จึงมีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมทางศาสนาของชนชาวไทย การบวช ก็เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ชาวไทยใหญ่ให้ความสำคัญ แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของรายละเอียดทางพิธีกรรม เช่น การบวชสามเณรของชาวไทยใหญ่นั้น เรียกว่าการบวชปอยสำอาง

ประเพณีปอยสำอาง ถือว่าเป็นการบรรพชา ที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชาวไทยใหญ่ เป็นพิธีการเตรียมตัวก่อนการบรรพชา โดยสมมุติเหตุการณ์ให้เหมือนกับการบวชของพระโอรสจิตตะมังชา ซึ่งเป็นพระโอรสของกษัตริย์พระองค์หนึ่งในสมัยพุทธกาล เมื่อพระโอรสทรงมีพระชนมายุได้ 10 ชันษา พระชนกซึ่งมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า มีพระประสงค์ที่จะให้พระโอรสผนวชเป็นสามเณร แต่ก็มิได้บังคับแต่ประการใด เมื่อเป็นพระราชประสงค์ของพระชนก โอรสจิตตะมังชา ก็มิได้ขัด เพราะว่าพระองค์เองก็มีพระทัยอยากจะผนวชอยู่แล้ว การตัดสินใจพระทัยออกผนวชของพระโอรสยังความปลาบปลื้มแก่พระชนกยิ่งนัก ทำให้เกิดความปิติยินดีในบุญกุศลครั้งนี้อย่างยิ่ง พระชนกจึงให้มีการจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นเป็นการใหญ่ถึงเจ็ดวันเจ็ดคืน โดยให้โอรส แต่งองค์อย่างเต็มยศให้สมกับที่เป็นองค์พระยุพราช จากนั้น จึงได้จัดขบวน

แห่พระโอรสที่แต่งองค์แบบเต็มยศไปผนวชกับพระพุทธองค์ ครั้นเมื่อผนวชแล้ว โอรสจิตตะมังสา ก็ได้รับฉายาใหม่ว่า จิตตะมาแต่ ทรงผนวชอยู่นานจนมีพระชันษาครบที่จะเป็นพระภิกษุ เมื่อกาลเวลาผ่านไป จิตตะมาแต่ ก็ได้สำเร็จบวชบารมีจนเป็นที่ประจักษ์ และการผนวชของท่าน ได้เป็นต้นแบบของการบรรพชาของชาวไทยใหญ่ จนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุด (สมัย สุทธิธรรม, 2531, หน้า 27 – 28)

ประเพณีปอยส่างลอง เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงศรัทธา ความเชื่อมั่นทางศาสนา ของชาวไทยใหญ่ วัตถุประสงค์สำคัญของพิธีกรรมคือ การสร้างศาสนบุคคลเพื่อสืบทอด พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวไทยใหญ่

ประเพณี “ปอยส่างลอง” คือ งานประเพณีบวชลูกแก้ว เพื่อบรรพชาเป็นสามเณร ในพระพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่ เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงความศรัทธา ความเชื่อ ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็น พิธีการเตรียมตัวก่อนบรรพชา วัตถุประสงค์ของพิธีกรรม คือ การสร้างศาสนทายาท เพื่อ สืบทอดพระพุทธศาสนา จึงเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวไทยใหญ่ คำว่า “ปอยส่างลอง” เป็นภาษาไทยใหญ่ เกิดจากคำสามคำมาเชื่อมต่อกัน อันได้แก่ “ปอย” แปลว่า งาน การจัดงาน “ส่าง ลอง” แปลว่า ลูกแก้ว โดยคำว่า ส่างลอง มาจากคำสองคำ คือ คำว่า “ส่าง” กับคำว่า “ลอง” คำว่า “ส่าง” มีการสันนิษฐานกันว่า น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “สาง” หรือ “ขุนสาง” ที่แปลว่า พระพรหม ซึ่งในหนังสือธรรมะได้กล่าวไว้ว่า ท้าวออกนิฏฐพรหม ได้ถวายจิ๋วแก่เจ้าชายสิทธัตถะกุมาร ณ ริมฝั่ง แม่น้ำอโนมา เมื่อคราวที่เสด็จออกบวช อีกอย่างหนึ่งคำว่า “ส่าง” มาจากคำว่า “เจ้าส่าง” แปลว่า สามเณร (ถ้าสีกจากสามเณรเรียกว่า “ส่าง” ถ้าสีกจากพระเรียก “จง”) “ลอง” มาจากคำว่า “อะลอง” หมายถึง หน่อกล้วย หรือหน่อพุทธรังษี ผู้ที่เตรียมจะเป็นส่างลอง คือ ผู้ที่เตรียมจะเป็นสามเณร

การเป็นส่างลองนั้น เป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้า ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะ จะออกบวช ในอดีตที่ผ่านมา การจัดงานปอยส่างลองใช้เวลานานประมาณ 7-15 วัน โดยมีความ เชื่อถือกันว่า ผู้ที่ได้มีโอกาสจัดงานบรรพชาสามเณร และอุปสมบทพระภิกษุจะได้านิสงฆ์ 8 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นสามเณรได้อานิสงฆ์ 4 กัลป์ ถ้าบวชลูกของตนเองเป็นพระภิกษุได้อานิสงฆ์ 16 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นพระภิกษุได้อานิสงฆ์ 8 กัลป์ ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวช จะต้องยอมรับ หน้าที่เป็น บิดา มารดาคนที่สองของผู้ที่ตนรับบวช จะให้ความอุปถัมภ์ คำจุนในขณะที่ยังบวช และ หลังจากสึกแล้วด้วย บางรายถึงกับมอบมรดกให้เหมือนบุตรคนหนึ่งทีเดียว ผู้ที่ได้บวชลักษณะนี้ จะเรียกผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชให้ตนว่า “พ่อ-แม่” หรือ “พ่อข่าม-แม่ข่าม” แปลว่า รับรอง หรือ รับภาระอุปถัมภ์ในอดีต (พ่อข่าม-แม่ข่าม) จะได้รับการยกย่องยอมรับนับถือในสังคมเป็นอย่างมาก โดยจะได้รับการยกย่อง และเรียกคำนำหน้าว่า “พ่อส่าง-แม่ส่าง” ส่วนผู้ที่ได้รับอุปถัมภ์อุปสมบท เป็นพระภิกษุ จะได้รับการยกย่อง และเรียกคำนำหน้าว่า “พ่อจาง-แม่จาง” ผู้ที่ผ่านการบรรพชา เป็นสามเณรมาแล้ว เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ส่าง” สำหรับผู้ที่ผ่านการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ทาก” หรือ “หนาน” นำหน้าชื่อผู้นั้นด้วย คุณค่าของประเพณี “ปอยส่างลอง”

ไม่ใช่แค่การปฏิบัติสืบต่อกันมาเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางจิตใจ ด้านความรู้สึก โดยสิ่งนี้สามารถนำไปสู่เอกลักษณ์ และการอยู่ร่วมกันของชุมชน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ หรือประเพณี “ปอยส่างลอง” ยังถือเป็นการเรียกขวัญ ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีมีกำลังใจ การจัดงานปอยส่างลอง จะนิยมจัดกันในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคมของทุกปี ทั้งนี้เพราะว่าช่วงนี้ ทุกคนจะว่างเว้นจากการทำไร่ทำนาทำสวน อาหารอุดมสมบูรณ์ และไม่มีฝนตก การเดินทางไปมาหาสู่กันสะดวกสบาย และประกอบกับเป็นช่วงปิดภาคเรียนของนักเรียนด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย ซึ่งเป็นลูกหลาน เป็นคนรุ่นที่สาม ได้เห็นประเพณี “ปอยส่างลอง” มาช้านาน และมีความปรารถนาที่จะเห็นประเพณี “ปอยส่างลอง” ร่วมกับผู้คน ผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน บ้านภาค ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของประเพณี “ปอยส่างลอง” ในอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม มีบทบาท ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาทางด้านความเชื่อของประเพณี “ปอยส่างลอง” ให้กับชุมชนบ้านภาค ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และที่สำคัญ คนในชุมชนยังมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอนุรักษ์ประเพณี “ปอยส่างลอง” ให้เป็นประเพณีที่สำคัญของชุมชน และให้คนรุ่นหลังสืบทอดต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้ทำวิจัยเรื่องประเพณีปอยส่างลอง : กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อค้นหา ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านภาคเป็นอย่างไร และเพื่อศึกษาว่า ประเพณีปอยส่างลองเป็นอย่างไร ควรอย่างยิ่งให้เป็นสมบัติอันล้ำค่าแก่วิถีชีวิตของชุมชน ถ่ายทอดสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน เพราะภายในประเพณีปอยส่างลองนี้ ได้แฝงคตินิยม และแบบแผนของการดำเนินชีวิต ที่สำคัญรายละเอียดที่มีในประเพณีปอยส่างลองนั้น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ชนรุ่นหลังไว้สืบทอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านภาค ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษา วัดจำลอง ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การทำวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับขอบเขตพื้นที่วิจัย ขอบเขตเนื้อหาวิจัย และระยะเวลาการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตเนื้อหาที่วิจัย

พื้นที่วิจัย ได้แก่ วัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่

2. ขอบเขตเนื้อหาวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาวิจัย ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษาจากเอกสาร หนังสือวารสาร บทความเชิงวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น เนื้อหาที่ผู้วิจัยทำการวิจัย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษา วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 ถึง เดือนกันยายน 2561

กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน 354 ครัวเรือน เป็นชาย 502 คน เป็นหญิง 549 คน รวมประชากรจำนวน 1,051 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากตัวแทนประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และประชาชนทั่วไป รวม 30 รูป/คน ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 รูป/คน ดังนี้

2.1.1 เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป

2.1.2 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกาด จำนวน 1 ราย

2.1.3 นายกเทศมนตรีตำบลแม่วาง จำนวน 1 ราย

2.1.4 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกาด จำนวน 1 ราย

2.1.5 ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านกาดเฉลิมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 1 ราย

2.1.6 ผู้สูงอายุที่ทราบรายละเอียดประเพณีปอยส่างลอง จำนวน 13 ราย

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 ราย ดังนี้

2.2.1 คณะครู โรงเรียนโรงเรียนบ้านกาดเขมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 4 ราย

2.2.2 คณะนักเรียน โรงเรียนบ้านกาดเขมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 3 ราย

2.2.3 ประชาชน และผู้ปกครองที่มาร่วมงานประเพณีปอยส่างลอง จำนวน 5 ราย

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร
2. ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีความหมาย และมีขั้นตอนอย่างไร

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ประเพณี หมายถึง สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นขนบธรรมเนียมแบบแผน หรือจารีต หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม

ปอยส่างลอง หมายถึง ประเพณีการบรรพชาสามเณรแบบไทใหญ่ ของวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้วิจัย และชุมชน ทราบถึงแนวคิด ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้วิจัย ทราบถึงคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษา วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง ประเพณีปอยส่างลอง วัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยอธิบาย และเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย การศึกษาดังกล่าวครอบคลุม เนื้อหาดังนี้

1. บริบทชุมชนบ้านกาดวัดจำลอง
2. แนวคิดเรื่องประเพณีปอยส่างลอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

บริบทชุมชนบ้านกาด วัดจำลอง

วัดจำลอง เดิมชื่อ วัดจรวง (จะ + ลอง) ตามภาษาท้องถิ่นของคนไทใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่ที่ศรัทธาของวัดจำลองนี้ ได้อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าจากหมู่บ้านจรวงเมืองหมอกใหม่ ในเขตเชียงตุง ของประเทศพม่า ที่ต้องหนีความวุ่นวายของการเมือง ไปหาที่อยู่ใหม่ที่มีความสงบเงียบ ซึ่งในการอพยพครั้งนี้ มีพระครูจันทิมา ใจคำ พระผู้ใหญ่เป็นผู้นำในการอพยพครั้งใหญ่นี้ ร่วมด้วยคณะศรัทธาของชาวบ้าน ประมาณสามร้อยกว่าคน ที่เดินทางมาด้วยขณะเดียวกัน บรรดาคณะศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้มีการนำเอาพระพุทธรูปไม้ปางต่าง ๆ ร่วมขบวนมาด้วย มีทั้งองค์ใหญ่ องค์เล็กปะปนกันมา ในการเดินทางมาทางประเทศไทย ได้เส้นทางแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เดินเท้าเดินป่า ใช้เวลาเดินทางเดือนกว่าจึงจะถึง ในการอพยพครั้งนี้ มีพระเป็นแกนนำ มีคณะศรัทธาติดตามมาด้วย ด้วยความสมัครใจ มิได้บีบบังคับแต่อย่างใด

เมื่อชาวไทใหญ่เหล่านี้ อพยพมาได้หยุดตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ บ้านกาด อำเภอแม่วางนี้ เนื่องจากเห็นว่า มีความอุดมสมบูรณ์ดี จึงพากันมาบุกเบิกพื้นที่ ซึ่งในสมัยที่เริ่มมานั้น ยังคงเป็นป่าในช่วงแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งรกราก ยังมีการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทใหญ่ ทั้งการสร้างบ้าน มีการแต่งกายแบบไทใหญ่ทั้งหญิง และชาย การประกอบอาชีพนั้น เป็นแบบทำไร่ไถนา ตามแบบวิถีชาวบ้านทั่วไป ด้านอาหารการกินก็เช่นกัน ที่ยังยึดแบบเดิมรวมถึงภาษาที่ใช้พูดด้วย ทำให้ต้องมีการสร้างวัด หลังจากที่มีการตั้งหมู่บ้านได้ไม่นานนัก เพราะแรก ๆ ที่เข้ามาอาศัยปะปนกับคนเมือง

ซึ่งมีวัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว ของคนเมือง คือ วัดอัมพาราม ในตอนแรก ชาวไทใหญ่ก็ยังมี การไปทำบุญที่วัด แต่ด้วยความที่แตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และ วัฒนธรรมกัน ทำให้ต้องสร้างขึ้นมาเอง นอกจากจะมีความลำบากในการสื่อสารทางด้านภาษาพูดกับคนเมืองแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นอีก คือการที่คนไทใหญ่ เป็นคนมีศรัทธาเป็นอย่างมากในพระพุทธศาสนา จึงได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัด เพื่อที่จะได้มีวัดเป็นของคนไทใหญ่เอง จึงได้มีการสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2409 เป็นการสร้างวัดแบบศิลปะไทใหญ่ โดยพระอธิการใจคำ จันทิมา เรียกว่า จรอง หรือจอง เป็นภาษาไทใหญ่ หรือว่าวัดในภาษาไทยปัจจุบัน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2489 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร

การศึกษา มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเปิดสอน พ.ศ. 2484 เป็นต้นมา เป็นวัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านกาด และเป็นศูนย์ประสานวิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง ที่มีหลักสูตรท้องถิ่นให้ศึกษาเป็นมหาวิทยาลัยชีวิต ด้วยที่มีการเรียนการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี วัดจำลอง ตั้งอยู่บ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 75 ตารางวา โฉนดเลขที่ 12172 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 2 เส้น 5 วา 2 สอก จดที่ดินของเอกชน ทิศใต้ประมาณ 2 เส้น 12 วา จดที่ดินของเอกชน ทิศตะวันออกประมาณ 2 เส้น 5 วา จดลำคลอง ทิศตะวันตกประมาณ 2 เส้น 4 วา จดที่ดินของเอกชน อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ วิหาร ศาลาบาตร หอไตร และศาลาจำศีล ศาลาอเนกประสงค์ โรงครัวทำอาหาร

1. ประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อ

ถึงแม้ว่าชาวไทใหญ่นี้ จะอพยพย้ายมาจากถิ่นที่อยู่เดิม แต่พวกเขามีความศรัทธาอย่างยิ่งต่อความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จำมีการทำบุญทำทานมาตลอดทั้งปี จนเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีทั้งการสร้างวัดวาอาราม ที่นิยมทำหลังคาซ้อนชายกันหลาย ๆ ชั้น แล้วประดับชายหลังคา และชายขอบจั่ว โดยรอบด้วยลูกไม้ หรือชายไม้ฉลุ หรือสังกะสีประดับลายอย่างงดงามเรียกว่า ปานซอย ส่วนในด้านประเพณีทางศาสนา มักจะจัดกิจกรรมที่แสดงออกในรูปแบบของงานบุญ เช่น ปอยสง่าลอง เป็นภาษาไทใหญ่ จะเป็นการบวชลูกแก้ว หรือการบวชเป็นสามเณร ชาวไทใหญ่จะถือว่า การบรรพชาเป็นสามเณร เป็นงานบุญที่พ่อแม่ญาติพี่น้องจะได้รับบุญกุศลมาก พ่อแม่จะได้รับยกย่องเป็นพ่อสาบ แม่สาบ ซึ่งจะมีการกำหนดไว้ว่าผู้ที่เข้าทำพิธีจะต้อง อายุ 12 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่อยู่ในช่วงการศึกษาเล่าเรียน จึงนิยมบวชกันในช่วงปิดเทอมในภาคฤดูร้อน เดือนเมษายนของทุกปี งานปอยสง่าลองนั้น จะจัดกันที่วันแล้วแต่ฐานะของเจ้าภาพ แต่ตามพิธีจะจัดกันสามวัน คือ วันแรกเป็นวันรวมสาบลอง คือ เป็นวันโกนผม แล้วทางญาติ ๆ จะรับไปแต่งหน้า แต่งตัวสาบลอง แห่ไปตามบ้านเรือน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้านเรือน ในวันที่ 3 ก็ได้รับบรรพชาเป็นสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยต่อไป

1.1 ปอยจงพารา-เหลินสิบเอ็ด-ปอยออกพรรษา

จะเป็นงานในช่วงเทศกาลออกพรรษา ราวเดือนตุลาคมของทุกปี จะเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ ถึงวันแรม 3 ค่ำเดือนสิบเอ็ด รวมสามวัน ชาวไทใหญ่ทุกคนจะให้ความสำคัญกับประเพณีนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งจะมีการสร้างจงพารา หรือประสาท เพื่อเตรียมเป็นที่ประทับของพระพุทธรเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ที่ไปโปรดพระพุทธรมาดากลับลงมาสู่โลกมนุษย์ในชมพูทวีป การทำจงพารา หรือปราสาทนั้น จะทำวิจิตรงดงามเป็นอย่างมาก สร้างเพื่อถวายพระพุทธรเจ้าในวันออกพรรษานี้ จะมีการทำคันเทียนใหญ่ 5 ต้น มีโต หรือสิงโต นางนก หรือนางนกกึ่งกะหล่ำ และมีต้นเกี๊ยะ จุดเป็นพุทธรูปชา มีการพ้อนลายตบมะผาบ พ้อนดาบ จัดเป็นรูปขบวน เพื่อมีอุบาสก อุบาสิกา พร้อมพ่อแม่พี่น้องชาวไทใหญ่ ทั้งหมดหมู่บ้านมีการแต่งแบบไทใหญ่ เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีนี้

1.2 ประเพณีปอยต่างล่อง (แห่ต่างล่อง)

ทางวัดจำลอง ได้จัดเป็นประจำทุกปี ซึ่งยึดถือปฏิบัติมาตลอด คือ ช่วงปิดภาคเรียน หรือ ปิดเทอม จะจัดประเพณีปอยต่างล่อง หรือบวชภาคฤดูร้อน จะเปิดรับสมัครเด็กชาย หรือเด็กนักเรียนที่เรียนหนังสือ ให้เข้ามาเรียนหลักธรรมของศาสนา และพระพุทธรประวัติของศาสนา พร้อมเรียนศาสนพิธีต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทางวัดจำลอง และศรัทธาพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย ยึดถือว่าเป็นการสร้างพุทธทายาททางศาสนา จะมีบุญเป็นอย่างยิ่ง โครงการบรรพชาสามเณร หรือปวยต่างล่องนี้ จะมีเป็นประจำทุกปี คือ จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม เปิดรับสมัครถึง 15 พฤษภาคมของทุกปี เป็นเวลาโครงการ 55 วัน แต่จะแห่ต่างล่อง ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 5 เมษายน เป็นวันบรรพชาเป็นสามเณร

ประเพณีออกพรรษา หรือปอยเหลินสิบเอ็ด ประเพณีปอยต่างล่อง ของวัดจำลอง ศรัทธาวัดจำลองส่วนมาก เป็นชาวไทใหญ่ หรือไตใหญ่ (เงี้ยว) ได้มีการส่งเสริม และอนุรักษ์สืบทอดกันมา จนเป็นชีวิตจิตใจ จนคนทั่วไปเรียกว่า ไตพุทธ มีคำกล่าวไว้ว่า “ จะไปกินอย่างมัน จะไปทานอย่างเงี้ยว ” ความหมายคือ เรื่องการให้ความสำคัญในพระศาสนา คนไตใหญ่ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ประเพณีต่าง ๆ ที่มีอยู่คู่กับวัดจำลอง จะมีการจัดงานบุญขึ้นเป็นประจำทุกปีตามระยะเวลาที่ได้มีการกำหนดเอาไว้แล้ว เพราะต่างมีความเชื่อว่า

- 1) ถ้าใครได้ทำกิจกรรมเหล่านี้ จะทำให้อยู่ดีมีสุข ไม่มีภัย
- 2) เป็นการสร้างกุศลด้วยภูมิปัญญา จากแรงกาย แรงใจ พร้อมด้วยความศรัทธา
- 3) เชื่อว่าบุญกุศลมีจริงทั้งชาตินี้ และชาติหน้า
- 4) เชื่อว่าได้บูชา หรือได้ร่วมกิจกรรมแล้ว ได้กุศลได้ความสุข และสิ่งที่ได้

ตามมานั้นก็คือ

- ได้ร่วมกันอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น สืบลูกสืบหลานต่อไป (ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ)
- ได้เห็นความสามัคคี พลังศรัทธา การเสียสละของพุทธศาสนิกชน

- ได้ร่วมกันส่งเสริมพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไป
- ได้เห็นพลังศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา
- ได้ให้คนรุ่นปัจจุบันได้ใช้ภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่า (ป้ออ้อย-แม่อ้อย)
- ได้เห็นความสามัคคี การเสียสละ ได้เห็นความสนุกสนานเพลิดเพลิน

เกิดขึ้นในหมู่คณะ

ชุมชนบ้านกาด ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากรุ่นบรรพบุรุษ ผู้ก่อสร้างเมือง ลู่อุ่นลูก หลาน หลาน ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อสิ้นยุคของครุบาเจ้าใจคำ จันทิมา ในเวลาต่อมา ได้มี ศรัทธาเชื้อสายจีน ได้อพยพเข้ามาบุกเบิกพัฒนาตลาด ทำการค้าขายร่วมกับชาวไทยใหญ่ เสมือนญาติ พี่น้องที่ตามกันมา มีความรักสามัคคี ให้ความเคารพนับถือซึ่งกัน และกัน จึงทำให้การพัฒนาตลาด บ้านกาด เจริญรุ่งเรือง เป็นปึกแผ่นแน่นหนา มั่นคง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ชาวไทใหญ่ ชาวไทยพื้นเมือง และชาวจีน อาศัยอยู่อย่างถ้อยถ้อยอาศัย อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข นับว่า การวางพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจในอดีตที่ดี จึงส่งผลให้ชุมชนบ้านกาดในปัจจุบัน เป็นตำบลที่มี สภาพความเป็นอยู่ที่เจริญที่สุดของอำเภอแม่วาง

1.3 การตาย

ในความเชื่อของคนไทใหญ่ดั้งเดิมนั้น จะไม่มีการเผาศพ จะใส่โลงฝังไว้ในป่า ช้าง ขวานศพนพระสงฆ์ หรือผู้นำหัวหน้าบ้านเท่านั้น ที่จะต้องเผา เมื่อมีผู้ตายก็จะนำศพมาอาบน้ำ แล้วเปลี่ยนชุดใหม่ เมื่อต่อโลงเสร็จแล้วก็จะอาบใบยาสูบ หรือ ใบฝรั่ง และปักเจี๊ว หรือปักหม่น มาผ่า หรือเจาะรูเพื่อดับกลิ่น จะมีการเอาค้ายมาผูกที่ข้อมือ และหัวแม่เท้าให้ติดกัน ถ้าเป็นพระ หรือ ชนชั้นหัวหน้า จะใช้แผ่นทองคำเปลวปิดที่หน้าเสี้ยก่อน จากนั้นเอาเหรียญ หรือเครื่องประดับใส่ใน ปากผู้ตาย จะมีการเอาศพไว้ทำพิธีก่อนที่จะมีการเผา ตามแต่จะกำหนด ซึ่งมีการเอาอาหารมาคอย ต้อนรับแขกด้วย หากผู้ตายเป็นเพียงสามัญชน ก็จะนำใส่โลงแล้วนำไปฝังทันที แต่ปัจจุบันเป็นไป ตามสมัย

1.4 การเกิด

มีการเริ่มตั้งแต่ความเชื่อการเกิด หากหญิงมีครรภ์ฝันเห็นดอกไม้ หรือ เครื่องประดับ แสดงว่าจะได้ลูกสาว ฝันเห็นผลไม้ หรือ ได้กินผลไม้ ได้เพชร ได้พลอย เชื่อว่าจะได้ ลูกชาย หากฝันเห็นพระอาทิตย์ตกจะได้ลูกฝาแฝด เมื่อถึงเวลาคคลอดจะต้องปลดทุกอย่างให้คลี่คลายออก เช่น ประศู หน้าต่าง รวมทั้งเครื่องประดับที่สวมใส่อยู่ด้วย เพื่อให้ลูกออกได้ง่ายขึ้น เมื่อคลอดเสร็จ แล้วจะต้องอยู่ไฟ ให้ออนบนแคร่ฟาก (ทำจากไม้ไผ่) โกล่กับเตาไฟ ระยะเวลาที่อยู่ไฟนั้น ประมาณ หนึ่งเดือน อาหารที่จะกินได้เฉพาะข้าวจี่ กับปลาช่อนจี่เท่านั้น ยอดผักต้ม นิยมรับประทาน เมื่อจะ อาบน้ำ ก็จะต้องหาขมิ้น ไพรมาต้มน้ำอาบทุกครั้ง เมื่อแม่ลูกอ่อนออกไฟแล้วก็ให้อาบน้ำเย็นได้ ไปไหนมาไหนได้ หลังจากนั้น ก็จะไปวัดเมื่อเด็กอายุครบรอบได้หนึ่งเดือน แล้วก็จะมิวิธีอาบน้ำเดือน ก็จะมีสละมาทำพิธีให้ หรือผู้เข้าใจพิธีกรรมนี้ ขณะที่เตรียมน้ำจะอาบให้เด็กนั้น จะมีการเอา สิ่งมงคลต่าง ๆ เช่น วานแดง วานขาว แก้ว แหวน เงิน ทอง ใบจ่าปี ใส่ลงไปในอ่างอาบน้ำ เมื่อกล่าว

คำอวยพรจากสลาแล้ว ก็จะเอาเด็กลงอาบน้ำ จากนั้นผู้เฒ่า และผู้แก่ และญาติผู้ใหญ่ จะผูกข้อมือ รับขวัญ และให้พร เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเชื่อว่า ในวันนี้ ถ้ามีใครมาเที่ยวที่บ้านในวันออก เดือนนี้ เขาเรียกว่า หลอนเดือน เด็กก็จะมินิสัยเหมือนกับผู้ที่มาเที่ยวหานั้นจริงๆ

1.5 การแต่งงาน

การแต่งงานของคนไทใหญ่นั้น จะเรียกว่า เฮ็ดมั่งกะละ หรือทำงานมงคล ก่อนอื่นเราต้องมาทำความรู้จักกับคำที่ใช้เรียกหนุ่มสาวกันก่อน ถ้าเรียกบุตรชายจะเรียกว่า อ้ายจาย บุตรหญิงจะเรียกว่า นาง หรือ แม่ นางอ่อน หนุ่มสาวไทใหญ่ ส่วนมากจะพบกันตามงานวัดต่าง ๆ ที่มีการจัดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งจะมีพิธีในการเลือกคู่ครอง เมื่อแต่งงานแล้ว จะต้องเป็นภรรยาที่ดี ต้องซื่อสัตย์ต่อสามี ถ้าหากมีการฝ่าฝืน ก็จะมีมาตรการลงโทษที่รุนแรง คนไทใหญ่นี้ มักแต่งงานกันในช่วงอายุ 18-20 ปี เมื่อพอใจกัน ฝ่ายชายก็จะจัดฝ่ายผู้ใหญ่ไปสู่ขอฝ่ายหญิง ในวันแต่งงานนั้น ขบวนเจ้าบ่าวพากันเดินขบวนไปบ้านเจ้าสาว สิ่งของในการทำพิธีที่เจ้าบ่าว และญาติได้เตรียมมา ก็จะมีขันหมากที่ทำด้วยบายศรี จะนำมาวางไว้กลางห้อง ซึ่งมีหมอนสองใบวางอยู่ แล้วเจ้าบ่าว และเจ้าสาว ก็จะนำพานใส่ข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนไปไหว้คนเฒ่าคนแก่ เพื่อเป็นการขอขมา และคารวะ แล้วรับคำแนะนำสั่งสอน เพื่อเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตคู่ต่อไปก็เป็นอันเสร็จพิธี

2. ด้านภาษา

ตัวอักษร จะดัดแปลงมาจากภาษามอญโบราณ ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ซึ่งจะไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์มาใช้กับภาษาของตน ซึ่งเสียงวรรณยุกต์ ทำให้มีปัญหาของการอ่านหนังสือ เพราะไม่สามารถกำหนดภาษาได้ทันที เดิมเมื่อผู้ชายไทใหญ่อายุครบ 7-10 ขวบ จะถูกส่งไปศึกษาเล่าเรียนตามวัด หรือบวชเรียนอย่างที่เรเคยเห็นสามเณรตัวเล็กวิ่งตามพ่อแม่ พร้อมกับการกินไอศกรีมด้วย ถ้าเราไปฝั่งท่าจี้เหล็กเราก็จะเห็น ลักษณะของการผสมผสานกลมกลืนของคนไทใหญ่ กับคนพื้นเมืองเชียงใหม่ คนไทใหญ่ที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านกาคนี้ ในปัจจุบันได้มีการผสมกลมกลืนไปเป็นจำนวนมากกับคนเมือง ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีกาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการมีประชากรน้อยกว่า จึงจำเป็นต้องยอมรับอิทธิพลของคนเมืองที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ และมีความเหนียวแน่นกว่า

สาเหตุของการกลมกลืนผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม (ด้านการเมืองการปกครอง) จากเดิมที่คนไทใหญ่ได้อพยพมาจากชุมชนในเขตประเทศพม่า นั้น เมื่อเข้ามาอยู่ที่บ้านกาคเป็นดินแดนของประเทศไทย และมีฐานะเป็นคนต่างด้าว ภายใต้บังคับของอังกฤษ ซึ่งในช่วงแรก ๆ กฎหมายไทย ไม่มีสิทธิในการที่จะไปตัดสินเอาความผิด หรือคดีข้อพิพาทใดๆ ของคนไทใหญ่ได้ ต้องมีการส่งเรื่องไปยังสถานกงสุลอังกฤษในประเทศพม่า จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2478 ประชากรในบ้านกาคที่เป็นคนไทใหญ่ ได้รับอนุญาตให้ออนสัญชาติให้เป็นไทยได้ จากทางภาครัฐ เพราะได้เข้าอาศัยอยู่เป็นเวลานาน และไม่คิดที่จะกลับไปยังถิ่นฐานเดิม ซึ่งคนไทใหญ่เหล่านี้ ได้รับสิทธิทุกอย่างเช่นเดียวกับคนไทย มีการทำบัตรประชาชน และสิทธิทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งสิทธิในการ

ออกเสียงเลือกตั้ง สวัสดิการของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณูปโภค อย่างเช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การคมนาคม เป็นต้น อีกประการหนึ่ง ลูกหลานของคนเหล่านี้ จะได้สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน ในภาคบังคับด้วย ได้พบปะกับคนเมืองเป็นส่วนใหญ่ และตนเองก็ต้องปฏิบัติตามเช่นเดียวกับคนเมือง จะกล่าวได้ว่าเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความเป็นไทยก็ว่าได้ เมื่อคนไทยเหล่านี้ เกิดการยอมรับ ในการเป็นคนไทยแล้ว และปฏิบัติตามกฎหมายไทยทุกประการ ทำให้พวกเขาเกิดการผสมกลมกลืน โดยไม่รู้ตัว

3. ด้านเศรษฐกิจ

คนไทยใหญ่ ที่มาอาศัยอยู่ในบ้านกาดนี้ช่วงแรก ๆ นี้ ได้ดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นการประกอบอาชีพที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก บางที่ประกอบอาชีพค้าขาย เพราะว่าคนไทยใหญ่ เป็นคนที่มีความสามารถในด้านนี้มาก มีการขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากในชุมชนบ้านกาด และนิยมในการทำอาชีพเป็นพ่อค้าว่าว ที่คอยขนสินค้าไปขายตามเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่ตัวเมืองเชียงใหม่ ไปจนถึงตัวเมืองพม่า ขณะนั้นประกอบอาชีพยังไม่หลากหลาย จะประกอบอาชีพเหมือนกันทั้งหมดบ้าน แต่ต่อมา สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมแบบใหม่ ได้เข้ามาแทนระบบเดิม ประกอบกับการคมนาคม การติดต่อ และสาธารณูปโภค ได้เริ่มเข้ามา คนในชุมชนมีความ สะดวกสบายมากขึ้น การพบปะสังสรรค์กับสังคมภายนอกมีมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่นในชุมชน และบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น ยังเดินทางออกไปพบปะกับสิ่งแปลกใหม่ได้ง่าย จากการคมนาคม ที่สะดวก ซึ่งเราจะกล่าวได้ว่า หากชุมชนใดมีความใกล้เคียงกับชุมชนเมืองมากขึ้นเท่าใด ความเปลี่ยนแปลงก็มีมากขึ้นเท่านั้น ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นในแต่ละวัน ที่นับวันยิ่งสูงขึ้นมาก ตามกระแสของเศรษฐกิจ เมื่อรายได้ไม่เพียงพอต่อการต้องการในครอบครัว ทำให้คนต้องมีความ เปลี่ยนแปลงไประบบเดิมที่ล่าช้า คนในชุมชนจึงต้องหันไปประกอบอาชีพอื่นมาก เพื่อให้พอกับการใช้จ่าย ไม่เช่นนั้น ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบใหม่ ในสังคมที่กำลังเข้ามา

4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

การที่คนไทยใหญ่ในชุมชนนี้ ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐ แล้วพวกเขาจำเป็นต้อง มีการปรับตัว และยอมรับวัฒนธรรมรอบข้างที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ อย่างเช่น ในด้านการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างมาก ตั้งแต่ที่อยู่ แต่เดิมมักจะสร้างบ้านด้วยวัสดุ ที่ทำด้วยไม้มุงหลังคาด้วยใบตองตึง หรือหญ้าแฝก และบ้านแต่ละหลังก็จะสร้างแบบที่คล้ายคลึงกัน แต่ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนมาเป็นบ้านที่สร้างด้วยปูน มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง และรูปแบบของตัวบ้าน ก็มีความหลากหลาย เพราะแหล่งวัตถุดิบในชุมชนหายาก และวัสดุแบบใหม่นี้ ซื้อง่ายและมีความคงทนถาวรมากกว่า ในด้านอาหารการกินก็เช่นเดียวกัน ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ตามวัตถุดิบที่จะหาซื้อได้ในท้องตลาด ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแบบคนพื้นเมือง หากต้องการอาหาร แบบไทยใหญ่ ก็จะต้องทำกันเอง ซึ่งจะต้องเกิดความยุ่งยาก และค่านิยมบริโภคแบบคนเมือง ก็มีมากขึ้น ส่วนในด้านการแต่งกาย ที่แต่เดิมจะแต่งเป็นแบบเฉพาะของคนไทยใหญ่ แต่หากต้องมี

การออกไปยังสังคมภายนอก หรือออกไปทำงาน ก็จะต้องเปลี่ยนการแต่งกายแบบสากลทั่วไป เมื่อนานวันเข้า คนก็เริ่มคิด หากยังคงแต่งกายแบบเดิม จะเป็นการยากลำบากในการติดต่อ ประสานงานต่าง ๆ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ภาษา ในการสื่อสารการพบปะกับ คนภายนอกมีมากขึ้น จะใช้ภาษาถิ่นของตนได้เฉพาะภายในครอบครัว หรือกลุ่มของคนเดียวกัน เท่านั้น อีกทั้งลูกหลานของคนเหล่านี้ ได้เข้ารับการศึกษานใน โรงเรียนของรัฐบาล ที่เป็นภาคบังคับ ตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นสูง ๆ ทำให้เด็กรุ่นใหม่นี้ ได้รับการศึกษาที่แทรกความรู้ในด้านวัฒนธรรม ท้องถิ่น ที่ตนเองอาศัยเข้าไปในชีวิตประจำวันด้วย จากการศึกษาที่ต้องเรียนร่วมกับชุมชนที่มีวัฒนธรรมแบบ คนเมือง ทำให้เกิดความซึมซับทางวัฒนธรรมแบบคนเมืองเข้าไปในความรู้สึกด้วย ประกอบกับ การมีการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการในการเรียนการสอน ส่วนคำเมือง จะใช้ร่วมสนทนากันของ คนที่พูดภาษาไทยใหญ่ จะรู้สึกอายที่จะต้องพูดภาษาของตน หลังถูกหยอกล้อว่าไม่ใช่คนไทย จากการที่มีคนรอบข้างพูดคำเมืองเป็นส่วนมาก เพื่อไม่ให้คนเมืองที่คิดว่าตนมีวัฒนธรรมเหนือกว่า มาดูถูกเหยียดหยาม ในเมื่อได้มีความคิดว่า คำเมือง และภาษาที่นิยมในการติดต่อสื่อสาร นานเข้า คนไทยใหญ่ก็หันมาพูดคำเมืองกันมากขึ้น ดังนั้น เราจะกล่าวได้ว่า การศึกษา และค่านิยมในสังคม เปรียบเหมือนเป็นตัวหล่อหลอม และพัฒนาความคิดของคนรุ่นหลังให้รู้จักคิด วิเคราะห์ ว่าสิ่งใด สมควรจะรับไว้ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2.1 ทำเนียบเจ้าอาวาสวัดจำลอง

ที่	รายชื่อเจ้าอาวาส	รับตำแหน่ง	สิ้นสุด	รวมปี
1	พระอธิการใจคำ จันทิมา	2409	2445	36 ปี
2	พระอธิการดี กัณธิยะ	2445	2460	15 ปี
3	พระอธิการคำ ญารังษี	2460	2470	10 ปี
4	พระอธิการหลู่ ญาศรี	2470	2485	15 ปี
5	พระครูเขมวงค์ปริวัตร	2485	2513	28 ปี
6	พระครูอาทรศาสนธรรม	2513	2529	16 ปี
7	พระครูสุนทรธรรมโชติ	2529	ปัจจุบัน	-

ตารางที่ 2.2 ทำเนียบกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5

ที่	ชื่อ – สกุล	ทำหน้าที่	รับตำแหน่ง	สิ้นสุด	หมายเหตุ
1	กำนันแสนด้วง อภิรักษ์	กำนัน	-	-	ไม่ระบุ
2	กำนันหมื่นจกจก รักษา	กำนัน	-	-	ไม่ระบุ
3	ผู้ใหญ่ทวี หนุ่มศรี	ผู้ใหญ่บ้าน	-	-	ไม่ระบุ
4	ผู้ใหญ่โม ชัยชื่น	ผู้ใหญ่บ้าน	-	-	ไม่ระบุ
5	ผู้ใหญ่สม อินตะทา	ผู้ใหญ่บ้าน	-	-	ไม่ระบุ
6	ผู้ใหญ่ทองดี จันทร์แก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน	-	-	ไม่ระบุ
7	ผู้ใหญ่ผ่องพันธ์ ตุงกะสูตร	ผู้ใหญ่บ้าน	2521	2525	
8	ผู้ใหญ่เดชา เทพจักร์	ผู้ใหญ่บ้าน	2525	2530	
9	ผู้ใหญ่ภิกพ พะกำพันธ์	กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน	2530	2540	
10	ผู้ใหญ่ระเบียบ พะกำพันธ์	ผู้ใหญ่บ้าน	2547	2552	
11	ผู้ใหญ่ดำรง คำนุ	ผู้ใหญ่บ้าน	2552	2557	
12	ผู้ใหญ่มานัส ทิศคอนตอง	ผู้ใหญ่บ้าน	2558	2560	
13	ผู้ใหญ่ณัฐดนัย ทาวงค์	ผู้ใหญ่บ้าน	2560	ปัจจุบัน	

5. สภาพทั่วไปของชุมชน

บ้านกาด อยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่วางประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 45 กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ 4 บ้านดอนเปา ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ 8 บ้านอัมพาราม ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ 6 บ้านน้ำตัน ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ 3 บ้านกัวแลป่าเป้า ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

มีจำนวนประชากร ที่อาศัยอยู่ประมาณ 1,051 คน เป็นชาย 502 คน เป็นหญิง 549 คน มีจำนวนครัวเรือน 354 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นชาวไทยเชื้อสายไทใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน และไทยพื้นเมือง บริเวณที่หมู่บ้านตั้งอยู่ เป็นบริเวณที่ราบ

เป็นส่วนใหญ่ มีแม่น้ำไหลผ่าน ดังนั้น บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านจึงเหมาะแก่การทำเกษตร มีลักษณะสภาพอากาศโดยรวมร้อนชื้น ส่วนใหญ่จะทำการค้าขาย

ในอดีต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งมีการใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลัก เนื่องจากคนไทใหญ่ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ ทำให้มีผลผลิตและแรงงานเกษตรได้จำนวนมาก แต่ปัจจุบัน คนในหมู่บ้านยังมีการประกอบอาชีพอื่น ๆ อีก เช่นค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน รับจ้างทั่วไป รับราชการ ซึ่งเนื่องมาจากคนในหมู่บ้านได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ยังมีเส้นทางที่สะดวกต่อการเดินทาง การติดต่อค้าขาย เป็นผลทำให้แรงงานภาคเกษตรลดน้อยลงไป เกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องจ้างแรงงานภายนอกครอบครัวมาทำนา ดำนา เกี่ยวข้าวแทน

ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยนั้น คนไทใหญ่จะเรียกว่า เฮิน รูปแบบ และโครงสร้างมีความเหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรกรรม วัสดุหลักที่ใช้จะใช้ไม้เนื้อแข็ง และไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก ปัจจุบันพบว่า หลังคามุงด้วยกระเบื้องแบบลอนภายในพื้นที่ของแต่ละครัวเรือนจะปลูกพืชผักสวนครัวไว้ในพื้นที่พักอาศัยกันทุกครัวเรือนสำหรับรับประทาน นอกจากนี้ยังนิยมปลูกดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ไว้เพื่อนำไปถวายพระเวลาทำบุญที่วัด ปักบนหิ้งพระภายในบ้าน เพราะคนไทใหญ่เคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด

เนื่องจากชุมชนบ้านกาด มีประชากรหลากหลายเผ่าพันธุ์ ทำให้จำนวนประชากรอยู่ในระดับที่ผู้ใหญ่สามารถรู้จักกันได้ทุกหลังคาเรือน มีการพูดคุย ญาติการหาหมู่บ้าน ปัญหาอาชญากรรมในหมู่บ้านจึงไม่ค่อยเกิดขึ้น

6. ลักษณะการแต่งกายของคนในชุมชน

วันปกติ หรือในงานสำคัญต้องไปทำบุญที่วัด ชาวไทใหญ่บ้านกาด จะแต่งกายด้วยชุดสุภาพเรียบร้อยแบบไทใหญ่ คือ

ชาย สวมเสื้อแขนยาว ผ่าหน้า ติดกระดุมขอดเป็นผ้าเย็บขมวด คอเสื้อเป็นคอกกลมหรือคอตั้งแบบคอจีน มีกระเป๋าสีตรงอกด้านซ้าย และด้านชายเสื้อทั้ง 2 ข้าง เรียกเสื้อแบบนี้ว่าเสื้อไต สวมกางเกงขาวทรงหลวม คล้ายกางเกงขาก๊วยแบบจีน ชาวไทใหญ่ เรียกกางเกงว่า กั้นไต ปัจจุบันจะแต่งตัวแบบนี้หมดทั่วไป เน้นความเหมาะสม และเรียบร้อย

หญิง สวมเสื้อคอกกลมแขนยาวพอดีตัว ตัวสั้นเอวลอย มีส่วนตรงอกเสื้อด้านหน้าเรียกว่าเสื้อปัด (เสื้อเวด) กระดุมทำจากผ้าขมวดขัดกัน เหมือนกระดุมจีน นุ่งผ้าซิ่น

จากการสังเกตพบว่า การแต่งกายของชาวไทใหญ่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งจะแต่งกายชุดธรรมดา ไม่ได้แต่งกายด้วยชุดไทใหญ่ อีกส่วนหนึ่งที่แต่งกายด้วยชุดไทใหญ่ ซึ่งเวลาปกติชาวไทใหญ่ ทั้งชาย และหญิง จะแต่งกายด้วยชุดไทใหญ่ ที่ไม่มีลวดลายเป็นสีพื้นธรรมดา ส่วนเครื่องประดับ ชายจะไม่พกผ้าที่ศีรษะ ส่วนหญิงจะไม่สวมต่างหู

7. การคมนาคม

ใช้เส้นทาง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1013 (สันป่าตอง-บ้านกาด-แม่วิน) การคมนาคมระหว่างอำเภอ และจังหวัดโดยทางรถยนต์

8. การไฟฟ้า

อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าสันป่าตอง สาขาแม่วาง ไฟฟ้า และแสงสว่างในที่สาธารณะเพียงพอ จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 354 ครัวเรือน

9. การประปา

การประปาในหมู่บ้านมีการใช้ทั้งประปาหมู่บ้าน และประปาส่วนภูมิภาค

10. การสื่อสาร

มีที่ทำกำรไปรษณีย์ 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่เลขที่ 1 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

11. การเกษตร/อาชีพ

เกษตรกร จะปลูกข้าวเพื่อบริโภค พื้นที่ลุ่มสามารถปลูกข้าวได้ทั้งนาปี และนาปรัง มีหอมหัวใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรนิยมปลูก เป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งประชากรมีร้านค้าเพื่อทำการขายของ

12. ศาสนา

ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธเกือบ 100% มีศาสนสถานในหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง คือ วัดจำลอง

13. วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน

- 1) ประเพณีออกพรรษา (ปอยเหลินสิบเอ็ด) จัดขึ้นเมื่อถึงเดือน 11 แรม 1-2-3 ค่ำ ประจำปี
- 2) ประเพณีปอยสาบลอง (บวชลูกแก้ว) จัดขึ้นต้นเดือนเมษายน ประจำปี

แนวคิดเรื่องประเพณีปอยสาบลอง

ปอยสาบลอง เป็นประเพณีการบวชสามเณร ที่สำคัญของชาวไทยใหญ่ ที่สามารถทำให้รู้ว่านี่คือตัวตนของชาวไทยใหญ่ เป็นประเพณีที่ชาวไทยใหญ่ทุกชุมชนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จัดว่า เป็นแก่นวัฒนธรรมที่ผูกพันกับชีวิตประจำวันผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างยาวนาน แต่ละปีเมื่อถึงฤดูแล้ง ก็จะมีการบวชสามเณรให้กับลูกหลาน ซึ่งจะมีรูปแบบ และอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ

1. ความหมายของคำว่า ปอยสำอาง นักวิชาการผู้มีความรู้ ได้ให้ความหมายของ ปอยสำอาง ไว้ดังนี้

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ (2542, หน้า 3655) ได้กล่าวว่า ปอยสำอาง เป็นภาษาไทยใหญ่ มาจากคำว่า ปอย แปลว่า งาน การจัดงาน คำว่า สำง มาจากคำว่า สาง แปลว่า สามเณร ส่วนคำว่า ลอง มาจากคำว่า อะลอง แปลว่า พระโพธิสัตว์ หรือหน่อพุทธางกูร ดังนั้น งานปอยสำอาง จึงหมายถึง งานบรรพชาเป็นสามเณร นัยหนึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า สำง หมายถึง เจ้าสำง คือ สามเณรในภาษาไทย กับคำว่า ลอง หรือ อลอง หมายถึง หน่อกษัตริย์ หรือผู้ที่เตรียมจะเป็นสำอาง คือ ผู้ที่เตรียมจะบวชเป็นสามเณร การเป็นสำอางนั้นเป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะ ครองกรุงกบิลพัสดุ์ ก่อนจะออกผนวช การกระทำทุกอย่างในช่วงเวลาการเป็นสำอาง จะปฏิบัติเสมือนการปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์

สมัย สุทธิธรรม (2531, หน้า 28) ได้กล่าวว่า ปอย หมายถึง งาน ซึ่งหมายถึง งานเทศกาล งานรื่นเริง งานมงคลต่าง ๆ สำง แปลว่า เณร และ ลอง มาจาก คำว่า อะลอง แปลว่า กษัตริย์ ราชา เกี่ยวกับเจ้าแผ่นดิน เมื่อรวมกันก็หมายถึง งานเตรียมบรรพชาเป็นสามเณรของเด็ก ที่แต่งตัวเลียนแบบเป็นกษัตริย์ หรือราชา

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปอยสำอาง เป็นภาษาไทยใหญ่ มีความหมายแยกศัพท์ออกได้ คือ ปอย แปลว่า งาน หรือพิธีการ สำง หมายถึง สามเณร ส่วน ลอง แปลว่า ยังไม่ได้เป็น เมื่อรวมกันแล้ว ก็หมายถึง พิธีเตรียมตัวเป็นสามเณร

ประเพณีปอยสำอาง หรืองานบวชลูกแก้วนั้น เป็นประเพณีการบรรพชาสามเณร ในพระพุทธศาสนา เริ่มมีหลักฐานปรากฏ ตั้งแต่การเข้ามาสร้างบ้านแปงเมืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ของชาวไทยใหญ่ เป็นประเพณีที่นิยมถือปฏิบัติเป็นต้นมา ทั้งชาวพม่า และชาวไทย ทั้งในพม่าและประเทศไทย

คำว่า ปอยสำอาง เกิดจากคำเชื่อมต่อกัน ของคำในภาษาไทยใหญ่ 3 คำ ได้แก่ คำว่า “ปอย” แปลว่า งาน คำว่า “สำอาง” มาจากคำว่า “สำง” กับ “ลอง” คำว่า “สำอาง” สันนิษฐานว่า เพี้ยนมาจากคำว่า “สาง” แปลว่า พระพรหม ซึ่งไทใหญ่เรียกพรหมว่า “สาง” หรือ “ขุนสาง” สืบเนื่องมาจากพระคณิตาพรหม ได้ถวายจิ๋วแก่เจ้าชายสิทธัตถะกุมาร ณ แม่น้ำอินมา และอีกอย่างหนึ่ง คำว่า “สำอาง” มาจากคำว่า “เจ้าสำอาง” คือ สามเณร สำงลองใช้เรียกลูกแก้วที่จะบวชเป็นสามเณร ส่วนลูกแก้วที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ไทใหญ่เรียกว่า “จางลอง” “จาง” มาจากคำว่า “เจ้าจาง” คือพระอันดับ ส่วนเจ้าอาวาส ไทใหญ่เรียกว่า “หูนเจ้า” คำว่า “ลอง” มาจากคำว่า “อลอง” ซึ่งแปลว่า “พระโพธิสัตว์” หรือหน่อพุทธางกูร

ชาวไทยใหญ่ ถือว่า การบรรพชาสามเณร และการอุปสมบทพระภิกษุนั้น มีอานิสงฆ์มาก กล่าวคือ ถ้าบวชลูกของตัวเองเป็นสามเณรมีอานิสงฆ์ 8 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นสามเณรมีอานิสงฆ์ 4 กัลป์ ถ้าบวชลูกของตัวเองเป็นพระภิกษุมีอานิสงฆ์ 16 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นพระภิกษุมีอานิสงฆ์ 8 กัลป์ ผู้ที่เป็นแม่บวช พ่อบวช ได้รับการยกย่องนับถือในสังคม เรียกพ่อบวช

สามเณรว่า “พ่อสำอาง” เรียกแม่บวชสามเณรว่า “แม่สำอาง” เรียกพ่อบวชพระภิกษุว่า “พ่อจาง” เรียกแม่บวชพระภิกษุว่า “แม่จาง” และเรียกผู้เฒ่าบวชเป็นสามเณรว่า “สำอาง” และเรียกผู้ที่เฒ่าบวชเป็นพระภิกษุว่า “หนาน” บางทีเรียกว่า “ทาก” นำหน้าชื่อบุคคลนั้น ๆ

ในสมัยก่อน โรงเรียนประชาบาล ยังไม่แพร่หลาย พ่อแม่ของเด็กจะนำเด็กไปฝากไว้ที่วัดกับเจ้าอาวาส เพื่อศึกษาหัดเขียนอ่านหนังสือ และเรียนรู้วิธีการบวช เช่น ท่องจำคำขอบรรพชา คำเรียกนาค ตลอดจนคำให้ศีลให้พร เด็กมีความรู้พอสมควรแล้ว ทางวัด (เจ้าอาวาส) ก็จะแจ้งให้พ่อแม่ทราบ ทางพ่อแม่พี่น้องของเด็ก จะทำการเตรียมเครื่องอัฐฐาบริขารต่าง ๆ ไว้ตามสถานภาพของครอบครัว

การจัดปอยสำอาง นิยมจัดในช่วงเดือนมีนาคม – เดือนพฤษภาคม ของทุกปี เพราะเป็นระยะที่ทุกคนว่างเว้นจากการทำไร่นา อาหารอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้ายังไม่ตก การเดินทางไปมาหาสู่กันสะดวกสบาย

2. ความเชื่อความเป็นมาของ ประเพณีปอยสำอาง จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ความเชื่อความเป็นมาของประเพณีปอยสำอาง มาจาก ความเชื่อในวรรณกรรมไทใหญ่ และ ความเชื่อของชุมชนไทใหญ่ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความเชื่อในวรรณกรรมไทใหญ่ วรรณกรรมไทใหญ่ ที่มีความเชื่อเรื่องประเพณีปอยสำอาง แบ่งเป็น 2 เรื่อง คือ

2.1.1 อะหนังก้าคะหว่าง

อะหนังก้าคะหว่าง ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งพุทธกาลในกรุงราชคฤห์ มีกษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าพิมพิสาร ได้สร้างพระวิหารถวายพระพุทธเจ้า และปวารณาตัวเป็นทนายของพระพุทธเจ้าตลอดชีวิต พระเจ้าพิมพิสาร มีโอรสพระองค์หนึ่ง นามว่า อชาตศัตรู (อ่าจ่าตะชาดมั่งจี) วันหนึ่ง เจ้าชายอชาตศัตรู ได้เสด็จมายังลานพระวิหาร ที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ได้พบกับพระเทวทัต พระเทวทัตจึงได้อัญเชิญเสด็จขึ้นไปบนกุฏิ พร้อมทั้งยกย่องว่าเป็นผู้มีบุคลิกเฉลียวฉลาดปราดเปรื่อง สมควรเป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมืองโดยเร็ว พร้อมกับยุแหย่ว่า พระเจ้าพิมพิสารนั้นแก่ชราแล้ว ไม่ควรเป็นกษัตริย์อีกต่อไป เพราะไม่สามารถนำทัพไปสู้รบกับใครได้ อาจสูญเสียแผ่นดินให้กับเมืองอื่น จึงแนะนำให้ฆ่าเสีย เจ้าชายอชาตศัตรู เมื่อได้ฟังดังนั้น ก็เกิดความขุ่นเคืองไม่พอพระทัย จึงดำริว่า ใครจะฆ่าบิดาของตัวเองได้ลงคอ แล้วรีบกลับไป ฝ่ายพระเทวทัตไม่ลดละความพยายาม ได้หาโอกาสพบกับเจ้าชายอชาตศัตรูอีกครั้ง พร้อมทั้งทูลกระซิบว่า ให้พระองค์จับพระบิดาขังไว้ ไม่ให้เสวยอาหาร 7 วัน ก็จะสิ้นพระชนม์ไปเอง ซึ่งเราก็จะฆ่าพระพุทธเจ้าโดยฉกฉวยหินขนาดใหญ่ให้กลิ้งลงมาทับ แล้วเราก็จะได้เป็นพระพุทธเจ้า ส่วนพระองค์ก็จะได้เป็นกษัตริย์ และเป็นทนายของเรา จากนั้นเราทั้งสองจะได้ช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง เป็นปึกแผ่นต่อไป เจ้าชายอชาตศัตรู เมื่อได้ฟังดังนั้นก็หลงเชื่อ และสั่งให้ทหารนำบิดาไปขังไว้ และไม่ให้ผู้ใดนำอาหารไปให้เสวย ฝ่ายพระมเหสีด้วยความรัก และความ

สงสารในพระสวามี จึงได้ทำขนมใส่มวยผม บางครั้งใส่รองเท้า และทาตามตัวเข้าไปเยี่ยม และให้เสวยจนครบ 7 วัน พระเจ้าพิมพิสารก็ยังไม่สิ้นพระชนม์ แต่สามารถนั่งนอน และเดินออกกำลังกายได้

ในที่สุด เจ้าชายอชาตศัตรู ได้สั่งให้ทหารเฝ้าหน้าห้องของพระบิดา แล้วเอาน้ำเกลือทาไม่ให้เดินไปมาได้ ในขณะที่เดียวกันเจ้าชายอชาตศัตรู ได้พาพระโอรสไปเยี่ยมพระมารดา และทรงตรัสว่า ลูกชายคนนี้ซื่อสัตย์มาก แต่ตัวข้าเมื่อยังเล็ก พระบิดาจะรักเหมือนข้าหรือเปล่าไม่ทราบ พระมารดาจึงตรัสว่า เจ้ารักลูกเขามากนั้น ไม่จริง เพราะของเล่นต่าง ๆ ที่มีค่ามหาศาลที่ลูกเจ้าเล่นอยู่ขณะนี้ ล้วนเป็นของที่พ่อเจ้าซื้อให้ทั้งสิ้น เจ้าไม่ได้ซื้อหามาให้ลูกเจ้าแม้แต่ชิ้นเดียว เจ้าชายอชาตศัตรู เมื่อได้ฟังดังนั้น จึงสำนึกผิด และรีบเสด็จไปยังที่คุมขัง เพื่อนำพระบิดาออกมารักษาพยาบาล

แต่พบว่า พระบิดาได้สิ้นพระชนม์ไปแล้ว จึงรู้สึกเสียใจมาก และรีบเสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พร้อมกับเล่าเรื่องให้ฟัง โดยตลอดพระพุทธเจ้า ตรัสว่าเพราะคบคนผิด จึงได้ทำบาปมหันต์ เช่นนี้ แต่เพื่อผ่อนหนักให้เป็นเบา ให้นำพระโอรสมาถวายเป็นทานในพระพุทธศาสนา โดยให้เขาสมัครใจ เมื่อทราบดังนั้น เจ้าชายอชาตศัตรู จึงได้นำพระโอรส พระนามว่า อชิตกุมาร (จิตตะมังชา) ขณะนั้นพระชนมายุได้ 10 ชันษา พระองค์เองก็มีพระทัยอยากจะผนวชอยู่แล้ว การตัดสินใจพระทัยออกผนวชของพระโอรส ทำให้เจ้าชายอชาตศัตรูเกิดความปิติยินดีในบุญกุศลครั้งนี้อย่างยิ่ง จึงมีการจัดเฉลิมฉลองขึ้นเป็นการใหญ่ ถึง 7 วัน 7 คืน โดยให้โอรส อชิตกุมาร แต่งองค์อย่างเต็มยศให้สมกับที่เป็นองค์พระยุพราช โดยเริ่มแรกให้อาบน้ำขมิ้นสัมน้ำอบ น้ำหอมที่แช่ด้วยเพชร พลอย ทองคำ และเงิน ไปปรับสี 5 จากพระพุทธเจ้า และแต่งกายด้วยเครื่องนุ่งห่มของสำลงง นำไปแห่ตามถนนสายต่าง ๆ ในกรุงราชคฤห์ เมื่อครบ 7 วัน จึงนำสำลงงไปบรรพชาเป็นสามเณรต่อหน้าพระพุทธเจ้า และเหล่าพระสงฆ์สาวกทั้งหลาย เมื่อบรรพชาแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสว่า ต่อไปในภายภาคหน้า อชิตกุมาร จะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป

ดังนั้น ปอยสำลงง จึงถือกำเนิดขึ้น โดยสมมติก่อนการบวชเหมือนพระโอรสอชิตกุมาร (จิตตะมังชา) ดังนั้น การถือกำเนิดของปอยสำลงงนั้น จึงยึดเอาหลักปรัชญาขั้นพื้นฐานอันเกี่ยวข้องกับความจริงทางพุทธศาสนา (สมัย สุทธิธรรม, หน้า 26-28)

2.1.2 อ่าหนั้นต่าตองปาน

อ่าหนั้นต่าตองปาน หรือ เรื่องการทูลถามของพระอานนท์ ที่ทูลถามเกี่ยวกับการเป็นสำลงงว่า มีอานิสงฆ์มากน้อยอย่างไร และพระพุทธเจ้าทรงชี้แจงว่า ถ้านำบุตรของตนบวชจะได้สวรรค์สมบัติเป็นเวลา 8 กำฟ้า (กัลป์) ถ้าวายเป็นพ่อขำแม่ขำ (พ่อแม่อุปถัมภ์) จะได้อานิสงฆ์ 4 กำฟ้า (กัลป์) และวรรณกรรมดังกล่าว ได้บรรยายเรื่องราวสำลงงไว้ว่า ในอดีตบรรดากษัตริย์ และเศรษฐีคบคิดได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงานปอยสำลงงขึ้น บังเอิญมีบุตรชายของหญิงหม้ายคนหนึ่งมีรูปร่างอัปลักษณ์ และมีศรัทธาอยากบรรพชา แต่ไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะเป็นเจ้าภาพบวชด้วยบุญบารมี และแรงศรัทธาของบุตรชาย ได้บันดาลให้พระอินทร์เกิดเมตตาจึงเสด็จมานำไปพยาบาล ให้อาบน้ำเงิน น้ำทอง ขัดสีลิวรรณ ล้างคราบโคลต่าง ๆ กลายเป็นกุมารที่มีรูปร่าง

สวยงาม และขุนนาง (พระพรหม) ได้ลงมาอบขลุ (ปานกุม) และสร้อยสังวาล (ลอบแป) ให้ พร้อมทั้งรับภาระเป็นพ่อข่าม (พ่ออุปถัมภ์) ในการจัดงานปอยสังลองครั้งนั้น บุตรชายหญิงหม้ายได้เป็นลูกข่าม (ลูกอุปถัมภ์) ของขุนนาง (พระพรหม) จึงเรียกลูกบุตรที่ได้รับการยกย่องในช่วงก่อนบรรพชาว่า สังลอง คือ ลูกอุปถัมภ์ หรือลูกบุญธรรมของพระพรหมสืบต่อมาจนปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าลูกบุตรที่จะได้เป็นสังลองนั้น เป็นผู้มียุบยวารมีมากกว่าคนธรรมดาสามัญ จึงมีโอกาสได้รับการยกย่องให้เป็นหน่อกษัตริย์ หรือบุตรบุญธรรมของพระพรหม ในช่วงเวลาก่อนบรรพชา (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, หน้า 136-137)

3. ความเชื่อของชุมชนไทใหญ่

ประเพณีปอยสังลอง เกิดจากศรัทธายึดมั่นในบรรพบุรุษศาสนาอย่างมั่นคง ของชาวไทใหญ่ ซึ่งถือว่าการที่ลูกบุตรสามารถอุทิศตนบรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนา เป็นผู้มียุบยวารอันยิ่งใหญ่ เจ้าภาพจะยอมเสียสละสิ่งของ เงิน ทอง อันเป็นโลกียทรัพย์ภายนอกเท่าไรก็ได้ เพื่อสนับสนุน ให้ลูกบุตรได้มีโอกาสพบกับอริยทรัพย์ในทางพระพุทธศาสนา คือการบรรพชา เสียสละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขมุ่งดำเนินตามอริยมรรคเส้นทางไปสู่พระนิพพาน

ในอดีตที่ผ่านมา การจัดงานปอยสังลองใช้เวลานานประมาณ 7-15 วัน ในการจัดงานปอยสังลอง ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ที่มีฐานะยากจนไม่สามารถจะจัดงานปอยสังลองได้ ส่วนผู้ที่มีฐานะดีแต่ไม่มีบุตรชาย หรือมีแต่บุตรชายไม่ต้องการบวช ทำให้เกิดการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขึ้น กล่าวคือผู้ที่มีฐานะยากจนที่ต้องการให้บุตรชายสังลอง จะมอบบุตรของตนแก่ผู้ที่มีฐานะ ซึ่งต้องการจัดงานปอยสังลองแต่ไม่มีบุตรชาย การมอบในลักษณะนี้ ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวช จะต้องยอมรับหน้าที่เป็นบิดามารดาคนที่สองของผู้ที่ตนรับบวช จะให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูในขณะที่บวช และหลังจากสึกแล้วด้วย บางรายถึงกับมอบมรดกให้เหมือนกับเป็นบุตรคนหนึ่งทีเดียว ผู้ที่ได้บวชลักษณะนี้ จะเรียกผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชให้ตนว่า พ่อแม่ หรือ พ่อข่าม แม่ข่าม คำว่า ข่าม แปลว่ารับรอง หรือรับภาระอุปถัมภ์ ในอดีต พ่อข่าม แม่ข่าม หรือผู้ที่รับอุปถัมภ์บรรพชาสามเณร จะได้รับการยกย่องยอมรับนับถือในสังคมเป็นอย่างมาก โดยจะได้รับการยกย่อง และเรียกค่านำหน้าว่า พ่อสัง แม่สัง ส่วนผู้ที่รับอุปถัมภ์อุปสมบทพระภิกษุ จะได้รับการยกย่อง และเรียกค่านำหน้าว่า พ่อจาง แม่จาง ผู้ที่ผ่านการบรรพชาเป็นสามเณรมาแล้วเมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า สัง สำหรับผู้ที่ผ่านการอุปสมบทเป็นภิกษุ เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า ทาก หรือ หนาน นำหน้าชื่อ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, หน้า 136-137)

4. วัตถุประสงค์การบวชสังลอง

4.1 เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเข้าถึงพระพุทธศาสนา (คือ การถือปฏิบัติพุทธมามกะ)

4.2 เพื่อให้เด็กได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และให้มีวิชาความรู้ในแขนงต่าง ๆ

และให้เด็กมีจิตใจดีอยู่ในด้านศีลธรรมคุณธรรม และจริยธรรมต่าง ๆ

4.3 เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามตลอดไป

4.4 มีความเชื่อถือว่า ถ้าได้บรรพชาเป็นสามเณร จะได้แทนคุณน้านมมารดา

4.5 ผู้ที่ได้รับเป็นเจ้าภาพบรรพชานั้น จะได้รับอานิสงฆ์มาก เมื่อสิ้นชีพนี้ก็จะได้สมบัติในสวรรค์ และตลอดถึงพระนิพพาน (จุฬาลักษณ์ สิตาคณ, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี

พิสิฐ เจริญวงศ์ และทรงศनिया กัลยาณมิตร (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, 2551, เว็บไซต์) ให้ความหมายว่า “การอนุรักษ์” หมายความว่า การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วยการสงวนรักษา หมายความว่า การดูแลรักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา

การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม และปรับปรุง ให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

ก้องเกียรติ เต็มตานาน (2549, หน้า 21) ให้ความหมายไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุง และการใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้มีคุณภาพสูง ในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรือความหมายอีกนัยหนึ่ง คือเป็นการใช้ตามความต้องการ และประหยัดไว้ใช้ในอนาคต

นิวัต เรืองพานิช, วชิระ ศรีประไพ และก้องเกียรติ เต็มตานาน (2549, หน้า 21) ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นานที่สุด และต้องการกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน โดยถูกต้องตามกาลเทศะ 35

ก้องเกียรติ เต็มตานาน (2549, หน้า 29) สรุปความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ใช้อย่างทั่วถึงกัน และวางแผนการใช้ทรัพยากรในอนาคตด้วย ซึ่งการใช้ต้องถูกกาลเทศะ

1. ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

ภายในวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละชุมชนนั้น ย่อมจะมีความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่ชุมชนได้สืบทอดปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในชุมชน มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นหลักให้เกิดความรัก ความหวงแหน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นความยึดถือของคนในคำสั่งสอน หรือในบุคคล หรือในหลักการ หรือในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดิน ฟ้า อากาศ ภัยจากธรรมชาติ หรือเหตุการณ์

ที่มนุษย์ไม่ทราบว่าจะเกิดจากอะไร จึงเกิดความรู้สึกยอมรับ และเชื่อถือในอำนาจสิ่งนั้น บางครั้งวิงวอนขอความช่วยเหลือ ความเชื่อของคนในแต่ละถิ่นจะแตกต่างกัน ความเชื่อก่อให้เกิดลัทธิบูชาธรรมชาติมีพระอาทิตย์ น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น ต่อมาลัทธิความเชื่อได้พัฒนามาเป็นศาสนา มีการเชื่อและยึดถือในเทพเจ้าต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถช่วยคนได้ ความเชื่อมีพัฒนาการมาเรื่อย ๆ ในยุคที่ความเจริญทางวิทยาการมีมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ค่อยลดลง และคนหันมาเชื่อในความมีเหตุผลมากขึ้น (มณี พยอมยงค์, 2534, หน้า 178)

ความเชื่อเป็นการยอมรับ อันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นผลดี หรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้น ๆ แม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับ และให้ความเคารพเกรงกลัว เรียกว่าความเชื่อ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย กุศศี คาถาอาคม โขคลง ไสยเวทย์ต่าง ๆ ยังรวมไปถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น (ธวัช ปุณโณทก, 2522, หน้า 95)

ความเชื่อ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความไม่รู้ เป็นประการสำคัญ ซึ่งสนองตอบความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคม จะมีทั้งการยอมรับของบุคคล กลุ่มชนที่เคารพนับถือกันเป็นประเพณี

ประเพณีปอยส่างลอง เกิดจากศรัทธายึดมั่นในบรรพบุรุษศาสนาอย่างมั่นคงของชาวไทยใหญ่ ซึ่งถือว่า ารที่กุลบุตรสามารถอุทิศตนบรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนาเป็นผู้มีบุญอันยิ่งใหญ่ เจ้าภาพจะยอมเสียสละสิ่งของ เงิน ทอง อันเป็นโลกียทรัพย์ภายนอกเท่าไรก็ได้ เพื่อสนับสนุนให้กุลบุตรได้มีโอกาสพบกับอริยทรัพย์ในทางพระพุทธศาสนา คือ การบรรพชา เสียสละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขมุ่งดำเนินตามอริยมรรคเส้นทางไปสู่พระนิพพาน

1.2 ประเพณี

ประเพณี เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นเดียวกับสิ่งอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น กล่าวคือ มีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้น เปลี่ยนแปลง และสูญหายไปตามกาลเวลา และสิ่งแวดล้อมทั้งทางภูมิศาสตร์และทางสังคม มีผู้ให้ทัศนะว่า ประเพณี คือ วัฒนธรรม หรือวัฒนธรรม คือ ประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อเป็นวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น และการถ่ายทอดปรับปรุงสืบต่อกันมา ให้เป็นความก้าวหน้าโดยลำดับ ประเพณีโบราณบางประเพณีแม้จะหมดความสำคัญ และความหมายเดิมไปแล้ว แต่ยังมีผู้ปฏิบัติตามอยู่เพราะความเคยชิน ถ้าเลิกเสียจะรู้สึกไม่สบายใจเกิดวิตกไปต่าง ๆ นา ๆ และถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาขึ้นโดยไม่ทราบเหตุผล ก็มักจะโทษว่าเป็นการฝ่าฝืนประเพณีเดิม (ภารดี มหาจันทร์, 2532, หน้า 162-264)

1.2.1 ความหมายของประเพณี

ประเพณี หรือจารีตประเพณี เมื่อแรกตั้ง หรือมีขึ้นเป็นความรู้สึกเห็นว่าเป็นเหมาะสม ว่าดี ของผู้เป็นเจ้าของประเพณี จึงได้สืบต่อกันมา เพราะฉะนั้น ประเพณีจึงเป็นแบบแผน

แม่พิมพ์ให้ผู้ที่อยู่ในหมู่เป็นส่วนรวมประพฤติปฏิบัติเดียวกัน เป็นประโยชน์ผูกพันให้คนในหมู่ รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน สะดวกแก่การปกครอง

ประเพณีนั้น เกิดจากความประพฤติของบุคคลหนึ่งก่อน คนอื่น ๆ ในหมู่ จะด้วยถูกบังคับ หรือจะด้วยเหตุผลอย่างไรก็ตามที เมื่อเห็นว่า “ดี” ก็ทำตาม เอาอย่างบ้าง ถ้าคนอื่น เห็นว่าไม่เหมาะ ไม่ดีก็ไม่ทำตาม แม้จะถูกบังคับก็ตามอย่างฝืนใจเสียไม่ได้ไปชั่วคราหนึ่ง เท่านั้น ครั้นแล้วก็หันกลับไปทำตามความประพฤติที่เคยชินกันมาแต่เดิมเพราะง่ายดี

ประเพณี ถ้าหมู่มชนที่เป็นเจ้าของยังเห็นว่าเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองอยู่ ก็จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ แม้ประเพณีนั้นจะหมดความหมาย ผิดสมัยไปแล้วก็ยังไมยอมเปลี่ยนแปลง ง่าย ๆ ก็ตาม ด้วยถือว่าเป็นแม่พิมพ์ หรือสัญลักษณ์แห่งส่วนรวมของตน ประเพณีใดเป็นเครื่องกีดขวาง หรือถ่วงความเจริญ ก็ควรจะทิ้งเสีย และหาใหม่เข้ามาแทนที่ แต่ถึงประเพณีนั้นเกี่ยวกับความเชื่อถือ ด้วยแล้วก็แน่นแฟ้นมาก เลิก หรือเปลี่ยนไม่ได้ทันที มีเพียงการศึกษาเท่านั้น ที่จะช่วยให้ผ่อนไสติขึ้น (ปรีชา นุ่นสุข, 2528, หน้า 36-37)

ลักษณะของประเพณี จะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือกันมานาน จนกลายเป็น แบบอย่าง ความคิด หรือการกระทำที่สืบกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายว่า “ประเพณี” คือ สิ่งที่มีมติปฏิบัติสืบ ๆ มาจนกลายเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีต ประเพณี

พระยาอนุมานราชธน ได้ให้ความหมายว่า “ประเพณี” คือ สิ่งใดที่คนใน สังคมกระทำกันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชิน ติดเป็นนิสัยแห่งสังคมโดยเอกเทศ”

แปลก สนธิรักษ์ ได้ให้ความหมายว่า ประเพณี เป็นเรื่องของพิธีกรรม ที่ปฏิบัติกันสืบ ๆ มา มีเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้าง คงไว้บ้าง ประเพณีย่อมแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ต้องมีประเพณีประจำชาติของตน

วรุฑ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ (2549, หน้า 65) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และ วิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่เชื่อถือปฏิบัติกันมา จนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมา และมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน

บันเทิง พาพิจิตร (2549, หน้า 78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี หมายถึง สิ่งที่สังคมส่วนรวมสร้างขึ้น ให้เป็นมรดกที่ผู้เป็นทายาทจะต้องรับไว้ และปรับปรุงแก้ไข ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป รวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่นด้วย

นงเยาว์ ชาญณรงค์ (2545, หน้า 149) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี หมายถึง สิ่ง หรือการกระทำที่กลุ่มชนประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา จงลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน ในวิถี

ชีวิตของคนกลุ่มหนึ่ง ๆ ประเพณีมีลักษณะร่วม คือ เป็นปรัมปรา และอัตนัย เป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้น เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ และเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้

รัชนิกร เศรษฐโช ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ประเพณี” คือ ความประพฤติ ที่สืบต่อกันมา เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการเอาอย่างผู้อื่น ที่อยู่รอบ ๆ คน

สุพัตรา สุภาพ ได้อธิบายเกี่ยวกับประเพณีไว้ว่า ประเพณี หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทักษะคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการ กระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจน ถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาตั้งแต่อดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือกันมานานจนกลายเป็นความคิด หรือการกระทำ ที่ได้สืบต่อกันมา และมีอิทธิพลถึงปัจจุบัน

อุทัย หิรัญโต กล่าวว่า ประเพณี คือ แบบแผนของความประพฤติปฏิบัติ และการกระทำที่บุคคลในกลุ่มสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติในการดำเนินกิจการต่าง ๆ

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ประเพณี หมายถึง การกระทำที่มี ระเบียบ แบบแผน ที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

1.2.2 ประเภทของประเพณี

ประเภทของประเพณี แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) จารีตประเพณี หรือกฎศีลธรรม (Mores) เป็นประเพณีที่เกิดจากการ นำกฎทางศีลธรรม ตามความเชื่อของสังคม มาใช้เป็นวิถีในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสงบสุข ของแต่ละสังคม จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่สำคัญ ที่บุคคลในสังคมจะต้องยึดถือ และปฏิบัติตาม ผู้ใดฝ่าฝืน สังคมจะมีปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรง เพราะถือว่าทำผิดกฎศีลธรรม เช่น ผู้ใดไม่เลี้ยงดู บิดามารดาในยามที่ท่านแก่ชรา จะถือว่าอกตัญญู ขาดศีลธรรม เป็นที่รังเกียจของสังคม

จารีตประเพณีของแต่ละสังคม มักจะแตกต่างกันไปตามค่านิยม และความเชื่อของบุคคลในสังคมจะเอาจารีตประเพณีของสังคมหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกสังคม หนึ่งว่าของใครดีกว่า ถูกต้อง เหมาะสมกว่าไม่ได้ เพราะสภาพแวดล้อม ประวัติความเป็นมา และความเชื่อของแต่ละสังคมแตกต่างกัน เช่น จารีตประเพณีของไทยจะเลี้ยงดูบิดามารดาในยามที่ ท่านแก่ชรา แต่สังคมชาวตะวันตกจะไม่ทำเช่นนั้น เป็นต้น

2) ขนบประเพณี (institution) เป็นระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ โดยตรง และโดยปริยาย ที่กำหนดไว้โดยตรง ได้แก่ ประเพณีที่มีการกำหนดแบบแผนในการปฏิบัติ อย่างชัดเจนว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การไหว้ครู การศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น ส่วนขนบประเพณี ที่มีได้กำหนดไว้โดยตรงแต่เป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไป และปฏิบัติตามกันไปโดยปริยาย เช่น การทำบุญบ้าน การบวช การทอดกฐิน การจุดบั้งไฟ เป็นต้น

3) ธรรมเนียมประเพณี (Convention) เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดา ๆ ทั่วไป ซึ่งไม่ค่อยมีความสำคัญมากนัก คือใครจะปฏิบัติก็ได้ หากใครละเลยไม่ปฏิบัติก็มักจะได้รับการหมิ่นแคลนว่าเซซ หรือไม่มีมรรยาท เช่น การแต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ

ประเภทของประเพณีอาจจะแบ่งแยกได้อีก คือ

1. ประเพณีประจำวัย เช่น

- การเกิด เช่น ทำขวัญเดือน ตั้งชื่อ ฯลฯ
- การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เมื่อเด็กอายุได้ 7 ปีขึ้นไป
- การบรรพชาอุปสมบท ซึ่งมีพิธีการต่าง ๆ เช่น การทำขวัญนาค

การแห่นาค เป็นต้น

- การแต่งงาน มีการสู่ขอ หมั้น แต่งงาน มีพิธีประกอบ เช่น

ทำบุญตักบาตร รดน้ำ เป็นต้น

- การตาย มีพิธีประกอบ เช่น อาบน้ำศพ สวดศพ เป็นต้น

2. ประเพณีประจำตัว มีธรรมเนียมต่าง ๆ

- ทำบุญตักบาตร อาจทำเป็นครั้งคราว หรือในวันพระ หรือ

ทำบุญอายุครบรอบเบญจเพส ครอบ 2, 3, 4, 5 รอบ หรือทำบุญวันเกิด

- การฟังธรรม ฟังที่วัด หรือทางวิทยุในวันพระ
- การสักการบูชา ทุกบ้านมีพระพุทธรูป และที่สักการบูชา
- การไหว้พระสวดมนต์ทุก ๆ วัน หรือก่อนนอน

3. ประเพณีประจำวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา

วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา และอาจแบ่งได้อีกแฉวงหนึ่ง คือ

- ประเพณีครอบครัว เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวโดยเฉพาะ

เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การทำบุญบ้าน เป็นต้น

- ประเพณีส่วนรวม ซึ่งทุกคนในชาติต้องทำร่วมกัน เช่น ทำบุญ

ปีใหม่ ทำบุญตรุษสงกรานต์ ทำบุญสารท ทอดกฐิน และประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา

- ประเพณีท้องถิ่น เช่น

1) ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพแท้ ๆ ของท้องถิ่นที่ทำต่อ ๆ กันมา เช่น ภาคเหนือที่เชียงใหม่ ทำร่ม เครื่องเงิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทอผ้าไหม เป็นต้น รวมทั้งประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ เช่น พิธีแห่นางแมวขอฝน พิธีทำขวัญข้าว เป็นต้น

2) ประเพณีแต่งกาย

3) ประเพณีการละเล่นในงานนักขัตฤกษ์ เช่น ภาคเหนือ

สงกรานต์มีการเล่นสาดน้ำ การแห่ครัวทาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเล่นแคน หมอลำ ภาคกลาง มีเพลงระบำมอญซ่อนผ้า ภาคใต้มีหนังตะลุง มโนห์รา เป็นต้น

4) ประเพณีรับประทานอาหาร แต่ละภาคมีชนิดของอาหารต่างกัน เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้าวเหนียว ภาคเหนือ มีลาบ หลู้ แกง โอะ แกงแค ภาคใต้ มีแกงเหลือง เป็นต้น

4. ประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิต แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- ประเพณีเกี่ยวกับบุคคลโดยสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยกระทำตามโอกาสอันสมควร ไม่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน เช่น การขึ้นบ้านใหม่ การบวช เป็นต้น
- ประเพณีเกี่ยวกับสังคม เป็นประเพณีที่ประกอบกิจกรรมร่วมกันของคนในสังคม มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และปฏิบัติสืบทอดมาหลายยุคหลายสมัย เช่น พิธีลอยกระทง วันวิสาขบูชา วันตรุษสงกรานต์ วันมาฆบูชา เป็นต้น

1.3 พิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของศาสนา ซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนา และไสยศาสตร์ หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกันทั้งในระดับความเชื่อ และการปฏิบัติ หรือการประสานความเชื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน คนโดยทั่วไปไม่สามารถแยกได้ว่า ส่วนใดเป็นของศาสนาใด และในทางปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะแยกได้ชัดเจน (อมรา พงศาพิชญ์, 2537, หน้า 41-46)

พิธีกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่น ของสังคม (social solidarity) การกระทำพิธีกรรม มิใช่เป็นการกระทำเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่ยังมีวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่สำคัญมากไปกว่านั้นด้วย อย่างเช่น กระทำพิธีกรรม เพื่อต้องการดำรงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมของตนเอาไว้ กระทำเพื่อแสดงความกตัญญูทวดต่อบรรพบุรุษ กระทำเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น (มยุรี วัดแก้ว, 2521, หน้า 74)

พิธีกรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความรู้สึกร่วมกันก่อให้เกิดความเคร่งขรึม ความขลัง ตลอดจนถึงความปลื้มปีติยินดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพิธีกรรมนั้น (เสถียร โกเศศ, 2524, หน้า 98)

พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสวมดัดขึ้น เป็นขั้นเป็นตอนมีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อ หรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ก็มีพุทธบริษัทเป็นผู้ร่วมประกอบพิธี โดยแฝงไว้เป็นหลักธรรมของพิธีกรรมนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้รู้หลักธรรมโดยไม่รู้ตัว ลักษณะของพิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เช่น การกราบ การไหว้ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเคารพ พิธีกรรมจึงเป็นเหมือนเครื่องหมายของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง เป็นสัญลักษณ์ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจ ทำให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ พิธีกรรมตามปฏิทิน พิธีกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต และพิธีกรรมพิเศษ (สุเมธ เมธาวิทยานุกูล, 2532, หน้า 1-3)

พิธีกรรมแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 2) การทำมาหากิน 3) วัฏจักรชีวิต 4) การแต่งกาย และการประดับตกแต่ง 5) การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และ 6) ศาสนา

จากแนวคิดดังกล่าวความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ของสังคม หรือชุมชนใด ก็ตาม ย่อมที่จะเหมาะกับสังคม หรือชุมชนนั้น ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับอีกสังคม หรือชุมชนหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ยังเป็นพลังอย่างหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชน รวมตัวกันช่วยสร้างศรัทธา และยึดมั่นในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ในอดีตให้คงอยู่ต่อไป

3. ขั้นตอนการจัดงานปอยต่างลง

ปอยต่างลงนั้น เป็นพิธีการเฉลิมฉลองของการบรรพชาสามเณรในศาสนาพุทธ ซึ่งปกติจะมีการจัดงานตั้งแต่ 3-7 วัน ซึ่งงานดังกล่าวนี้จะนิยมจัดขึ้นในช่วงปลายเดือนมีนาคม ถึง ต้นเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้งที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ว่างเว้นจากการทำนาทำไร่ และเป็นช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อนของเด็ก ๆ ด้วย ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมงาน

ก่อนถึงวันประเพณีปอยต่างลง อย่างน้อย 10 วัน พ่อแม่จะนำเด็กที่จะเข้ารับการบรรพชาไปฝากไว้กับหลวงพ่อก หรือพระอาจารย์ที่วัด เพื่อรับการฝึกสอนคำรับศีล คำให้พร คำขอบรรพชา รวมถึงการกราบไหว้ แล้วพ่อแม่จะต้องจัดเตรียมเงิน ข้าวของเพื่อใช้ในการบรรพชา

3.1.1 การเตรียมหาเครื่องบรรพชา - เครื่องนุ่งห่มต่างลง

- เครื่องแต่งกายต่างลง มี ชุดไตรสีเหลือง และสีอื่น ๆ , ผ้ามัดเอว, ผ้าพันหัว, ลอแป (สร้อยสังวาลย์), จ้องคำ (ฉัตรทอง), น้ำเต้า
- เครื่องบรรพชาพร้อมกับเครื่องอัฐบริวารต่าง ๆ มี ผ้าไตรจีวร, ประคตเอว, บาตร, รองเท้า, เสื่อ, หมอน, ผ้าห่ม, มิดโกนผม, ผ้ากลองน้ำ, ค้าย, เข็ม, กล่องเข็ม, ลูกประคำ, พัด, ถ้วยชาม, แก้วน้ำ, ขันตักน้ำ, มุ้ง, สนุ่, แปรงสีพื้น, ยาสีพื้น, และฝารองนั่ง เป็นต้น

3.1.2 บอกบุญแก่ญาติพี่น้อง

ใกล้ถึงวันบรรพชา พ่อแม่ หรือญาติจะไปบอกบุญกับญาติพี่น้องที่อยู่ต่างบ้านต่างตำบล หรือแม้แต่ต่างอำเภอ ของที่นำไปในการบอกบุญนั้นมีขัน คือ พานใส่ดอกไม้ รูปเทียน และผ้าสบง หรือผ้าจีวรวางบนพาน แล้วอุ้มไป จึงเรียกการไปบอกบุญตักอย่างนี้ว่า ไปผ้าอุ้ม คือ การอุ้มผ้าเหลืองไปบอกเกี่ยวกับการบวชลูกบวชหลาน พร้อมทั้งบอกวัน เวลา และสถานที่ที่จะบวช

3.1.3 การเตรียมงาน

ก่อนจะเป็นต่างลง เด็กซึ่งเป็นผู้ชายจะต้องโกนผม และอาบน้ำสะอาดชำระร่างกายด้วยน้ำหอมน้ำอบ (น้ำส้มป่อย) น้ำไม้จันทน์หอม ตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สะอาด เพื่อเป็นสิริมงคล

ส่วนชาวบ้านเดียวกันจะมาช่วยกันจัดเตรียมทุกอย่างจัดของถวาย ผูกต้นคา เพื่อทำเป็นที่ปักธรรมาศร เรียกว่า ต้นเงิน เตรียมเรื่องอาหารหวานคาว สำหรับถวายพระสงฆ์ และญาติมิตรที่มาร่วมงาน

3.1.4 วันแรกของปอยส่างลอง

เรียกกันว่า วันเอาส่างลอง จะแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าเครื่องประดับต่าง ๆ อย่างอลังการ มีการแต่งหน้าแต่งตาด้วยสีสันทึบที่จัดจ้านให้ส่างลอง ดูสวยงามเสมือนเจ้าชาย ซึ่งมีสง่าราศีเหนือคนทั่วไป หลังจากส่างลองได้ทำพิธีรับศีล 5 แล้ว ผู้เป็นพ่อแม่รวมถึงเจ้าภาพจะจัดเลี้ยงอาหาร 12 อย่าง เป็นมื้อแรกแก่ส่างลอง จากนั้น จะนำส่างลองแห่รอบวิหาร 3 รอบ และแห่ไปกราบคารวะศาลหลักเมือง จากนั้น ในช่วงบ่ายก็จะนำส่างลองไปคารวะตามวัดต่าง ๆ ซึ่งในขบวนแห่ก็จะประกอบไปด้วยเสียงดนตรี อันแสดงถึงความสนุกสนานรื่นเริง จากเครื่องดนตรีของไทยใหญ่ ได้แก่ มอชิง (ฆ้องซูด) ฉาบ และกลองมอชิง (กลองสองหน้า)

3.1.5 วันรับแขก

ทั้งส่างลอง และเจ้าภาพ จะคอยให้การต้อนรับแขกจากที่ต่าง ๆ ที่ได้มีการเชิญไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งจะมาร่วมทำบุญด้วย ซึ่งวันนี้จะเป็นวันที่มีการเลี้ยงฉลองแขก และญาติ ๆ ที่มาร่วมงานอย่างสนุกสนานก็จะมีขบวนแห่คล้าย ๆ กันกับวันแรก แต่ในวันที่สองนี้ในขบวนแห่จะประกอบด้วย เครื่องสักการะ รูปเทียนต่าง ๆ เพื่อถวายพระพุทธรูป และเครื่องจตุปัจจัยถวายพระสงฆ์

ในช่วงเย็น หลังจากที่ส่างลองรับประทานอาหารแล้วเสร็จ ก็จะมีพิธีทำขวัญ และการสวดคำขวัญ เพื่อเตรียมตัวให้ส่างลอง ซึ่งจะเข้ารับการบรรพชาในวันรุ่งขึ้น โดยผู้นำที่ประกอบพิธี ก็จะเป็นผู้อาวุโสที่ศรัทธาวัดทุกคนให้ความเคารพนับถือ

3.1.6 วันบรรพชา

พิธีของวันนี้ จะเริ่มด้วยการนำส่างลองไปแห่รอบวิหาร 3-7 รอบ จากนั้น จะนำส่างลองขึ้นวัด เพื่อขออนุญาตทำการบรรพชาจากพระผู้ใหญ่ เมื่อท่านเจ้าอาวาส หรือพระผู้ใหญ่ได้อนุญาตแล้ว ส่างลองก็จะพร้อมกันกล่าวคำบรรพชา และอาราธนาศีล แล้วจึงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายจากชุดเสื้อผ้าส่างลองที่สวยงาม มาเป็นผ้ากาสาหวัดสีเหลือง และเป็นสามเณรอย่างสมบูรณ์ โดยอาจจะอยู่หลายเดือน เพราะว่าเป็นช่วงปิดเทอมหรืออยู่ 2-3 อาทิตย์ก็ได้

แต่ละแห่งจะมีการจัดแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความสะดวก และลำดับขั้นตอนของที่นั้น ๆ โดยเฉพาะกำหนดวัน ซึ่งที่ที่มีการจัดงานมากกว่า 3 วัน จะเลื่อนวันรับแขกออกไปวันอื่น และในช่วงการจัดงานจะมีการนำส่างลองไปเยี่ยมบ้าน หรือไปคารวะวัด และเยี่ยมเยือนหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ขาดไม่ได้คือ ตลอดงานจะต้องมีการแห่ส่างลองรอบวิหารของวัด พร้อมมีการรับศีลทุกเช้าเย็น ที่สำคัญตลอดงานส่างลองจะต้องไม่แตะพื้นที่ดิน ซึ่งหากจำเป็นจะไปไหนมาไหน ผู้เป็น ตะแป จะคอยดูแลโดยให้ขี่คอ และจะมี ตะแป อีกคนคอยกางร่มให้ตลอด

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน

เวธกา เสวครบุรี (2554) (อ้างใน พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล, 2542, หน้า 50-51) กล่าวว่า วิถีชีวิตชุมชน เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม หมายถึง วัฒนธรรมในทางสังคมศาสตร์นั่นเอง ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

สังคมหนึ่ง หรือชุมชนหนึ่ง ๆ จะต้องมีวิธีการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม วิถีชีวิตจึงเป็นเสมือนเอกลักษณ์ หรือตราประจำสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุ ดังนี้ (พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล, 2542, หน้า 53-54)

วิถีชีวิตของชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในแต่ละชุมชน ที่พิจารณาได้จาก

1. บทบาทที่สมาชิกแสดงออกมาตามหน้าที่ และความรับผิดชอบ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สถาบัน องค์กร และชุมชน โดยที่แต่ละปัจเจก อาจมีหลายบทบาทเมื่อทำหน้าที่อยู่ต่างสถานที่ และเวลา หรือแม้แต่เวลา และสถานที่เดียวกัน เปรียบเสมือน ครูใหญ่ทำหน้าที่ในโรงเรียน ที่มีลูกชายของตนเรียนอยู่ และมีคุณแม่เป็นครูในสังกัดโรงเรียนนี้ด้วย
2. โครงสร้าง และหน้าที่ของสมาชิก ที่ยอมเป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและระหว่างสถาบัน องค์กร และชุมชน ที่จะมีเป้าหมายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่เมื่อชุมชนใด มีผลประโยชน์ที่เลื่อมซ้อนกันในเชิงได้เปรียบเสียเปรียบกัน สถานการณ์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้ ถ้าปราศจากการประนีประนอมกัน และอาจส่งผลกระทบต่อการทำลาย โครงสร้าง และหน้าที่ของอีกชุมชนหนึ่งที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้
3. การกำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ในลักษณะเครือญาติ เพื่อน เครือข่าย คู่ค้าขาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ร่วมกัน หรือคู่แข่งกัน
4. กำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่อาจพัฒนาขึ้นเป็นระเบียบ บรรทัดฐานทางสังคม ประเพณี และกฎหมายที่มีบทบังคับ
5. มีการสร้างกลไกทางสังคม เป็น Law Enforcement ที่มีพลัง และอำนาจบังคับใช้ กฎเกณฑ์ดังกล่าว ในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม กลไกทางสังคมที่มีอำนาจและเป็นพลังของตัวแทนของ สมาชิก สถาบัน องค์กร และชุมชน ทั้งประเภท Law Enforcement ที่มีขอบเขต

การบังคับใช้ที่มีวงกว้างแตกต่างกัน ตามอำนาจที่หนุนหลังกลไกนั้น ๆ ทั้งอำนาจที่น่าเชื่อถือ อย่างเป็นทางการเป็นผล หรืออำนาจที่นอกเหนือการควบคุมทางธรรมชาติ (Super Natural Power)

ชุมชนย่อมมีวิธีการจัดการความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ระดับชุมชน มักเรียกกันว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อาจจำแนกได้หลายสาขา ตามประเภทขององค์ความรู้ ซึ่งเนื้อหาของ องค์ความรู้ คือ ความเป็นธรรมชาติ หรือธรรมชาติวิทยา เพียงแต่นักวิชาการมาคิดแตกย่อยเป็นสาขา ต่าง ๆ สาขาหลัก ๆ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีการแยกแยะองค์ความรู้ย่อยเหล่านี้ ออกเป็น เฉพาะด้าน เช่น สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ อาจจำแนกเป็น ของคน พืช สัตว์ ถ้าพิจารณาจากคน ได้แก่ สาขาทางการแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เทคนิคการแพทย์ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เส้นผม ประสาท ลงไปถึงเส้นเอ็นก็ได้ แต่สาขาใดจะสำคัญกว่ากันนั้น ย่อมขึ้นกับบริบท และมิติที่พิจารณากัน อย่างไรก็ตาม ทุกองค์ความรู้ ย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งวิถีชุมชน ต้องพึ่งพา ความเชื่อมโยงเหล่านี้ด้วยความเข้าใจที่ปราศจากความเย่อหยิ่งแต่เอื้ออาทรกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยการอนุรักษ์ประเพณีปอยส่างลอง ชุมชนบ้านกาด วัดจำลอง ตำบล บ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระราชปริยัติโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) (2535, หน้า 410) อธิบายคำว่า “บรรพชา” มีราก ศัพท์มาจากภาษาบาลี กล่าวคือ มาจาก “ป” บทหน้า “วช ธาตุ” “ณย” ปัจจัย วิเคราะห์ตามรูปศัพท์ว่า ปฐมเมว วชิตพุนฺนติ ปพฺพชฺชา แปลว่า อันชน พึงเว้นก่อนนั้นเทียว ชื่อ ปพฺพชฺชา หรือ “การเว้นทำชั่ว” หมายถึง การเว้นจากสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม หรืออกุศลกรรมในด้านต่าง ๆ ที่ตนเองเคยกระทำการก่อนการบวช ซึ่งเป็นแนวทางของการฝึกตน เพื่อที่จะละ หรือขจัดกิเลสเครื่องเศร้าหมองทางด้านจิตใจ ให้หมดสิ้นไป ผู้ที่ถือบรรพชา หรือการบวช เรียกว่า “บรรพชิต” มีรากศัพท์มาจาก คำว่า “ป” บทหน้า “วช ธาตุ” “ต” ปัจจัย จากคำว่า “เสฏฺฐจฺจตุตฺถ วชตีติ ปพฺพชฺชิต” บุคคลใด ย่อมไปสู่ความประเสริฐ เหตุนั้น บุคคล นั้น ชื่อว่า บรรพชิต ผู้บวชเป็นสามเณรก็นับได้ว่าเป็นบรรพชิตเช่นกัน เพราะสามเณรนั้นกำลัง ดำเนินไปสู่แนวทางของการปฏิบัติที่ประเสริฐเช่นกับพระภิกษุ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2531, หน้า 86) ได้ให้ความหมาย ของบรรพชาเอาไว้ว่า หมายถึง “การบวชทั่วไป” รวมทั้งการอุปสมบทด้วยก็มี หมายเอาเฉพาะการ บวชเป็นจุดเริ่มต้น หรือเป็นบวรพโยคแห่งการอุปสมบท รวมทั้งการบวชเป็นสามเณรก็มี ศัพท์นี้ เป็นศัพท์ที่ใช้คู่กับศัพท์ว่า “อุปสมบท” มาก่อน ก่อนที่จะทรงอนุญาตการบวชสามเณรแล้ว ดังจะเห็นได้ จากการที่พระอัญญาโกณฑัญญะ เมื่อได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ได้กราบทูลแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าพึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบท ในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า”

พุทธทาสภิกขุ (2529, หน้า 43) ได้ให้ความหมายของคำว่า “บรรพชา” หมายถึง “การไปหมด” เว้นหมดจากความคับแคบในบ้านเรือน จากปัญหาต่าง ๆ ในโลกนี้ หรือไปหมด เว้นหมดจากสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการก้าวหน้าทางวิญญาณ หรือหนีพ้นไปจากภัยในวัฏสงสาร

พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) (2535, หน้า 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบวช แปลว่า เว้นความชั่วทุกอย่าง หมายถึง การบวชทั่วไป การบวชอันเป็นบรูพประโยคแห่งอุปสมบท การบวชเป็นสามเณร (เดิมทีเดียว คำว่า “บรรพชา” หมายความว่า “บวชเป็นภิกษุ” เช่นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชา พระอัครสาวกออกบรรพชา เป็นต้น ในสมัยต่อมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ คำว่า “บรรพชา” หมายถึง “บวชเป็นสามเณร” ถ้าบวชเป็นพระภิกษุ ใช้คำว่า “อุปสมบท” โดยเฉพาะเมื่อใช้ควบกันว่า บรรพชาอุปสมบท)

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2514, หน้า 177) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบวช” การบวชของสามเณร คำว่า มาจากคำบาลีว่า “บรรพชา” (ป+วช) แปลว่า “ออกไปจากตระกูล จากบ้าน จากเรือน ออกไปจากชีวิตแบบรก ๆ ออกจากกาม และกิเลสทั้งหลาย” แต่คำว่า “การบวช” ในปัจจุบันนี้ มีนัยที่ส่องแสงให้เห็นถึงการบวชเป็นพระสามเณรเป็นสามเณรด้วย ดังนั้น จึงมีข้อบัญญัติว่า บวชเป็นพระ เรียกว่า “อุปสมบท” บวชเป็นสามเณรเรียกว่า “บรรพชา”

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญา โณ) (2528:132) ได้กล่าวถึงความหมายของการบรรพชา ไว้ 3 ความหมาย กล่าวคือ

1. การบวชเป็นสามเณรของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี
2. การบวชแบบทั่วไป หมายรวมเอาการอุปสมบทด้วย
3. วิธีการเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วคำว่า “บรรพชา” หมายถึง การเว้นจากกามคุณ เว้นจากการมีทรัพย์ ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตแบบชาวโลก เข้ามาสู่การใช้ชีวิตแบบนักบวชในทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาโมกขธรรม คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหมด จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการให้การศึกษแก่เยาวชนในล้านนาไทย เมื่อพิจารณาถึงจำนวนปีที่เยาวชนบวชอยู่นั้น เทียบได้กับการเรียนชั้นประถมศึกษาในปัจจุบันนี้เอง เราอาจสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาในล้านนา มีประเพณีการบวชลูกแก้ว และให้คำนิยามในตัวผู้บวชมาแล้ว เป็นกฎของสังคมชาวล้านนาไทย ที่กำหนดให้เด็กชายชาวล้านนาไทยเกือบทั้งหมด ได้เข้ารับการศึกษาล่าเรียน อย่างน้อยก็จบชั้นประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 5-7 ปี ซึ่งก็พอเพียงแล้ว เพราะฉะนั้น การบวชสามเณรในพระพุทธศาสนา จึงนับว่ามีความสำคัญที่สุดต่อการเรียน ตลอดถึงวิถีชีวิตของเยาวชนของผู้จะบวช

สุนทรียา สุนทรวิภาค (2529, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสำคัญของการบวชในพระพุทธศาสนา ที่มีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสุพรรณบุรี ในการศึกษาครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า เหตุจูงใจในการบวชนั้น ผู้วิจัยได้พระภิกษุทั้งในกรุงเทพมหานคร และในจังหวัดสุพรรณบุรี เลือกจัดอันดับก่อนหลังตามเหตุผล

ที่แท้จริง และสำคัญที่สุด 3 อันดับ ปรากฏว่า พระภิกษุทั้ง 2 จังหวัด เลือกจัดอันดับได้เหมือนกัน ทั้ง 3 อันดับ คือ เหตุผลสำคัญที่ทำให้บวชก็คือ เพื่อทดแทนพระคุณบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ เหตุผลที่สำคัญรองลงมาก็คือ เพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาหลักธรรมต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง และจริงจัง ส่วนเหตุผลที่สำคัญ เป็นอันดับสุดท้าย คือ เพื่อมุ่งหวังการพ้นทุกข์ และกำจัดกิเลสทั้งปวง แสดงให้เห็นว่า ที่เข้าบวชส่วนมากต้องการทดแทนคุณคุณของบิดามารดา ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จะเน้นในเรื่องของความเป็นผู้กตัญญูต่อบุคคล หรือสิ่งที่มีอุปการคุณต่อตนเอง โดยการตอบแทนในลักษณะของการแสดงออก อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย

พระครูปลัดชินกร แก้วนิล (จริยเมธี) (2550) ได้ศึกษา เรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมาย และคุณค่าของปอยส่างลองในสังคมไทใหญ่ปัจจุบัน พบว่าเป็นประเพณีที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ในท้องถิ่น ด้านการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้น และมีความรักใคร่กันฉันญาติพี่น้อง ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญกับพิธีปอยส่างลองมาก สามเณรที่ผ่านพิธีปอยส่างลอง ในอดีตมีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนพระคุณบิดามารดา และศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ประเด็นเกี่ยวกับความหมาย และคุณค่าที่เปลี่ยนไป ในปัจจุบันความคิดเห็นต่อความหมายของประเพณีปอยส่างลอง เป็นพิธีกรรมหนึ่งอันเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความมีตัวตน และความเป็นชนชาวไทใหญ่ ส่วนความคิดเห็นต่อคุณค่าของประเพณีปอยส่างลองในปัจจุบัน ชาวไทใหญ่ยังให้ความสำคัญต่อประเพณีปอยส่างลอง โดยถือว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงความศรัทธาของชาวไทใหญ่ ที่มีต่อพระพุทธศาสนา สามเณร ที่ผ่านพิธีปอยส่างลองในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือ เด็ก ๆ ที่เข้าพิธีเป็นเพียงส่วนหนึ่ง เพื่อทำให้พิธีกรรมสมบูรณ์เท่านั้น ปัจจัยที่ทำให้ความหมาย และคุณค่าของประเพณีปอยส่างลองเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุด ที่ค้นพบคือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความหลากหลายของผู้ร่วมงาน ทั้งที่เป็นชาวไทใหญ่ และที่ไม่ใช่ชาวไทใหญ่ และปัจจัยภายนอก คือ การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก กระแสทุนนิยม รวมทั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร ก็มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย และคุณค่าของปอยส่างลองเช่นกัน

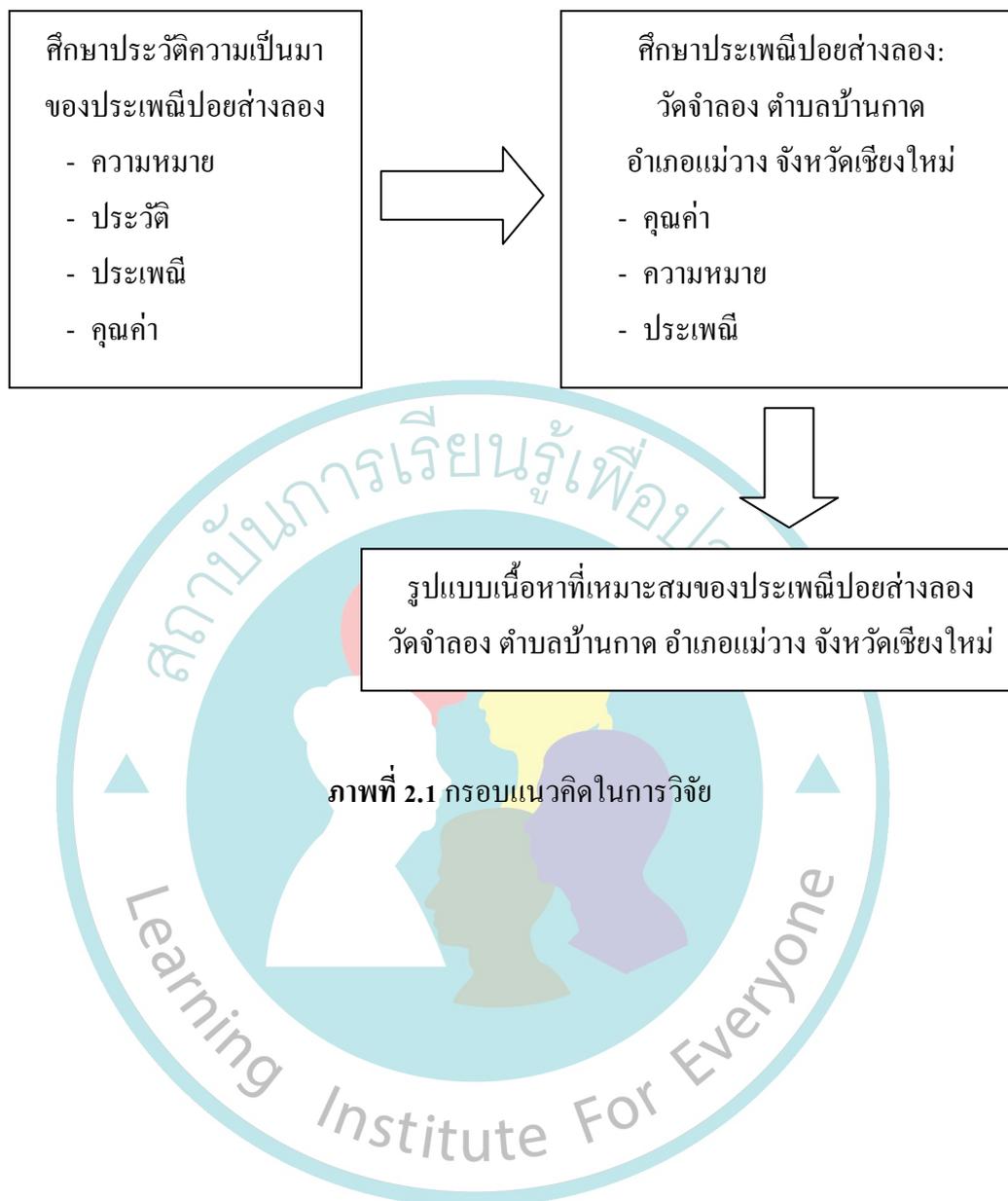
ดนัย สิทธิเจริญ (2535) ได้ศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา หรือวัดกับชุมชนไทใหญ่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ไทใหญ่แทบทุกคนจะผ่านการบวชเรียนมาแล้ว โดยเลื่อมใสการบวชเด็กเป็นเณรมากกว่าการอุปสมบทผู้ใหญ่เป็นพระภิกษุ เพราะถือว่าการบรรพชาสามเณรมีอานิสงฆ์มากกว่า งานบวชเด็กเป็นเณรจึงจัดเป็นงานใหญ่เรียกว่า “ปอยส่างลอง” การจัดงานปอยส่างลองที่แม่ฮ่องสอนกระทำราวเดือนมีนาคม - เมษายน มักจัด 3 วัน การส่างลอง นับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาของไทใหญ่ เนื่องจากเมื่อเด็กอายุ 8-9 ขวบ พ่อแม่จะนำไปฝากที่วัด เพื่อศึกษาเล่าเรียน หัดอ่านหนังสือ เรียนรู้ระเบียบวินัยกิริยามารยาท และเรียนรู้วิธีการบวช เพราะสมัยก่อนนั้น โรงเรียนประชาบาลยังไม่แพร่หลายวัดจึงได้กลายเป็นสถานศึกษาพื้นฐานของสังคม และเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนในชุมชน แม้ว่าในปัจจุบัน

กระบวนการส่งลง ถูกแทนที่ด้วยระบบการศึกษาตามหลักสูตรที่รัฐกำหนด แต่ส่งลงก็ยังคงเป็นที่นิยมของไทยใหญ่ เพราะเชื่อว่าผู้ที่ผ่านการเป็นส่งลง และได้บวชเรียนมาแล้วนั้น เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมนิสัย และปลูกฝังคุณธรรมทางพุทธศาสนา เปลี่ยนสภาพจาก “คนดิบ” เป็น “คนสุก” ก้าวสู่วัยผู้ใหญ่พร้อมทั้งที่จะมีครอบครัว ประเพณีส่งลง จึงกลายเป็นประเพณีประจำปีที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน การศึกษาผ่านกระบวนการส่งลงจะมีการอ่านเขียนภาษาไทยเป็นพื้นฐานควบคู่ไปกับภาษาพม่า หรือภาษาเมือง กระบวนการจัดการศึกษา เทคนิควิธีสอนจะเป็นแบบเน้นการท่องจำ ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียน มีการสอนรายบุคคล ไม่มีหลักสูตรการเรียนที่แน่นอน เพียงแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อ่านเขียนสืบทอดคัมภีร์ศาสนาได้ ในปัจจุบัน กระบวนการส่งลงได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังระบบโรงเรียนเข้าถึง ด้วยการสูญเสียเนื้อหา และการเรียนรู้ภาษาท้องถิ่น แต่สาระการอบรมระเบียบวินัย และความพุดเมื่อครองตนอยู่ในวัดนั้นยังไม่สูญสิ้นไป การศึกษาระบบวัดที่ยังคงอยู่ในกระบวนการส่งลง จึงเป็นการศึกษาที่มีวิธี และสืบทอดความเชื่อในฐานะเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมตามวัฒนธรรมแบบสังคมหมู่บ้าน และแบบนิยมด้านความรู้สึกรักถิ่นเกิด ตลอดจนพฤติกรรมที่ได้กระทำร่วมกันจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม

พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร (2545) ได้ศึกษาวิกฤตพุทธศาสนา: ศึกษากรณีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย (2523–2543) พบว่า สามเณรเป็นนักบวชที่ได้ผ่านกระบวนการของการบรรพชาเข้ามา เพื่อทำหน้าที่ที่สำคัญ คือสืบทอด และดำรงรักษาพระพุทธศาสนา เพราะสามเณรมีสถานะเป็นผู้รับการบ่มเพาะคุณธรรม และจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเตรียมอุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์ สามเณรจึงเป็นเหล่ากอของสมณะ ซึ่งหมายถึงเหล่ากอของบุคคลผู้เพียบพร้อมไปด้วยองค์ความรู้ที่ประสานคล้องกับพฤติกรรมของตนทั้งการคิด การพูด และการกระทำอันจะเป็นประโยชน์แก่กุลต่อการทำหน้าที่เป็นศาสนทายาทที่สำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยาวนานต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประเพณีปอยส่งลง วัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การศึกษาดังกล่าว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเน้นให้ชุมชนได้รับการอนุรักษ์แบบยั่งยืน จึงใช้กรอบแนวคิดดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่องการอนุรักษ์ประเพณีปอยส่างลอง กรณีศึกษาวัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานตามขอบเขต และวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบในการวิจัย
2. วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย
3. ประชากรเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิธีการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถานที่ในการวิจัย
7. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย
8. ปฏิทินการปฏิบัติงาน
9. การนำเสนอข้อมูล

รูปแบบในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนเพื่อศึกษาถึงขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง ว่าเป็นอย่างไร โดยการรวบรวมข้อมูล จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ จากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์จัดลำดับความสำคัญเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง วัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงประเพณี

ปอยสังลอง วัดจำลองบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และใช้วิธีการ หรือเทคนิคการอภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ประชากรเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง(ผู้ร่วมวิจัย)

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 หมู่บ้าน 354 ครัวเรือน เป็นชาย 502 คน เป็นหญิง 549 คน รวมประชากรจำนวน 1,051 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากตัวแทนประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และประชาชนทั่วไป รวม 30 รูป/คน ดังนี้

- 2.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 รูป/ราย ดังนี้
  - 2.1.1 เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป
  - 2.1.2 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกาด จำนวน 1 ราย
  - 2.1.3 นายเทศมนตรีตำบลแม่วาง จำนวน 1 ราย
  - 2.1.4 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกาด จำนวน 1 ราย
  - 2.1.5 ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านกาดเขมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 1 ราย
  - 2.1.6 ผู้สูงอายุที่ทราบรายละเอียดประเพณีปอยสังลอง จำนวน 13 ราย
- 2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 ราย ดังนี้
  - 2.2.1 ครูโรงเรียน โรงเรียนบ้านกาดเขมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 4 ราย
  - 2.2.2 นักเรียน โรงเรียนบ้านกาดเขมวังราษฎร์รังสฤษดิ์ จำนวน 3 ราย
  - 2.2.3 ชาวบ้านที่มาร่วมงานปอยสังลอง จำนวน 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1.1 ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.1.1 แนวสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง
  - 1.1.2 แนวสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 1.2 การสร้าง และการหาคคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ดังนี้
  - 1.2.1 การสร้าง และการหาคคุณภาพ แนวสัมภาษณ์

2. วิธีการดำเนินการสร้าง และการหาคุณภาพแนวสัมภาษณ์

ผู้วิจัย มีวิธีการดำเนินการสร้าง และการหาคุณภาพแนวสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลำดับดังนี้ เรื่องที่สัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ วันเวลาการสัมภาษณ์ สถานที่สัมภาษณ์ กิจกรรมที่สัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนลำดับขั้นตอนในการสร้าง และการหาคุณภาพของแนวสัมภาษณ์ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

- 2.1 การศึกษาวัตถุประสงค์วิจัย
- 2.2 การศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแนวสัมภาษณ์
- 2.3 การศึกษาแนวสัมภาษณ์จากการวิจัยบุคคลอื่น
- 2.4 การวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์
- 2.5 ดำเนินการสร้างแนวสัมภาษณ์
- 2.6 นำแนวสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
- 2.7 นำแนวสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น นำเสนอ และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
- 2.8 การปรับปรุงแนวสัมภาษณ์ ให้ถูกต้อง และสมบูรณ์
- 2.9 นำแนวสัมภาษณ์ไปใช้ในงานจริง

3. แนวสังเกตแบบมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอด้วยวิธี

อภิปรายผลแบบพรรณนา

วิธีการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

1. แนวสัมภาษณ์ (interview guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ เพื่อให้ได้ทราบประวัติความเป็นมา พิธีกรรม และความเชื่อ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาในงานประเพณีปอยส่างลอง และเพื่อให้ได้แนวทางในประเพณีปอยส่างลอง และเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิด และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. แนวสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม พร้อมกับสังเกต โดยเริ่มตั้งแต่เปิดรับสมัครเด็ก และเยาวชนที่มีความสนใจในการร่วมกิจกรรมการบวชปอยส่างลอง การประชุมวางแผนกำหนดการจัดงานประเพณีปอยส่างลอง

สถานที่ในการวิจัย

วัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเขตที่มีการจัดงานประเพณีปอยส่างลองของการวิจัยประจำปี

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2562

ปฏิทินการปฏิบัติงาน

การวิจัย เรื่อง ประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีปฏิทินการปฏิบัติงาน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน

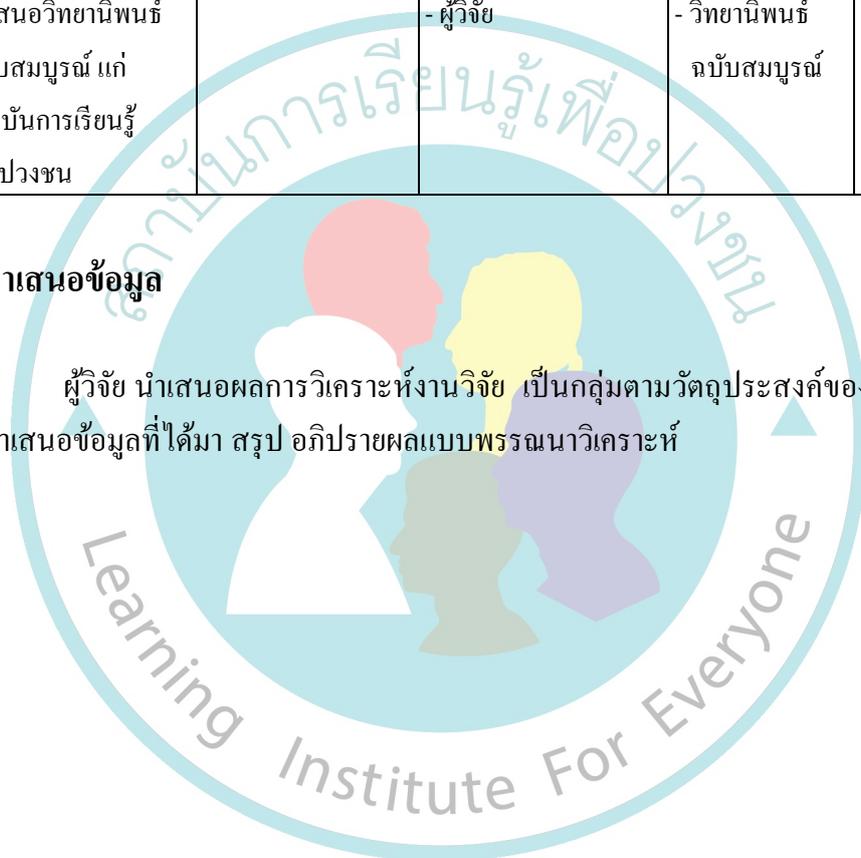
ที่	รายการกิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือวิจัย	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1	นำเสนอแบบขออนุมัติชื่อเรื่อง และขอแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาฯ	มิถุนายน 2561	- ผู้วิจัย - อาจารย์ที่ปรึกษาฯ	- แบบขออนุมัติชื่อเรื่องฯ THE1	ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย
2	เขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์	มิถุนายน 2561 ถึง กรกฎาคม 2561	- ผู้วิจัย - อาจารย์ที่ปรึกษาฯ	- แบบโครงร่างวิทยานิพนธ์	เขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จ
3	สอบโครงร่างวิทยานิพนธ์	31 สิงหาคม 2561	- ผู้วิจัย - อาจารย์ที่ปรึกษาฯ - คณะกรรมการ	- โครงร่างวิทยานิพนธ์	สอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ผ่าน
4	สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	กันยายน 2561	- ผู้วิจัย - อาจารย์ที่ปรึกษาฯ	- แบบสังเกต - แบบมีส่วนร่วม - แบบสัมภาษณ์	ได้เครื่องมือที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
5	ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	กันยายน 2561 ถึง ธันวาคม 2561	- ผู้วิจัย - ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	- แบบสังเกต - แบบมีส่วนร่วม - แบบสัมภาษณ์	ได้ข้อมูลตามความเป็นจริง

ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน (ต่อ)

ที่	รายการกิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือวิจัย	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
6	สอบวิทยานิพนธ์		- ผู้วิจัย - อาจารย์ที่ปรึกษาฯ - คณะกรรมการสอบฯ	- วิทยานิพนธ์ 5 บท	สอบวิทยานิพนธ์ ผ่านไปด้วยดี
7	นำเสนอวิทยานิพนธ์ ฉบับสมบูรณ์ แก่ สถาบันการเรียนรู้ เพื่อปวงชน		- ผู้วิจัย	- วิทยานิพนธ์ ฉบับสมบูรณ์	ได้รับการอนุมัติ สำเร็จการศึกษา จากสภาสถาบันฯ

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์งานวิจัย เป็นกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น
แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้ออกมา สรุป อภิปรายผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษา วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีในวิถีชีวิตของ ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัย ได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 รูป/คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 คน รวมเป็น 30 รูป/คน และสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1. ประวัติความเป็นมา

ประเพณีปอยส่างลอง ถือเป็น การบรรพชาที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชาวไทยใหญ่ เป็นพิธีการเตรียมตัวก่อนการบรรพชา โดยสมมุติเหตุการณ์ ให้เหมือนกับการบวชของพระโอรส จิตตะมังชา ซึ่งเป็นพระโอรสของกษัตริย์พระองค์หนึ่งในสมัยพุทธกาล เมื่อพระโอรสทรงมีพระชนมายุได้ 10 ชันษา พระชนกซึ่งมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า มีประสงค์ที่จะให้พระโอรสผนวชเป็นสามเณร แต่ก็มิได้บังคับแต่ประการใด เมื่อเป็นพระราชประสงค์ของพระชนก โอรสจิตตะมังชา ก็ได้ขัด เพราะพระองค์เองก็มีพระทัยอยากจะผนวช อยู่แล้ว การตัดสินใจออกผนวชของพระโอรส ยังความปลาบปลื้มแก่พระชนกยิ่งนัก ทำให้เกิดความปิติยินดีในบุญกุศลครั้งนี้อย่างยิ่ง พระชนกจึงให้มีการจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นเป็นการใหญ่ ถึงเจ็ดวันเจ็ดคืน โดยให้โอรสแต่งองค์อย่างเต็มยศให้สมกับที่เป็นองค์พระยุพราช จากนั้นจึงได้จัด ขบวนแห่พระโอรสที่แต่งองค์แบบเต็มยศไปผนวชกับพระพุทธรองค์ ครั้นเมื่อผนวชแล้วโอรส จิตตะมังชา ก็ได้รับฉายาใหม่ว่า จิตตะมาเถเถ ทรงผนวชอยู่นานจนมีพระชันษาครบที่จะเป็น พระภิกษุ เมื่อกาลเวลาผ่านไป จิตตะมาเถเถ ก็ได้สำแดงบุญบารมีจนเป็นที่ประจักษ์ และการ ผนวชของท่านได้เป็นต้นแบบของการบรรพชาของชาวไทยใหญ่ จนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุด (สมัย สุทธิธรรม, 2531, หน้า 27-28) ประเพณีปอยส่างลอง เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงศรัทธา

ความเชื่อมั่นทางศาสนาของชาวไทใหญ่ วัดอุประสงค์สำคัญของพิธีกรรม คือ การสร้างศาสนบุคคลเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวไทใหญ่ แต่ในปัจจุบันรูปแบบของการจัดงาน และปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากการผสมกลมกลืนทางโครงสร้างของสังคมเมือง และวิถีชีวิตแบบหลากหลายจากคนต่างถิ่น รวมถึงการรับเอาค่านิยมทางตะวันตกเข้ามา ในระบบคิดของการดำรงชีวิตในปัจจุบันมากขึ้น ความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์นี้ เป็นจุดสนใจ ก่อให้เกิดธุรกิจ เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีภาครัฐเข้ามาดูแล กลายเป็นรัฐบาลเข้ามาดูแล แทนที่จะเป็นความรับผิดชอบของชุมชนชาวไทใหญ่ บทบาทของพิธีกรรมที่ส่งผลต่อความเชื่อของในชุมชนจึงเปลี่ยนไป

ชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ไม่ใหญ่มากนัก เมื่อชาวไทใหญ่เหล่านี้อพยพมาได้หยุดตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกาด อำเภอแม่วางนี้ เนื่องจากเห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ดี จึงพากันมาบุกเบิกพื้นที่ ซึ่งในสมัยที่เริ่มมานั้นยังคงเป็นป่าในช่วงแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งรกราก ยังมีการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทใหญ่ ทั้งการสร้างบ้าน มีการแต่งกายแบบไทใหญ่ทั้งหญิงและชาย การประกอบอาชีพนั้น เป็นแบบทำไร่ไถนาตามแบบวิถีชาวบ้านทั่วไป ด้านอาหารการกินก็เช่นกัน ที่ยังยึดแบบเดิมรวมถึงภาษาที่ใช้พูดด้วย จากภาษาและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้ต้องมีการสร้างวัดหลังจากที่มีการตั้งหมู่บ้านได้ไม่นานนัก เพราะแรก ๆ ที่เข้ามาอาศัยปะปนกับคนเมือง ซึ่งมีวัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว คือ วัดอัมพาราม ในตอนแรกชาวไทใหญ่ก็ยังมีการไปทำบุญที่วัด แต่ด้วยความที่แตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมกัน ทำให้ต้องสร้างขึ้นมาเอง นอกจากจะมีความลำบากในการสื่อสารทางด้านภาษาพูดกับคนเมืองแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นอีก คือ การที่คนไทใหญ่เป็นคนมีศรัทธาเป็นอย่างมากในพระพุทธศาสนา จึงได้มีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัด เพื่อที่จะได้มีวัดเป็นของคนไทใหญ่เอง จึงได้มีการสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2409 (พระครูสุนทรธรรมโชติ และใจ ทิพย์เนตร, 2561, สัมภาษณ์) เป็นการสร้างวัดแบบศิลปะไทใหญ่ โดยพระอธิการใจคำ จันทิมา เรียกว่าจorong หรือจอง เป็นภาษาไทใหญ่ หรือว่าวัดในภาษาไทยปัจจุบัน ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย เป็นไปอย่างสงบสุข ในด้านการสืบทอดประเพณีปอยส่างลองก็เช่นกัน มีการเผยแพร่ให้คนพื้นเมือง ได้มีส่วนร่วม ศูนย์กลางการจัดงานจะเป็นคนในหมู่บ้าน วัด ร่วมมือกัน เน้นการสืบทอดโดยมิได้มุ่งเน้นในเรื่องของการท่องเที่ยว ไม่มีหน่วยงานภาครัฐมาเกี่ยวข้อง จึงเป็นการร่วมมืออันเกิดจากพลังศรัทธา โดยชุมชนอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม คุณค่าต่อวิถีชีวิต จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้ปฏิบัติ พบว่า

1) ด้านคุณค่าทางจิตใจ พบว่า ชาวไทใหญ่เป็นชุมชนที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก เพราะเป็นศูนย์รวม หรือเป็นที่ยึดเหนี่ยวของทุกคน การจัดงานประเพณีปอยส่างลอง จึงเป็นไปเพื่อสร้างบุคคลไปสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งทุกคนเชื่อว่า จะได้รับ

อานิสงฆ์ผลบุญมาก การจัดงานเกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ดังนั้น ประเพณีปอยส่างลอง จึงมีคุณค่าด้านจิตใจของชาวไทยใหญ่มาก

ขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์บางคน ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ ด้านคุณค่าทางจิตใจ พบว่า ประเพณีปอยส่างลอง ในปัจจุบันมีอิทธิพลทางจิตใจของชาวไทยใหญ่ลดลง เพราะประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกว่าย่อยส่างลอง เป็นเหมือนการแสดงอย่างหนึ่ง คนที่มาช่วยงาน หรือมาร่วมงาน ไม่ค่อยรู้จักกันเท่าไร ส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน วัตถุประสงค์ของประเพณีปอยส่างลอง ในปัจจุบันก็เปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นไปเพื่อสร้างคนไปสืบทอดพระพุทธศาสนา กลับเป็นการจัดเพื่อความรื่นเริง

2) ด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม พบว่า การจัดประเพณีปอยส่างลอง ถือว่าเป็นประเพณีที่มีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกศิลปะ และวัฒนธรรมความเชื่อของชาวไทยใหญ่อย่างชัดเจน

3) ด้านคุณค่าต่อวิถีชีวิต พบว่า ประเพณีปอยส่างลอง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้น และมีความรักใคร่กันอันญาติพี่น้อง การจัดงานปอยส่างลอง ในแต่ละปี จึงเปรียบเสมือนตัวชี้วัดระดับความสัมพันธ์ทางสังคม และระดับชั้นทางสังคมของคนในชุมชน และเป็นการสะท้อนถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครอง

ดังนั้น งานบุญที่ยิ่งใหญ่ ทุกคนจะมาร่วมงานด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องมีการกะเกณฑ์ โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับเชิญเข้าร่วมพิธี เจ้าภาพจะใช้เทียน และเมียงนำไปเชิญ จะถือเป็นเกียรติอย่างยิ่ง การจัดงานใหญ่เช่นนี้ จะสำเร็จไม่ได้หากคนในชุมชนไม่ได้มีพื้นฐานความคิด ความเชื่อที่แนบแน่นอยู่ในสิ่งเดียวกัน คือ พระพุทธศาสนา และไม่มีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง เพราะการจัดงานครั้งหนึ่ง ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก และต้องใช้เวลาหลายวัน การจัดพิธีปอยส่างลองจึงเป็นสิ่งสะท้อนถึงความผูกพันทางสังคม และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น และเข้มแข็งของคนไทยใหญ่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนของประเพณีปอยส่างลอง ด้านความหมาย คุณค่า และความสัมพันธ์ จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้ปฏิบัติ พบว่า

1) ด้านความหมาย พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความหมายของขั้นตอนประเพณี และสิ่งต่าง ๆ ที่คล้าย ๆ กัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

1.1 ปอยส่างลอง เป็นภาษาไทยใหญ่ มีความหมายแยกศัพท์ออกได้ คือ ปอย แปลว่า งาน หรือพิธีการ ส่าง หมายถึง สามเณร ส่วน ลอง แปลว่า ยังไม่ได้เป็น เมื่อรวมกันแล้ว ก็หมายถึง พิธีเตรียมตัวเป็นสามเณร

ปอยส่างลอง เป็นภาษาไทยใหญ่ มาจากคำว่า ปอย แปลว่างาน การจัดงาน คำว่า ส่าง มาจากคำว่า สาง แปลว่า สามเณร ส่วนคำว่าลอง มาจากคำว่า อะลอง แปลว่า พระโพธิสัตว์ หรือหน่อพุทธางกูร ดังนั้น งานปอยส่างลอง จึงหมายถึง งานบรรพชาเป็นสามเณร นัยหนึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า ส่าง หมายถึง เจ้าส่าง คือ สามเณรในภาษาไทย กับคำว่าลอง หรือ

อลอง หมายถึง หน่อกษัตริย์ หรือผู้ที่เตรียมจะเป็นต่างลอง คือ ผู้ที่เตรียมจะบวชเป็นสามเณร การเป็นต่างลองนั้น เป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนที่เข้าชายสิทธัตถะ ครองกรุงกบิลพัสดุ์ก่อนจะออกผนวช การกระทำทุกอย่างในช่วงเวลาการเป็นต่างลอง จะปฏิบัติเสมือนการปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปอยต่างลอง เป็นภาษาไทยใหญ่ มีความหมายแยก ศัพท์ออกได้ คือ ปอย แปลว่า งาน หรือพิธีการ ต่าง หมายถึง สามเณร ส่วน ลอง แปลว่า ยังไม่ได้ เป็น เมื่อรวมกันแล้ว ก็หมายถึง พิธีเตรียมตัวเป็นสามเณร

1.2 การเรียกขวัญ หมายถึง อ้อขวัญ เป็นภาษาถิ่นเฉพาะของชาวล้านนา พิธี อ้อขวัญ หรือบางที่เรียกพิธีเรียกขวัญ หรือพิธีสู่ขวัญ เป็นความเชื่อสะท้อนการผสมผสาน เรื่องของขวัญ กับพุทธศาสนา และอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ พิธีกรรมลักษณะนี้ อยู่บนรากฐาน ความเชื่อทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของคนไทยในทุกท้องถิ่น แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรม เฉพาะของท้องถิ่นนั้น คำว่า “ขวัญ” หมายถึง ผม หรือขนที่ขึ้นเวียนเป็นก้นหอย สิ่งที่ไม่มีความ เชื่อกันว่า มีอยู่ประจำชีวิตของคนมาตั้งแต่เกิด ถ้าขวัญอยู่กับตัว ก็จะเป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง

ชาวล้านนา มีความเชื่อกันว่า ขวัญจะอยู่ประจำตัว เป็นพลังที่ช่วยในการ ปกป้องรักษาเจ้าของขวัญ ให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เจ็บไม่ป่วย แต่เมื่อใดที่ขวัญอ่อนลง หรือออก จากร่าง จะเป็นเหตุให้สภาวะของร่างกาย และจิตใจของเจ้าของขวัญรู้สึกเสียใจ ตกใจ ท้อใจ อาจ เรียกได้ว่า ขวัญหาย ขวัญหนีดีฝ่อ ขวัญเสีย หรือเสียขวัญ ทำให้เจ้าของขวัญเจ็บป่วย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ไม่มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ถ้าต้องการให้ขวัญกลับคืนสู่ตัว และชีวิตเป็นปกติสุข จำเป็นต้องทำพิธีอ้อขวัญ และโอกาสที่ใช้ในการอ้อขวัญ มีหลายลักษณะ เช่น การอ้อขวัญ เกี่ยวกับคน ได้แก่ การเรียกขวัญคนเจ็บไข้ได้ป่วย ขวัญคนที่ประสบอุบัติเหตุ ขวัญเด็ก ขวัญสามเณร ขวัญนาค ขวัญบ่าวสาว ขวัญผู้ใหญ่ที่เคารพ การอ้อขวัญผู้มาเยือน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ให้เกียรติแขกที่มาเยือน การอ้อขวัญหลังจากการทำเกษตรที่ใช้แรงงานแล้ว เป็นการแสดงความ กตัญญู และการขอขมาลาโทษ ได้แก่

ขวัญข้าวขวัญควาย และการอ้อขวัญสิ่งของเพื่อเสริมสร้างความอุ่นใจ แก่เจ้าของผู้ใช้ ได้แก่ ขวัญบ้าน ขวัญเสาเรือน ขวัญเกวียน เป็นต้น (สมถวิล หนู่มศรี, ประภา ภูมิบุญชู และอุป หนู่มศรี, 2561, สัมภาษณ์)

ในการประกอบพิธีอ้อขวัญของชาวล้านนา ต้องอาศัยผู้ที่มีภูมิความรู้ ความชำนาญในการจัดพิธีกรรม โดยผู้ประกอบพิธี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และผ่านการบวชมาแล้ว เรียกว่า หมอขวัญ อาจารย์วัด (ป้ออาจารย์วัด) พ่อหนาน ทำหน้าที่เป็นผู้เรียกขวัญใช้บทเรียก ขวัญที่มี เนื้อหาปฏิภาณไหวพริบโน้มน้ำเสียงชวนให้ขวัญกลับเข้ามา มีสำเนียงน้ำเสียงสุภาพอ่อนโยน มีภาษาบาลีประกอบบ้างเพียงเล็กน้อย เพื่อเพิ่มความขลัง และศักดิ์สิทธิ์ของพิธี

1.3 ต้นตะเป่า คือ ต้นกัลปพฤกษ์ คนไทใหญ่ถือว่า การทำต้นตะเป่า คือการจัดที่สำหรับวางสิ่งของต่าง ๆ ใช้สำหรับบูชาพระพุทธรเจ้า และสำหรับบูชาพระสังฆเจ้า เชื่อกันว่าผู้ใดต้องการสิ่งใดในภพหน้า จะต้องหาสิ่งนั้นมาแขวน หรือผูกมัดไว้กับต้นตะเป่า เช่น สมุด ดินสอ ถ้วย โถ ชาม กะละมัง ช้อน ตลอดจนฟูก ที่นอน ปิ่นต้น ซึ่งคล้ายกับการทำบุญนั่นเอง

ใบบัวรองผม สมัยโบราณ ใบบัวหางายกว่าผ้าขาว และไม่มีพลาสติก ใช้รองอาหาร และขนมอยู่แล้ว ต่อมากลายเป็นธรรมเนียม ก็คงอธิบายรองรับกันว่า เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ของบัว ตามนัยทางพระพุทธศาสนา ซึ่งใบบัวเกิดจากตม ขึ้นสู่ผิวน้ำ แม้อยู่ในน้ำ เกิดจากน้ำ แต่ก็ไม่ติดน้ำ (น้ำจะกลิ้งบนใบบัวได้ และใบบัวจะแห้งเสมอ) เปรียบคนออกบวชที่เกิดในกิเลส อยู่ร่วมกับกิเลส แต่ไม่ติดในกิเลส (ทองจูน กันทา, จุฬาลักษณ์ เตจา และเบญจวรรณ ศรีอติชาติ, 2561, สัมภาษณ์)

1.4 อาหาร 12 ชนิด การพาต่างลงแห่ออกไปเที่ยว มิใช่เป็นการเดินเฉย ๆ แต่เป็นการเดิน ชักย้าย ออกลวดลาย และลีลาท่าทางไปด้วย เป็นความสนุกสนาน ทั้งตะเป่า และต่างลงครีกรุ่นในขบวนแห่ จึงทำให้ผู้ปกครองเป็นห่วงต่างลง กลัวว่าจะหิว และไม่สบาย พ่อแม่เสร็จกลับไปที่พักพ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงจัดเตรียมอาหารอย่างดีไว้ให้รับประทาน ด้วยอาหาร 12 อย่าง ซึ่งถือเป็นประเพณีของไทใหญ่ อาหารทั้ง 12 ชนิด ไม่ถือว่าเป็นชนิดไหน แต่ขอให้ครบ 12 อย่าง ทั้งคาวหวาน การที่พ่อแม่ผู้ปกครองคอยป้อนข้าวเอาอกเอาใจแก่ต่างลง ซึ่งในไม่ช้าก็จะกลายเป็นสามเณรแล้วนี่ เป็นการเตือนใจให้ต่างลงได้คิดถึงพระคุณของพ่อแม่ที่มีแก่ตน (ด้วยอิง สุวรรณภูมิ และสมศรี หนู่มศรี 2561, สัมภาษณ์)

1.5 หม้อน้ำดำ คือ หม้อดินห่อผ้าขาวใส่ใบไม้ 9 ชนิด จัดไว้เพื่อความร่มเย็น และเป็นสิริมงคล ได้แก่ ใบสะเป่ (หว่า) เหน่งจำ (หญ้าแพรก) ก้าด (ต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายพริกไทย กินได้) ยอดหมากดำ (ยอดฝรั่ง) ใบก้าก่อ (ใบบุญนาค) ยอดผักกุ่ม (ยอดผักกุ่ม) ยอดปานแข ยอดถั่วเหาะ (ยอดถั่วระ) และไม้กาง (คล้ายต้นหางนกยูง) (อินฝ่าน เจริญสุข และสุรางค์ ไชยคำ 2561, สัมภาษณ์)

1.6 มองเซิง และกลองกันยาว คือ ขบวนฆ้อง กลอง เครื่องดนตรีพื้นเมืองที่ใช้ตี

1.7 ปะหลิกชะหล่า คือ เครื่องอัฐบริวารของสามเณรใหม่

1.8 โคหลู่ หรือ ครัวหลู่ คือ ของกินแห้งที่จะนำไปถวายกับทางวัด เช่น ข้าวสาร น้ำปลา พริกแห้ง หอม กระเทียม ถั่วเน่า (เครื่องปรุงอาหารสำหรับชาวไทใหญ่) ของเหล่านี้ จะรวบรวมนำมาใส่ในกะละมัง ถักลวด หรือเชือกเป็นตาข่าย เพื่อสอดไม้คานหาค้าง ๆ สาแทรก

1.9 ตะเป่า คือ คนที่ทำหน้าที่ให้ต่างลงจี่คอ หรือผู้ที่แบกต่างลงไปไหนต่อไหน มี 3 คนต่อต่างลงหนึ่งคน

1.9.1 หัวหน้าตะเป่า มักเป็นคนที่มียายุ เป็นผู้ใหญ่ เพื่อคอยควบคุมดูแลต่างลง และคอยดูแลรักษาเครื่องประดับที่อยู่ในตัวต่างลง มิให้สูญหาย หรือตกหล่น หัวหน้า

ตะเปจะสะพายย่ามคอยเดินตามส่งลงมิให้ห่าง นอกจากนั้นแล้ว หัวหน้าตะเป จะต้องคอยดูแล ตะเปอีกสองคน

1.9.2 ตะเปคนที่ 2 ส่วนมากมักจะเป็นคนหนุ่มที่แข็งแรง คอยรับอาสา แยกส่งลงจี่คือ เป็นม้าพาส่งลงแห่ไปตามบ้านต่าง ๆ มิให้ส่งลงเหยียบ หรือเดินตามพื้นดินเลย แม้แต่จะเข้าห้องน้ำ ตะเปก็ต้องพาจี่คือไปส่ง และคอยเฝ้า

1.9.3 ตะเปคนที่ 3 เป็นคนหนุ่มเช่นเดียวกัน มีหน้าที่คอยกางร่ม หรือที่ คนไทใหญ่ เรียกว่า ก้านทีคำ หมายถึง กางร่มทองคำให้กับส่งลงไปตลอดเวลาที่แห่ และพร้อมที่จะเปลี่ยนหน้าที่กันระหว่างตะเปทั้ง 2 คนนี้ การเป็นตะเปคอยแบกให้ส่งลงจี่คือ นับว่าได้กุศล ยิ่งนัก

2. ด้านคุณค่า

พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างแสดงให้เห็น พอสรุปได้ว่าความหมายของแต่ละอย่าง ในประเพณีปอยส่งลงนั้น ส่งผลสะท้อนให้เห็นคุณค่า และประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ส่งลงทุกคนจะถูกแห่มารวมกันที่จัดพิธี เพื่อเข้าร่วมขบวนแห่ครัวทาน ไปยังวัดที่จะบวช อันเป็นวันสำคัญของงานปอยส่งลง เสียงฆ้อง กลอง รวมกันเข้าตีเป็นจังหวะ ทำนอง เรียกว่า การเล่นมอชิง การแห่ครัวทานนี้ รวมไปถึงการแห่ส่งลง เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่มีโอกาสได้มาร่วมแห่ และชื่นชม ชาวบ้านก็จะโยน หรือโปรยข้าวตอกดอกไม้ใส่ตัวส่งลง ซึ่งถือว่าได้กุศลด้วย เมื่อขบวนแห่โคหลูหรือครัวทานผ่านไปทางไหน ชาวบ้านจะนำเสื่อออกมาปู เพื่อให้ขบวนแห่ของส่งลงแวะเข้าบ้าน เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีการบวช ที่ได้ยึดตามแนวปรัชญาพื้นฐาน อันเกี่ยวกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ไว้ให้มั่นคงต่อไป ทุกคน ชุมชน ได้มีโอกาสมาร่วมทำบุญ และช่วยกันทำงานอย่างเต็มที่ เพราะเป็นเวลาที่ว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา ก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีต่อกัน

คนไทใหญ่ถือว่า การบรรพชา สามเณร หรือการอุปสมบทพระภิกษุนั้น เป็นงานบุญกุศลของพ่อแม่ญาติพี่น้อง ส่วนจะมีอานิสงฆ์ ดังต่อไปนี้ ถ้าอุปสมบทบุตรตนเองเป็นพระภิกษุมีอานิสงฆ์ 16 กัลป์ ส่วนอุปสมบท บุตรผู้อื่นเป็นพระภิกษุจะมีอานิสงฆ์ 8 กัลป์ หากได้บรรพชาบุตรตนเองเป็นสามเณรมีอานิสงฆ์ 8 กัลป์ หรือบรรพชาบุตรผู้อื่นเป็นสามเณรจะมีอานิสงฆ์ 4 กัลป์ ผู้ที่เป็นพ่อแม่ ของสามเณร สังคมจะให้การยกย่องเป็น พ่อส่ง แม่ส่ง ส่วนพ่อแม่ของพระภิกษุ จะถูกยกย่องเป็น พ่อจาง แม่จาง ชาวไทใหญ่ ให้ความสำคัญ กับพิธีบรรพชาสามเณรมาก เพราะถือว่า เมื่อวัยเด็กยังอ่อนต่อโลก เมื่อเป็นเพศสมณะ จะเป็นผู้สะอาดบริสุทธิ์ เปรียบเสมือน อัญมณีที่กำลังผ่านการเจียรไน ดังนั้น พิธีปอยส่งลง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "การบวชลูกแก้ว"

3. ด้านความสัมพันธ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็น พอสรุปได้ว่า

3.1 ประเพณีปอยส่งลง มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ว่าผู้มาร่วมงานจะมาด้วยความสมัครใจ จะไม่มีการจ้างแรงงานมาช่วยในการจัดงาน ไม่มีการกะเกณฑ์ และไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เพราะถือว่า การมาร่วมงาน จะได้อานิสงฆ์ผลบุญมากพอแล้ว และการมาร่วมงานเป็นเพราะมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้จัดงานผู้บวช หลังเสร็จงานแล้ว ทุกคนถือเป็นภาระร่วมกัน

ในการเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ผู้มาร่วมงานจะรู้จักกันหมด หรือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้เป็นเจ้าของใหญ่ หลังจากเสร็จพิธี จะได้รับการยกย่องจากคนในสังคม โดยมีคำหน้านามใหม่ว่า พ่อช่าง แม่ช่าง และการเรียกคำนำหน้านามนี้ จะใช้ไปจนตลอดชีวิตของผู้เป็นเจ้าของใหญ่

3.2 การเรียกขวัญ หรือฮ้องขวัญ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันคน จะเริ่มพิธีในช่วงเวลาประมาณ 3 โมงเช้า หลังจากส่งลงกลับจากขบวนแห่โคหลู่ หรือ คริวหลู่ โดยจะนำส่งลงขึ้นไปบนศาลา หรือพระวิหารวัด ทำพิธีเรียกขวัญแบบพิธีไทใหญ่ หรือแบบพื้นเมือง (ขึ้นอยู่กับหมอทำขวัญจะเป็นคนพื้นเมือง หรือคนไทใหญ่) โดยพิธีจะเริ่มจากหมอขวัญ จะทำการรวนสายสิญจน์ไปยังส่งลงทุก ๆ องค์ ส่งลงจะประนมมือเพื่อรับสายสิญจน์ รับฟังโอวาท และคำสอนสั่งจากหมอขวัญ เมื่อถึงเวลาฤกษ์ หมอขวัญจะเริ่มอ่านคาถา และคำสอนจากคัมภีร์โบราณ เป็นภาษาไทยใหญ่ หรือภาษาพื้นเมือง ซึ่งกล่าวพรรณนาถึงบุญคุณของบิดามารดา โดยใช้เวลาประมาณ 15 นาที และหลังจากที่หมอขวัญอ่านคัมภีร์ทำขวัญเสร็จแล้ว ผู้มาร่วมงานพร้อมทั้งบิดามารดา และญาติ ๆ หรือแขกเหรื่อที่มาในงาน จะช่วยกันผูกข้อมือส่งลงด้วยสายสิญจน์ เพื่อเป็นการรับขวัญ แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีกับคนที่มาร่วมงาน (สมหวัง สูงใหญ่, 2561, สัมภาษณ์)

3.3 ต้นตะเป่า มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน จากการได้สัมภาษณ์แล้วพบว่า การจัดทำ ต้นตะเป่า หรือต้นกัลปพฤกษ์ มาจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาว่า ต้นกัลปพฤกษ์ เป็นต้นไม้บนสวรรค์ ที่จะเนรมิตทุกสิ่งทุกอย่างของอริยฐานในพิธีปอยส่งลง ต้นตะเป่า หรือต้นกัลปพฤกษ์ นี้จะมี 2 ต้น ต้นหนึ่งจะจัดวางสิ่งของสำหรับบูชาพระพุทธเจ้า ส่วนอีกต้นหนึ่งจะจัดวางสิ่งของสำหรับบูชาพระสงฆ์ และความเชื่อตามคติดังกล่าวในการจัดเตรียมสิ่งของสำหรับต้นตะเป่าบูชาพระพุทธ จึงมีข้าวของเครื่องใช้นานชนิด แล้วแต่ว่าใครอยากจะต้องการสิ่งใดในภพหน้า ก็จะนำเอาของสิ่งนั้นมาผูก หรือแขวนไว้ที่ต้นตะเป่า แล้วอริยฐานของสิ่งนั้น เช่น อยากรียนหนังสือ ก็อาจจะหาสมุด ดินสอ มาผูกไว้ เป็นต้น สำหรับต้นตะเป่า ที่จะถวายพระสงฆ์ มักจะมีข้าวของเครื่องใช้ที่วัดจำเป็นต้องใช้ เช่น ถ้วย ชาม จาน ช้อน กะละมัง เตา เครื่องครัวชนิดต่าง ๆ แม้กระทั่งเครื่องนอน ผู้ที่สามารถทำต้นตะเป่าได้ มักจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เนื่องจากต้องมีการออกแบบ และประดิษฐ์อย่างสวยงาม และต้องสามารถรับน้ำหนักข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะนำไปถวายเป็นพุทธบูชาได้ การจัดทำต้นตะเป่านี้ ใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการเตรียมจะต้องร่วมมือกันทั้งผู้หญิง และผู้ชาย โดยผู้ชายจะทำหน้าที่ในด้านการจัดสร้าง ขณะที่ผู้หญิงจะเป็นผู้จัดทำรายละเอียดของการตกแต่งต่าง ๆ และที่สำคัญการทำต้นตะเป่านั้น ต้องขึ้นอยู่กับว่าเจ้าภาพบวช มีฐานะทางครอบครัวเป็นอย่างไร (อุบลรัตน์ ยะยอง, 2556, สัมภาษณ์)

ผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประเพณีปอยส่งลง วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1) ประเพณีปอยส่างลอง (การแห่) จะเริ่มด้วยขบวนแห่ลูกแก้ว แห่ไปในหมู่บ้าน ขบวนแห่จะประกอบไปด้วยเสียงดนตรี อันแสดงถึงความสนุกสนานจากเสียงดนตรีของไทใหญ่ ได้แก่ มอชิง กลองก้นยาว ในอดีตนั้น การแห่ก็จะให้ลูกแก้วขี้ม้าแห่ แต่ปัจจุบันก็เปลี่ยนไป เพราะม้าสมัยนั้นหากันง่าย ในสมัยปัจจุบันเลยเอาลูกแก้วนั่งเก้าอี้แล้วใส่หลังรถยนต์แห่

2) การปลงศพส่างลอง โคนผมนาค เริ่มโดยพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มาร่วมบุญงานบวชพระในครั้งนี้ ทำการขลิบผมให้นาค เป็นปฐมฤกษ์ จากนั้นพระสงฆ์จะทำการโกนผมให้นาค ตามประเพณีการบวชที่ปฏิบัติโดยทั่วกันนั้น ผมนาคที่โกนแล้ว จะห่อด้วยใบบัว แล้วนำไปลอยที่แม่น้ำ หรือวางไว้ใต้ร่มโพธิ์ โดยเชื่อว่า จะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ในการปลงผมนั้น จะปลงที่บ้าน หรือที่วัดก็ได้ แล้วแต่ความสะดวก แต่โดยทั่วไป นิยมปลงผมที่วัดมากกว่า เนื่องจากญาติ หรือแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน จะได้มีโอกาสร่วมพิธีตัดผมนาค

3) การเรียกขวัญ (การฮ้องขวัญ) สาละของการประกอบพิธีทำขวัญนาค ส่วนใหญ่จะเป็นการสอนนาค ได้พรณนาถึงบุญคุณบิดามารดาตั้งแต่ก่อนการปฏิสนธิ ตอนอยู่ในครรภ์ของมารดา จนกระทั่งคลอดออกมา และการเตรียมตัวเป็นสาวกที่ค้ำของพระศาสนา การประกอบพิธีทำขวัญนาค จะมีทำนองไพเราะมาก มีความเชื่อตั้งแต่ครั้งโบราณ ถึงสาเหตุที่ต้องจัดพิธีทำขวัญนาคขึ้น เพราะญาติของพ่อนาคที่เดินทางมาจากที่ต่าง ๆ ไม่สามารถกลับ ได้จึงต้องอยู่ในงานทั้งคืน ถ้าหากไม่มีพิธีทำขวัญนาคขึ้น มันเจ็บเหงา เลยกล่อมทั้งพ่อนาค และญาติของพ่อนาคไปด้วย

4) ตันตะเป่ซ่า ผู้ที่สามารถทำตันตะเป่ซ่าได้ มักจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เนื่องจากต้องมีการออกแบบ และประดิษฐ์ประดิษฐ์อย่างสวยงาม และต้องสามารถรับน้ำหนักข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะนำไปถวายเป็นพุทธบูชาได้ การจัดทำตันตะเป่ซ่านี้ ใช้เวลาค่อนข้างนาน ในการเตรียม จะต้องร่วมมือกันทั้งผู้หญิง และผู้ชาย โดยผู้ชายจะทำหน้าที่ในด้านการจัดสร้าง ขณะที่ผู้หญิงจะเป็นผู้จัดทำรายละเอียดของการตกแต่งต่าง ๆ

5) การทำอาหาร 12 อย่าง ผู้ปกครองจัดเตรียมอาหารอย่างดีไว้ เพื่อให้ส่างลองรับประทาน อาหารทั้ง 12 ชนิด ไม่ถือว่าเป็นชนิดไหน แต่ขอให้ครบ 12 อย่าง ทั้งคาวหวาน การที่พ่อแม่ผู้ปกครองคอยป้อนข้าวเอาอกเอาใจแก่ส่างลอง ซึ่งในไม่ช้าก็จะกลายเป็นสามเณรแล้วนี่เป็นการเตือนใจให้ส่างลอง ได้คิดถึงพระคุณของพ่อแม่ที่มีแก่ตนนั่นเอง

6) การบรรพชา การออกจากการใช้ชีวิตแบบทางโลก เข้าสู่การใช้ชีวิตแบบนักบวช ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสวงหาความหลุดพ้นจากทุกข์ ดังนั้น การบรรพชา จึงมีความหมายครอบคลุมใน 2 ลักษณะ คือ 1) หมายถึง การบรรพชาเป็นสามเณรของเยาวชนที่มีอายุยังไม่ครบ 20 ปี แต่มีศรัทธา ต้องการใช้ชีวิตแบบเดียวกับพระภิกษุในทางพระพุทธศาสนาโดยการปฏิบัติตามศีล 10 ข้อ 2) หมายถึง การบรรพชาเป็นสามเณร อันเป็นบูรพบทแห่งการอุปสมบทของผู้ที่มีอายุครบ 20 ปี คือก่อนที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทุกคนที่มีศรัทธาจะอุปสมบทต้องผ่านกระบวนการบรรพชาเป็นสามเณร ก่อนหลังจากนั้น จึงจะสามารถบวชเป็นพระภิกษุในลำดับต่อไปได้

7) การแต่งหน้าสำอาง เป็นการแต่งหน้าแต่งตาด้วยสีสันทึบที่จัดจ้าน เพื่อให้สำอาง (ลูกแก้ว) ดูสวยงามมีสง่าราศีเหนือคนทั่วไป

8) ขบวนการมองเชิง กลองมองเชิงเป็นกลองพื้นเมืองภาคเหนือ จึงด้วยหนัง ทั้งสองหน้า มีสายหนังโยงเร่งเสียง รูปร่างคล้ายตะโพนมอญ ไม่มีขาตั้ง แต่มีสายร้อยสำหรับคล้องคอ เวลาตี หน้ากลองด้านเล็ก มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 33-35 ซม. ส่วนด้านใหญ่กว้างประมาณ 37-40 ซม. ความยาวของหุ่นกลองประมาณ 53-55 ซม. เวลาตีไม่ต้องติดจำกลอง

“มอง” เป็นภาษาถิ่นของชาวไต หรือไทใหญ่ แปลว่า ฆ้อง ส่วนคำว่า เชิง แปลว่า ชุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลองมองเชิง คือ กลองที่ตีประกอบการตีฆ้องหลาย ๆ ใบ โดยเน้นเสียงฆ้องเป็นหลัก (1 ชุด มีตั้งแต่ 5-9 ใบ) ทั้งยังมีการฟ้อนประกอบอีกด้วย

วงกลองมองเชิง จะประกอบไปด้วยกลองมองเชิง 1 ลูก ฉาบใหญ่ 1 คู่ ฆ้องขนาดใหญ่ และเล็กกลดหลั่นกันลงไป โดยฆ้องที่ใช้ตีประกอบนั้น จะมีระดับเสียงไล่เรียงต่างกัน หากเทียบเป็นเสียงสากล คือ ฆ้องอูย (ฆ้องที่มีขนาดใหญ่ที่สุด) เป็นเสียง โดต่ำ ถัดมาเป็นเสียง ซอล ถัดมาอีกเป็นเสียง โดสูง สลับกันไปอย่างนี้จนถึงฆ้องลูกเล็กสุด ประสานกันเป็นคู่ 5

9) ตะแป คนที่ทำหน้าที่ให้สำอางจีคอ หรือผู้ที่แจกสำอางไปไหนต่อไหน มี 3 คนต่อสำอางหนึ่งคน

สรุปได้ว่า แต่ละอย่าง แต่ละประเด็นนั้น ล้วนแต่ช่วยกันทำ ไม่มีการกะเกณฑ์ และไม่ใด้หวังสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เพราะถือว่าการมาร่วมงานจะได้านิสงฆ์ผลบุญมากพอแล้ว และการมาร่วมงานเป็นเพราะมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้จัดงานผู้บวช หลังเสร็จงานแล้วทุกคนถือเป็นภาระร่วมกันในการเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่ และเครื่องใช้ต่างๆ ผู้มาร่วมงานจะรู้จักกันหมด หรือเป็นญาติพี่น้องกัน

ศึกษาคูณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยสำอาง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย ได้กล่าวถึงคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนของ ประเพณีปอยสำอาง วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาถึงคุณค่า และความหมาย โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การเตรียมงานปอยสำอาง
2. การจัดงานปอยสำอาง
3. ความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานปอยสำอาง

ประเพณี “ ปอยสำอาง ” คืองานประเพณีบวชลูกแก้ว เพื่อบรรพชาเป็นสามเณร ในพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สะท้อนถึงความศรัทธาความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวไทใหญ่ที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็นพิธี

การเตรียมตัวก่อนบรรพชา วัตถุประสงค์ของพิธีกรรม คือ การสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา จึงเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวไทยใหญ่ คำว่า “ปอยล่างลง” เป็นภาษาไทยใหญ่ เกิดจากคำสามคำมาเชื่อมต่อกัน อันได้แก่ “ปอย” แปลว่า งาน การจัดงาน “ล่างลง” แปลว่า ลูกแก้ว โดยคำว่า ล่างลง มาจากคำสองคำ คือ คำว่า “ล่าง” กับคำว่า “ลง” คำว่า “ล่าง” มีการสันนิษฐานกันว่า น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “ล่าง” หรือ “ขุนล่าง” ที่แปลว่า พระพรหม ซึ่งในหนังสือธรรมะได้กล่าวไว้ว่า ท้าวอกนิฐพรหม ได้ถวายจิ๋วแก่เจ้าชายสิทธัตถะกุมาร ณ ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา เมื่อคราวที่เสด็จออกบวช อีกอย่างหนึ่งคำว่า “ล่าง” มาจากคำว่า “เจ้าล่าง” แปลว่า สามเณร (ถ้าลึกลงจากสามเณรเรียกว่า “ล่าง” ถ้าลึกลงจากพระเรียกว่า “จง” “ลง” มาจากคำว่า “อะลง” หมายถึง หน่อขัตรีย์ หรือหน่อพุทธรังษี ผู้ที่เตรียมจะเป็นล่างลง คือ ผู้ที่เตรียมจะเป็นสามเณร

การเป็นล่างลงนั้น เป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้าก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะออกบวช ในอดีตที่ผ่านมา การจัดงานปอยล่างลงใช้เวลานานประมาณ 7-15 วัน โดยมีความเชื่อถือกันว่า ผู้ที่ได้มีโอกาสจัดงานบรรพชาสามเณร และอุปสมบทพระภิกษุจะได้านิสงฆ์ 8 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นสามเณรได้อานิสงฆ์ 4 กัลป์ ถ้าบวชลูกของตนเองเป็นพระภิกษุได้อานิสงฆ์ 16 กัลป์ บวชลูกคนอื่นเป็นพระภิกษุได้อานิสงฆ์ 8 กัลป์ ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชจะต้องยอมรับหน้าที่เป็น บิดา มารดาคนที่สองของผู้ที่ตนรับบวช จะให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนในขณะที่บวช และหลังจากสึกแล้วด้วย บางรายถึงกับมอบมรดกให้เหมือนบุตรคนหนึ่งทีเดียว ผู้ที่ได้บวชลักษณะนี้จะเรียกผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชให้ตนว่า “พ่อ-แม่” หรือ “พ่อขาม-แม่ขาม” แปลว่า รับรอง หรือรับภาระอุปถัมภ์ ในอดีต (พ่อขาม-แม่ขาม) จะได้รับการยกย่องยอมรับนับถือในสังคมเป็นอย่างมาก โดยจะได้รับการยกย่อง และเรียกค่านำหน้าว่า “พ่อล่าง-แม่ล่าง” ส่วนผู้ที่ได้รับอุปถัมภ์อุปสมบทเป็นพระภิกษุ จะได้รับการยกย่อง แล เรียกค่านำหน้าว่า “พ่อจาง-แม่จาง” ผู้ที่ผ่านการบรรพชาเป็นสามเณรมาแล้ว เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ล่าง” สำหรับผู้ที่ผ่านการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อสึกออกมาจะเรียกว่า “ทา” หรือ “หนาน” นำหน้าชื่อผู้นั้นด้วย คุณค่าของประเพณี “ปอยล่างลง” ไม่ใช่อยู่ที่การปฏิบัติต่อกันมาเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางจิตใจ ด้านความรู้สึก โดยสิ่งนี้สามารถนำไปสู่เอกลักษณ์ และการอยู่ร่วมกันของชุมชน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ หรือประเพณี “ปอยล่างลง” ยังถือเป็นการเรียกขวัญ ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีมีกำลังใจ การจัดงานปอยล่างลง จะนิยมจัดกันในช่วงเดือนมีนาคม-เดือนพฤษภาคมของทุกปี ทั้งนี้ เพราะในช่วงนี้ทุกคนจะว่างเว้นจากการทำไร่ทำนาทำสวน อาหารอุดมสมบูรณ์ และไม่มีฝนตก การเดินทางไปมาหาสู่กันสะดวกสบาย และประกอบกับเป็นช่วงปิดภาคเรียนของนักเรียนด้วย ประเพณีปอยล่างลง (แห่ล่างลง) วัดจำลอง ได้จัดเป็นประจำทุกปี ซึ่งยึดถือปฏิบัติมาตลอด คือ ช่วงปิดภาคเรียน หรือ ปิดเทอม จะจัดประเพณีปอยล่างลง หรือบวชภาคฤดูร้อน จะเปิดรับสมัครเด็กชาย หรือเด็กนักเรียนที่เรียนหนังสือ ให้เข้ามาเรียนหลักสูตรของศาสนา และพระพุทธประวัติของศาสนา พร้อมเรียนศาสนพิธีต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทางวัดจำลอง และศรัทธาพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย ยึดถือว่าเป็นการสร้างพุทธทายาททางพระพุทธศาสนา จะมีบุญเป็นอย่างไร

โครงการบรรพชาสามเณร หรือปอยสาบลองนี้ จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี คือจะเริ่มเปิดรับสมัครตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม ถึง วันที่ 30 มีนาคมของทุกปี เป็นเวลาโครงการ 26 วัน แต่จะแห่สาบลองตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ถึง วันที่ 5 เมษายน เป็นวันบรรพชาเป็นสามเณร

1. การเตรียมงานปอยสาบลอง

การเตรียมงานปอยสาบลองของวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ การเตรียมการจัดงานของวัดจำลองนั้น จะมีเจ้าภาพใหญ่ และชาวบ้านวางแผนร่วมกัน ส่วนการเตรียมวันกำหนดการจัดงาน จะต้องมีการประชุมร่วมกันระหว่างชาวบ้าน เจ้าภาพใหญ่ และพระสงฆ์ โดยการหาฤกษ์ยาม วันดี สำหรับการบรรพชา การกำหนดวัน และช่วงจัดงาน จึงไม่ตายตัว ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม การเตรียมงาน เจ้าภาพใหญ่ และชาวบ้าน จะร่วมกันเตรียม โดยจะมี พระสงฆ์ เจ้าอาวาสวัด ผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ปรึกษา ใช้วิธีการพูดคุยปรึกษากันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งการจัดงานจะไม่มีคณะกรรมการ แต่จะเป็นการแบ่งงานจะใช้วิธีการมอบหมายให้ทำโดยบอกด้วยวาจา ผู้ร่วมงานเป็นชาวบ้าน ญาติพี่น้อง และคนในหมู่บ้าน หัวหน้าคณะกรรมการจัดงาน คือ เจ้าภาพใหญ่ โดยสถานที่จัดงาน จะเป็นวัด และบ้านเจ้าภาพใหญ่ การจัดสถานที่จะเป็นชาวบ้าน ญาติพี่น้องของเจ้าภาพใหญ่ และสาบลองช่วยกันจัด จุดรวมของการจัดงาน และสถานที่จัดงานกลาง คือ บ้านเจ้าภาพใหญ่ในหมู่บ้าน งบประมาณการจัดงานอยู่ที่เจ้าภาพใหญ่ และพ่อแม่สาบลอง ใกล้ถึงวันบรรพชา พ่อแม่ หรือญาติจะไปบอกบุญกับญาติพี่น้อง ที่อยู่ต่างบ้านต่างตำบล หรือแม่แต่ต่างอำเภอ ของที่นำไปในการบอกบุญนั้นมีขัน คือ พานใส่ดอกไม้ รูปเทียน และผ้าสบง หรือผ้าจิวรวางบนพาน แล้วอุ้มไป จึงเรียกการไปบอกบุญแบบนี้ว่า ไปผ้าอุ้ม คือ การอุ้มผ้าเหลืองไปบอกเกี่ยวกับการบวชลูกบวชหลาน พร้อมทั้งบอกวัน เวลา และสถานที่ที่จะบวช

ก่อนถึงวันประเพณีปอยสาบลอง อย่างน้อย 10 วัน พ่อแม่จะนำเด็กที่จะเข้ารับการบรรพชา ไปฝากไว้กับหลวงพ่อ หรือพระอาจารย์ที่วัด เพื่อรับการฝึกสอนคำรับศีล คำให้พร คำขอบรรพชา รวมถึงการกราบไหว้ แล้วพ่อแม่จะต้องจัดเตรียมเงิน ข้าวของเพื่อใช้ในการบรรพชา

การเตรียมหาเครื่องบรรพชา เครื่องนุ่งห่มสาบลอง เครื่องแต่งกายสาบลอง มี ชุดไตรสีเหลือง และสีอื่น ๆ ผ้ามัดเอว ผ้าพันหัว ลอแป (สร้อยสังวาลย์) จ้องคำ (ฉัตรทอง) น้ำเต้า (ชัชฎุทธ คำชัยศ, บุษกร สุริยา, ดวงสมร สมบูรณ์ และเพ็ญศิณี เสนาฤทธิ์, 2561, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.1 เครื่องอัฐบริขารของต่างดง

ภาพที่ 4.2 เครื่องบรรพชาพร้อมกับเครื่องอัฐบริขารของต่างดง

เครื่องบรรพชาพร้อมกับเครื่องอัฐบริขารต่าง ๆ มี ผ้าไตรจีวร ประคตเอว บาตรรองเท้า เสื้อ หมอน ผ้าห่ม มีด โคนผม ผ้ากรองน้ำ ด้าย เข็ม กล่องเข็ม ลูกประคำ พัด ถ้วยชาม แก้วน้ำ ชันตักน้ำ มุ้ง สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน และผ้ารองนั่ง เป็นต้น

ภาพที่ 4.3 เตรียมอาหาร 12 อย่าง และอาหารเลี้ยงแขกหรือ

2. การจัดงานปอยสา่งลอง

ก่อนจะเป็นสา่งลอง เด็กซึ่งเป็นผู้ชายจะต้อง โกงนม แล้วเอาใบบัวมารองรับนมนั้น เป็นคติความเชื่อว่า ใบบัวเกิดจากนม ขึ้นสู่ผิวหน้า แม้อยู่ในน้ำ เกิดจากน้ำ แต่ก็ไม่ติดน้ำ (น้ำจะกลิ้งบนใบบัวได้ และใบบัวจะแห้งเสมอ) เปรียบคนออกบวช ที่เกิดในกิเลส อยู่ร่วมกับกิเลส แต่ไม่ติดในกิเลส จากนั้นอาบน้ำสะอาด ชำระร่างกายด้วยน้ำหอมน้ำอบ (น้ำส้มป่อย) น้ำไม้จันทน์หอม ตัดเล็บมือ เล็บเท้าให้สะอาด เพื่อเป็นสิริมงคล

การ โกงนมสา่งลอง จะทำที่วัด และบ้านของเจ้าภาพใหญ่ โดยสถานที่ที่สา่งลองจะไปขอขมา คือ ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน เป็นที่สักการะเคารพนับถือของคนในชุมชน สถานที่พักผ่อนของสา่งลอง คือ วัดบ้าน และบ้านเจ้าภาพใหญ่ สถานที่ตั้งขบวนแห่ คือ วัดและบ้านเจ้าภาพใหญ่ ผู้ร่วมขบวนแห่ เป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งญาติพี่น้องของเจ้าภาพใหญ่ และสา่งลอง ร่วมขบวนทั้งหมดมาร่วมด้วยความสมัครใจ และเจตนาจะได้บุญ ไม่ได้มีการมอบหมายหน้าที่ ในขบวนแห่ ใครอยากช่วยยก หรือแบกหาม หรือถือสิ่งใด เลือกลงตามความพอใจ และศรัทธา ทุกคนที่ร่วมขบวน การแต่งกายเป็นแบบพื้นบ้าน หลากสีสันทัน ขบวนแห่ไม่ยิ่งใหญ่อลังการ เป็นรูปแบบชาวบ้าน การแห่ใช้ดนตรีพื้นบ้านระโคมในขบวน ใช้ยานพาหนะในขบวนแห่เท่าที่จำเป็น ในการแห่ 2 ฟากถนน มีผู้คนเฝ้าชมน้อย มักจะนิยมร่วมขบวนมากกว่า ในขบวนแห่ จะไม่มีการฟ้อนรำเป็นชุด

ภาพที่ 4.4 พระอาจารย์โกนผมให้สาบถอง

ส่วนชาวบ้านเดียวกัน จะมาช่วยกันจัดเตรียมทุกอย่าง จัดของถวาย ผูกคั่นคา เพื่อทำเป็นที่ปักธนบัตร เรียกว่า ดันเงิน ทำบายศรีสู่ขวัญ เตรียมเรื่องอาหารหวานคาว สำหรับถวาย พระสงฆ์ และญาติมิตรที่มาร่วมงาน

ภาพที่ 4.5 ชาวบ้านมาช่วยกันเตรียมงานบวช

ภาพที่ 4.6 ต้นตะเป่า (ต้นกัลปพฤกษ์)

ผู้ที่ทำหน้าที่แต่งตัวมี 2 คน ทำหน้าที่แต่งหน้า และแต่งตัวให้ออลอง การแต่งหน้าต่างอลอง จะแต่งหน้าเข้มทาบปากสีแดง และเขียนคิ้ว จะแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าเครื่องประดับต่าง ๆ อย่างอลองการ มีการแต่งหน้าแต่งตาด้วยสีสันทันที่จัดจ้านให้ต่างอลอง ดูสวยงาม เหมือนเจ้าชาย ซึ่งมีสง่าราศีเหนือคนทั่วไป เมื่อแต่งตัวเสร็จจะสวมถุงเท้าสีขาว ตะแปผู้แต่งตัวต่างอลอง จะตรวจดูความเรียบร้อยจนพอใจ จึงนำต่างอลองไปรอรับศีลจากพระสงฆ์ เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้วถือว่าเป็น ออลองเต็มตัว การปฏิบัติต่ออลอง ในช่วงต่อไปนี้จะสมมติเสมือนการปฏิบัติต่อกษัตริย์ ออลองจะไม่มีโอกาสเหยียบดิน จนกว่าจะถึงวันบรรพชาเป็นสามเณร เมื่อต่างอลองทุกองค์แต่งตัวเสร็จพร้อมกันหมดแล้ว ตัวแทนต่างอลอง จะกล่าวนำขอศีลจากพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็จะให้ศีลให้พร และอบรมสั่งสอนให้วางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นต่างอลอง จากนั้นก็จะมีการ “กั้นต่อพระสงฆ์” (ขอขมาพระสงฆ์) เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากเสร็จพิธีรับต่างอลองแล้ว “ตะแปต่างอลอง” จะให้ต่างอลองขี่คอกมาจากวัด แล้วพื่อนำบริเวณหน้าวัดเป็นการเฉลิมฉลองต้อนรับต่างอลอง จากนั้นจะแห่รอบวัดสามรอบ บรรดาพ่อแม่ของต่างอลอง และเหล่าญาติจะโปรยข้าวตอกดอกไม้ เป็นการอนุโมทนาสาธุ เป็นภาพที่น่าประทับใจมาก ในอดีตจะมีการยิงปืนแค้นที่บรรจุเฉพาะดินปืนเสียงดังสนั่นหวั่นไหว เพื่อเป็นการบอกว่า บัดนี้พิธีการรับต่างอลองได้เสร็จแล้ว และอีกอย่างเชื่อว่าเป็นการป้องกันไม่ให้ภูติผีปีศาจ และเหล่ามารร้ายต่าง ๆ มารบกวนทำลายพิธีการ ปัจจุบันทางราชการ ได้ห้ามปราม เนื่องจากเคยเกิดอุบัติเหตุปืนแตกทำให้ผู้ยิงปืนได้รับบาดเจ็บสาหัส

ภาพที่ 4.7 ช่างแต่งหน้าต่างด่ง

ภาพที่ 4.8 นุ่งผ้าขาวเป็นนาคก่อนบรรพชา

2.1 ความเชื่อพื้นฐานของคำว่า "นาค" ปัจจุบัน

คราวหนึ่ง พญานาคตัวหนึ่งชื่อออด ระอา เกิดอาการเกิดเป็นนาคของตน คิดว่าทำอย่างไรจึงจะพ้นจากกำเนิดนาค และสามารถเกิดเป็นมนุษย์ได้เร็วขึ้น แล้วคิดต่อไปว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติสงบ ประพฤติพรหมจรรย์ กล่าวแต่คำสัตย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม หากได้บวชในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ก็จะสามารพ้นจากการเกิดเป็นนาค และเกิดเป็นมนุษย์ได้เร็วขึ้น

เมื่อพญานาคคิดอย่างนี้ จึงแปลงกายเป็นชายหนุ่ม เข้าไปหาภิกษุทั้งหลาย ขอบวช ภิกษุทั้งหลายจึงให้เขาบรรพชาอุปสมบท

พระนาคนั้นพักอยู่ในวิหารทำวัดกับภิกษุรูปหนึ่ง ครั้นใกล้สว่าง ภิกษุรูปนั้นตื่นนอนแล้วออกไปเดินจงกรมอยู่ค้ำนอก พอภิกษุรูปนั้นออกไปแล้ว พระนาคนั้นก็วางใจเปลืองจำวัด ได้กลายร่างกลับเป็นพญานาค วิหารทั้งหลายเต็มไปด้วยงูใหญ่ ขดหางยื่นออกไปทางหน้าต่าง

ครั้นภิกษุรูปนั้นผลัดบานประตูเข้าไป ด้วยตั้งใจจักเข้าวิหาร ได้เห็นวิหารทั้งหลายเต็มไปด้วยงู ก็ตกใจร้องอะอะขึ้น ภิกษุทั้งหลายพากันวิ่งเข้าไป แล้วได้ถามภิกษุรูปนั้นว่า ร้องอะอะไปทำไม ภิกษุรูปนั้นบอกว่า วิหารนี้ทั้งหลายเต็มไปด้วยงูใหญ่ ขณะนั้น พระนาคนั้นได้ตื่นขึ้น เพราะเสียงอะอะนั้น แล้วนั่งอยู่บนอาสนะของตน ภิกษุทั้งหลายจึงถามว่า ท่านเป็นใคร ภิกษุนาคตอบว่า ผมเป็นนาค ภิกษุทั้งหลายถามว่า ทำเช่นนี้เพื่ออะไร พระนาคนั้นจึงบอกให้ภิกษุทั้งหลายทราบ ว่า ตนชื่อออด ระอา เมื่อหน่ายในการเกิดเป็นนาค จึงคิดว่า หากได้บวชเป็นพระภิกษุในสำนักพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ก็จะสามารเกิดเป็นมนุษย์ได้เร็วขึ้น ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลแด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ได้ทรงประทานพระพุทโธวาทนี้แก่นาคนั้นว่า พวกเจ้าเป็นนาค มีความไม่ม่งอกงามในธรรมวินัยนี้เป็นธรรมดา ไปเกิดเจ้านาค จงไปรักษาศูโบสถ์ในวันที่ 14 ที่ 15 และที่ 8 แห่งปีภิกษุนั้นแหละ ด้วยวิธีนี้เจ้าจักพ้นจากกำเนิดนาค และจักกลับได้อัตภาพเป็นมนุษย์เร็วพลัน ครั้นนาคนั้นได้ทราบว่า ตนมีความไม่ม่งอกงามในพระธรรมวินัยนี้เป็นธรรมดา ก็เสียใจหลังน้ำตาตั่งเสียงดังแล้วหลีกไป พระผู้มีพระภาครับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาค มีสองประการนี้ คือ เวลาเสพเมถุนธรรมกับนางนาค ผู้มีชาติเสมอกัน 1 เวลาวางใจนอนหลับ 1 คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุแห่งความปรากฏตามสภาพของนาค 2 ประการนี้แล

คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย อนุปลัมบัน คือ สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย เนื่องความในพระไตรปิฎกจบแต่เพียงเท่านี้ บัณฑิตรุ่นหลังนิยมเรียกผู้จะบวชว่านาค ตามเรื่องราวของนาคคนหนึ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นการระลึกถึงศรัทธาอันแรงกล้าของนาค ซึ่งแม้จะเป็นสัตว์ดิรัจฉาน แต่ก็ยังปรารถนาที่จะบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จนถึงกลับจำแลงเป็นมนุษย์มาขอบวช

นอกจากนั้น ท่านยังเล่าความเสริมต่อไปว่า เมื่อพระพุทธองค์ให้นาคสีกนั้น นาคเสียใจเป็นอย่างมากจนถึงกลับหลังน้ำตา เพราะความน้อยเนื้อต่ำใจ ว่าตนไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ จึงขอร้องให้หมุ่กฤษีเรียกผู้ที่จะบวชเป็นพระว่านาค เพื่อให้ระลึกถึงตน และชื่อของตนจะได้ปรากฏอยู่ชั่วกาลนาน

การที่เราเรียกสัตว์เลื้อยคลานจำพวกพญา ซึ่ง เป็นสัตว์เดรัจฉานถึงเทพว่าเป็น "พญานาค" เนื่องมาจากสัตว์จำพวกนี้ แม้จะเป็นสัตว์เดรัจฉาน แต่ก็แสวงหาคุณอันประเสริฐ

เรื่องราวของนาค ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ยืนยันถึงศรัทธา และความเพียรพยายามในการบำเพ็ญบารมีของนาค แม้บางครั้งจะเป็นมัจฉาทิฎฐิ แต่เมื่อได้รับการฝึกหัด กล่อมเกลาคิดใจ ก็กลับกลายเป็นผู้ประเสริฐขึ้นมาอย่างฉับพลัน

ภาพที่ 4.9 ผู้เข้าบรรพชาแต่งตัวต่างลง

2.2 วันแรกของปอยสังลอง

เรียกกันว่า วันเอาสังลอง จะแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าเครื่องประดับต่าง ๆ อย่างอลังการ มีการแต่งหน้าแต่งตาด้วยสีสันทึ่จัดจ้านให้สังลอง ดูสวยงามเสมือนเจ้าชาย ซึ่งมีสง่าราศีเหนือคนทั่วไป หลังจากสังลองได้ทำพิธีรับศีล 5 แล้ว ผู้เป็นพ่อแม่ รวมถึงเจ้าภาพ จะจัดเลี้ยงอาหาร 12 อย่าง เป็นมือแรกแก่สังลอง จากนั้น จะนำสังลองแห่รอบวิหาร 3 รอบ และแห่ไปกราบคารวะศาลหลักเมือง จากนั้น ในช่วงบ่าย ก็จะนำสังลองไปคารวะตามวัดต่าง ๆ ซึ่งในขบวนแห่ก็จะประกอบไปด้วยเสียงดนตรี อันแสดงถึงความสนุกสนานรื่นเริง จากเครื่องดนตรีของไทยใหญ่ ได้แก่ มอชิง (ฆ้องซูด) ฉาบ และกลองมอชิง (กลองสองหน้า)

ภาพที่ 4.10 ก่อนเอาสำลองแห่ ชักซ้อมความพร้อมก่อน

ขบวนกลองมอชิง ใช้บรรเลงประกอบขบวนทำให้เกิดความไพเราะรื่นเริง ในขบวนเครื่องแห่ ส่วนใหญ่จะมีแต่คนแก่เท่านั้นที่ตีกลองมอชิงได้ (อุดมชัย สุวรรณภูมิ และอมร คำนุ, 2561, สัมภาษณ์) ขบวนสำลอง เป็นกลุ่มซึ่งจะอยู่เกือบท้ายขบวน วันนี้ทั้งสำลอง ตะแบ่สำลอง และผู้ถือร่ม จะแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษ ขบวนกลองกันยาว ขณะขบวนเคลื่อนที่ตามขบวน สำลอง ปิดท้าย

สำลอง จะพ็อนรำไปด้วยตามจังหวะกลองกันยาว ไม่ใช่การเดินตรงไปตรงมา แต่เป็นการเดิน ชักย้าย ออกลวดลาย ทำให้เกิดความสุขสนานครึกครื้นมากยิ่งขึ้น ขบวนแห่ สำลอง เป็นเสมือนการแสดงแสนยานุภาพของกษัตริย์ มีบริวารแห่แห่นรายรอบ เป็นขบวนยาว มีการพ็อนรำเข้ากับจังหวะดนตรี กลองกันยาว บริวารสำลองประกอบด้วย ผู้ที่ให้สำลองจีคือ มี 2-3 คนสับเปลี่ยนกัน ผู้ที่ทำหน้าที่ทางทึคำ หรือร่มใหญ่ปิดทอง ผู้ที่ทำหน้าที่ถือพานหมาก และ คณะดนตรีชุดกลองกันยาว

ขบวนแห่ปอยสำลอง ถือว่าเป็นขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่ และสวยงาม เป็นขบวนแห่ที่มีผู้คนมาร่วมกันมาก ขบวนแห่จะออกจากจุดตั้งต้นไปตามถนน เส้นทางไปวัด ระหว่างทาง จะมีผู้สูงอายุถือขันออกมาโปรยข้าวตอกดอกไม้เป็นการอนุโมทนาสาธุในการทำบุญ

2.3 วันรับแขก

ทั้งสำลอง และเจ้าภาพ จะคอยให้การต้อนรับแขกจากที่ต่าง ๆ ที่ได้มีการเชิญไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งจะมาร่วมทำบุญด้วย ซึ่งวันนี้จะเป็นวันที่มีการเลี้ยงฉลองแขกและญาติ ๆ ที่มาร่วมงานอย่างสนุกสนานก็จะมีขบวนแห่คล้าย ๆ กันกับวันแรก แต่ในวันที่สองนี้ ในขบวนแห่จะประกอบด้วย เครื่องสักการะ รูปเทียนต่าง ๆ เพื่อถวายพระพุทธรูป และเครื่องจุดบั้งจัญญะถวายพระสงฆ์

ในช่วงเย็น หลังจากที่สำลองรับประทานอาหารแล้วเสร็จ ก็จะมีการชักซ้อมขั้นตอนของพิธีกรรม เพื่อเตรียมตัวให้สำลอง ซึ่งจะเข้ารับการบรรพชาในวันรุ่งขึ้น กล่าวคือ การเรียกขวัญ โดยผู้นำที่ประกอบพิธีก็จะเป็น มัคคนายก และผู้อาวุโสที่ศรัทธาว่าทุกคนให้ความเคารพนับถือ

ภาพที่ 4.11 ขบวนแห่สา่งลอง

ภาพที่ 4.12 ขบวนแห่สา่งลอง

2.4 การอัญเชิญสา่งลองก่อนบรรพชา

อัญเชิญสา่งลอง เป็นภาษาถิ่น เฉพาะของชาวล้านนาพิธีอัญเชิญสา่งลอง หรือบางที่เรียกพิธีเรียกขวัญ หรือพิธีสู่ขวัญ เป็นความเชื่อสะท้อนการผสมผสาน เรื่องของขวัญกับพุทธศาสนา และอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ พิธีกรรมลักษณะนี้ อยู่บนรากฐานความเชื่อทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิต

ของคนไทยในทุกท้องถิ่น แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมเฉพาะของท้องถิ่นนั้น คำว่า “ขวัญ” หมายถึง ผม หรือขนที่ขึ้นเวียนเป็นก้อนหอย สิ่งที่ไม่มิตัวตนเชื่อกันว่า มีอยู่ประจำชีวิตของคนมาตั้งแต่เกิด ถ้าขวัญอยู่กับตัว ก็จะเป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง คำอ้อขวัญ มีดังนี้

อ้อจะไจโยโส อ้อจะไจโยโย อ้อจะไจโยโย ก่อเป็นวันดี เป็นวันสะหลีใสบ่เสรำ
เป็นวันดีเจ้าจะเข้ามาบวชในศาสนา ก่อนดีจะเรียกข้าวเอาขวัญ เวลาคือเป็นเวลาอันเหมาะสม จะขอปิด
เคราะห์สะเดาะภัย สัปปะว่าเคราะห์ก่อหือลี้หนีไกล่ สัปปะว่าเคราะห์ทั้งหลาย หมายถึงเคราะห์ฉิบ
เคราะห์หายเคราะห์ตายเคราะห์วาย เคราะห์เมื่อเจ้าเมื่องาย เคราะห์เมื่อขวยบ้ายหล้า เคราะห์ปี่หลัง
อย่ามาถ้ำา เคราะห์ปี่หน้าอย่ามาติด เคราะห์ป่าผิดหลายหลาก เคราะห์ได้ปากเป็นกำ เคราะห์เป็นลำ
มาไกล่ เคราะห์เจ็บหมักก่อหือลี้หนีหนีไกล่ หือตอกไปตามเส้นไหม หือยกย้ายออกจากกำยา ลงสู่
พสุธา อันลี้มากจนถึงพระยานาค อย่าได้กลับคืนมา สัปปะตุ๊ก โรกา พยาธิ วินาศันตุ

ไจโยยะตุกะวัง ไจโยยะมังคลัง เป็นไจโยยะล้าเลิศ ก่อนดีจะอ้อขวัญ ขอกล่าว
กำเนิดกฐหมาย ยามเมื่อเจ้ามีวิญญาณ แอ้วแสวงหาลูกจากเมืองแมนเขตห้อง จากเทศต้องเมืองสวรรค์
มาอยู่ในครรภ์แห่งห้อง อยู่ครรภ์ต้องแห่งแม่มารดา ตามนักปราชญ์ ท่านกล่าวไว้ว่ามีวิญญาณ เท่า
เส้นผมตัดมนผ่าแปด จึงจักเขาดเข้ามาติดกัน เหนือจอมขวัญแห่งพระพ่อ แรกก่อตั้งเอาปฏิสนธิ ใน
เคหะมงคลแห่งห้อง ตั้งอยู่ในห้องแห่งมาดา แม่ก่อเป็นห้วงบุตรบุตรลูกเต่า อาหารดีเกยกินลำ
เมื่อก่อนนั้นเล่า กล่าวลูกตุ๊กโศกเสรำภายใน ของกินใดสัมผัส ผาด ของกินลำจะอยากสักป้านใด แม่ก่อ
บ่กินลงเนื้อเจ้า เพราะกลัวลูกเต่า บ่ได้เกิดและบ่ได้หันบ้านเมือง ป้อเจ้าก่อมีการผิดเคืองหลายหลาก
ป้อมีความตุ๊กยากแก่สาหัส กั้นใจอดเลี้ยงลูกเต่า ความหวังจะหือลูกเต่าใหญ่ขึ้นมา ยามเมื่อเจ้าเป็นโร
กาน้อยใหญ่ ท่านก่อเอาใจใส่วิ้งหาหูกยามาใส่หือเจ้า กัดเจ้าได้ใหญ่มาจนป้านนี้เล่า ก่อเพราะป้อ
แม่เจ้าอุปลัมภ์บำรุงกัน ป้อแม่บ่เอาใจใส่ก่อสูญเสียบ่ล่าลงดีจะกินเข้าได้ยินเสียงลูกให้เล่า ฟังวาง
กำเข้ายังบ่แหมมกิน จะไขความจริงหือเจ้า คนที่รักลูกเต่าเหลือแหล่ เราจะหือเข้าไปเซาะหาวันคำ
เหมือนดั่งป้อแม่นั้นนาหาบ่ได้ ในโลก้าโลกหล้า จะกล่าวดีป้อแม่ได้ตุ๊กยากกับเจ้าจนพร้อม ก้อดูจะ
ยาวไป กล่าวเพียงแต่เด้านี้ พอซีหือท่านเข้าใจ หือท่านวินิจฉัยเอาเนื้อเจ้า ท่านก่อรู้ว่าท่านเป็นหนี่
บุญคุณ ป้อแม่ผู้บังเกิดเกล้า จะนับหือมันเสียนั้นเล่า ก่อเหลือดีจะพรรณนาก่อหาดีสุดบ่ได้ สรุปล้ำ
ความ ดีเจ้าเกิดใหญ่มาตราถึงดีได้มาบวชนี้ไซ้ ก่อเพราะป้อแม่เจ้าตั้งมวลาฯ

ด้วยเหตุนี้ ท่านบ่ควรลี้มป้อแม่ ผู้บังเกิดเกล้า จะต้องตอบแทนบุญคุณป้อแม่เจ้า
ดีท่านเลี้ยงเฮามา วันนี้เป็นวันตกแต่งดา เรียกว่ามื่อจันวันดี จึงตกแต่งขันบายศรีขอบขัน นับว่าได้
หลายจันใส่มาลา สัปปะดอกจุ่มป่าจุ่มปี่ สารภีบานหอมอ่อนสลิดสะแล่งเบ้งบานซอนดอกกะยอม
และดอกบานชื่นมีกลิ่นหอมหื่นชื่นใจ พร้อมทั้งดอกเก็ดละหาว สะบันงาหอมยิบบ่กายเหน็บหลั่น
มายสงสาร สลิดบานบ่หย่อน รสบ่อ่อนกันรัง สัปปะบุบผังดวงดอกไม้ เขอบิลาหนั้นไซ้ ก่อเสาะสอด
หาเอามา สัปปะโภชนาของกินใส่ทางในมีกลิ่นหอมหื่น รวมเรียกว่าขันมงคลยี่อถวาย บรรดาขวัญ
ตั้งหลาย อันไคลคลาเหยยเจียรจาก หากขวัญเจ้าได้พราวจากกำยา แม้นว่าขวัญเจ้าไปลี้ป่าเส้าดงหนา
ก้อหือรีบเร็วมาอย่าช้า ก้อหือมาน้อมหน้าอ้อยู่กำยา แม้นขวัญเจ้าจะได้ไคลคลาไปดีอื่น ไปชมชื่นติด

อยู่ร้านค้าของขาย ไปใกล้และใกล้จะไปติดอยู่ของอันใดจับมอก จะไปติดอยู่บ้านนอกหรือในเวียง
วันนี้เป็นวันสุขเสถียรเที่ยงเต้า ขอเชิญขวัญเข้ารีบเร็วมา เจริญมาชมบุปผาดวงดอกไม้ อันตงแต่งไว้มี
ทั้งโกชนัง แม่นขวัญเจ้า ไปอยู่ใกล้อยู่มาก ดิคแก้งอ้อมขึ้นลบกอรีบมาเร็ว แม่นขวัญเจ้าไปอยู่โรง
ก้วยเตี่ยว ก่อขอรีบมาเร็วเต็มดี แม่นจะไปติดดีร้านบะหมี่และข้าวซอย แม่นจะไปกอยอันใดของ
แปลกประหลาด มันสวยงามเลามากนักหนา ขวัญเจ้าอย่าไปสะหล่าช่ากอยผู้ดีของลวงโลก วันนี้เป็น
วันพาเสริฐเรียกว่าวันชัยมงคล เจริญสามสิบสองขวัญเข้ามาอยู่ในกำยาในเลิศแล้ว หื้อมาทั้งขวัญแก้ว
และขวัญดำ ขวัญโลมาและขวัญแก้ว ขวัญจักษุตาแจ่งสว่างใสดี ทั้งขวัญหุมิทั้งคู่ ก่อหื้อมาอยู่เทียม
แฝงมาทั้งขวัญหลังขวัญแหล่ ขวัญข้างแข็งขวัญแขนขวัญมือสุแหวนไฟอ้าง คุสล้างหน่อเทียมคิง มา
ทั้งขวัญตื่นอันเจ้า ได้ย่ำใส่ดิน ไม้หนามลูกต้อง ขวัญสามสิบสองขวัญเจ้า ขอเจริญมาพร้อม หื้ออยู่แห่ง
ห้องกำยาฯ

(ต่อจากนี้ ให้ผู้ร้องขวัญเอาด้วยผูกมือลูกแก้วมาผูกข้อมือข้างซ้ายข้างก่อน แล้ว
ว่าต่อไป)

2.5 คำผูกมือซ้าย (ล่างลง)

อัชชะใจโส อัชชะใจโย อัชชะสิทธิลาโก อัชชะในวันนี ก่อเป็นวันดี เป็น
วันอะมะริสสะ โขคเนืองนอง เงินคำเราก่องบู้ก็คาบ ข้าจกผูกมือเบื้องซ้าย เพื่อบหื้อขวัญเจ้าหนี หื้อ
มาอยู่ดีไว้เท่ากับตน หื้อเป็นมงคลอันวิเศษ ฝ่ายเส้นนี้ขาวเต้สบริสุทธิ์ อันคนมนุษย์หากบริโภคน
ในโลกหากคือเปง แม่นจักมัดแก้วและแสงก้อมันนั้น ฝ่ายเส้นนี้ขาวสั้นพอบประมาณ แม่นจักมัดข้าง
สารก่อยู่ มัดไว้ควายร้ายก่รู้หน แม่นว่าจักมัดขวัญก็หายพยาธิ ฝ่ายเส้นนี้ดีเหลือขนาด เป็นเชือก
นาคะบ่วงบาด พระยาวิรูบิกจะ ฝ่ายเส้นนี้มีเตชะอันวิเศษ ข้าได้มาแต่ในตองเต้เมืองตักศิลา ข้าจกมัด
มือเบื้องซ้ายหื้อเจ้าได้ใจหวาน หื้อเจ้าใจบานอย่าเกียด อย่าส่มเสียดอ่อนต้น สัปปีะกั้งวลอย่าได้
บังเกิด แขนเจ้าขาวล้ำเลิศ เปียงคั้งลวดเงินดี เล็บยาวดีชะว้าง เปียงคั้งงาช้างเอราวัณ สัปปีะเคราะห์
ละอันละร้อย รุ่งหื้อคลาดคล้อยกลับหายปลายมือเจ้าหื้อเป็นอาวุธห้าเยื้อง หื้อเป็นเครื่องแห่แหนต้น
สัปปีะกั้งวลหื้อหายจาก สัปปีะพยาธิหื้อหายไป หื้อพรำเป็นคั้งน้ำตกจากใบบัวใบบอน นั้นแต่ดีหลี
โอม พุทโธ รักษะติ รัมโม รักษะติ สังโหม รักษะติ โอม ะนัง มะหาะนัง โอม ลากัง สวาหะ ไชยะ
ตุ ะวะวัง ไชยะมังคะลัง ฯ

2.6 คำผูกมือขวา (ล่างลง)

อัชชะใจโส อัชชะใจโย อัชชะมังคะโล อัชชะในวันนี ก่อเป็นวันดี เป็นวัน
ไชโยโขค ข้าจกมัดมือเบื้องขวาเจ้า หื้อพ้นจากทุกข์โทษและกั้งวลจู้สิ่งแต่ดีหลี ข้าจกมัดมือไว้หื้อ
หมั้น เปียงคั้งปฐวิอันหนา ได้สองแสนสี่หมื่นโยชน ข้าจกมัดไว้หื้อหมั้น เปียงคั้งหินผาอันหนักได้
แสนโกฏิสังขยา ข้าจกมัดไว้หื้อหมั้น เปียงคั้งเขาไกรลาสวิบุลา ข้าจกมัดมือเบื้องขวาเจ้าไว้ หื้อพ้น
จากทุกข์กั้งวล แต่ดีหลี หื้อเจ้ามีเตชะฤทธิ์ ยิ่งกว่าดาบศรีกัญไจย แม่นว่าเจ้าเหยียดมือไปทางใด ผิหัน
ก่หื้อใจขาด สัปปีะอุบาทว์ก็รุ่งหื้อกลับหาย อย่าได้มาบังเกิด หื้อเจ้าได้สุขล้ำเลิศกว่าปายหลัง หื้อมี

สุขอันไปและอันอยู่ หื้อเจ้าได้สุขกับหมู่ญาติกำ หื้อได้ความสุขจมนอนอยู่สวัสดิ หื้อเจ้าได้สุขเหลือ
กว่าจู้ปี่เป็นขนาด หื้อเจ้าได้สุขตราบต่อเต้า ยาวะชีวัง แต่เตอะ สับปี่ะทุกขา สับปี่ะโรกา สับปี่ะภะยา
วินาสันตุ เต ๑

บัดนี้ขวัญเจ้าก่อนมาอยู่กับเจ้ากับจอม ตั้งแต่วินาทีนี้ปายหน้าเจ้าจะได้เป็นลูกศิษย์
พระพุทธองค์ต้นสะอาด จะเป็นลูกศิษย์พระภาคเจ้าองค์บรมศาสดา ตั้งแต่นั้นกิ้นหลัง เจ้าเคยนุ่งกาง
เกงและสวมเสื้อ ตั้งแต่นั้นไปหน้า เจ้าจะมีใจใฝ่เอื้อก้างเกงและเสื้อดีเจ้าเคยสวมมา ขอหื้อใฝ่ใจผ้า
ของพระพุทธา ดีท่านบัญญัติเอาไว้ ก้างดีจะบวชนี้ไชรี ก่อบไซของง่ายเนอนาย กั้นได้บวชแล้ว ก่อ
ขอหื้อคิดไปหลาย ๆ บไซของง่ายอย่างใด จะอธิบายอย่างสังเขปไปหน้า อันหมู่เฮาเจ้าข้า ได้บวชได้
พบก้อเป็นก้างอันยาก กั้นพระสิทธิตละท่านบ่อกบวช เฮาก่อบภพศาสดา พระสิทธิตละออกบวชชี
ยาจะได้พระธรรม อันเป็นความจริง จะได้ตรัสรู้ก้อเป็นอันยาก รู้แล้วจะเอาพระธรรมเผยแผ่ก้อยาก
พอพระพุทธเจ้าได้ดับขันธปรินิพพานไป กั้นพระสงฆ์เจ้าบ่ช่วยกั้นนำเอาศาสนามาเผยแผ่ เฮาก่อบ
ได้สู้ได้หัน ตลอดถึงพระสงฆ์เจ้าในปัจจุบัน กรุณาอาจารย์ช่วยแนะนำสั่งสอนเจ้า มีแต่พระสงฆ์เจ้า
สืบศาสนากันบิดามารดาบ่เอาใจใส่ เจ้าบ่ได้ใหญ่มาเป็นคน บ่ได้บวชในพระศาสนา พระทศพลตัน
ผ่านเผ้า เจ้าครบบริบูรณ์แล้วทุกอย่างพันอัน เมื่อเจ้าอยากได้อย่างนี้ หื้อเจ้าคิดขวาคู๋เข้าใจหัน ขอหื้อ
ศึกษาเล่าเรียนธรรม บ้าเป้งอย่างขาด อย่าได้ประมาทสมดีเจ้าได้บวชยากนักหนา ส่วนศีลข้อใด ๆ บ่
จำต้องบอก ท่านก้อได้เรียนมาแล้วตลอดคู๋แล้วรู้อวดเหมือนกัน หื้อป่าเป้งศีลธรรมไปใจ ๆ แผลจะ
ได้โศดป้อแม่วงสา โศดญาติกำและศรัทธาการบวชในพระศาสนา ขอหื้อเป็นบุญกุศลกับท่านหื้อมี
แสงสว่างต่อศีลธรรม พุทธศาสนากี้จะดิงมารุ่งเรืองไปปายหน้าันบว่าบ่เสียเวลา ดีท่านเกิดมาในโลก
หน้า พบพระศาสดาการดีผู้ข้าได้พรรณนาโวหารมานี้ก้อสมควรแก่เวลา ผู้ข้าบไซเทศนาสั่งสอนเจ้า
เพียงแต่เดือนสติกันพ่อง พอรู้เรื่องถ้อยทางพระพุทธศาสนา เป็นก้างวิเศษบวรบัดนี้ จะขอหื้อพร
หื้อเจ้าตั้งแต่วินาทีนี้ไปหน้าแล้ว หื้อท่านผาสะจากเสียดยังสับปี่ะตุ๊ก สับปี่ะโรกา สับปี่ะอุบาทว์ สับปี่ะภัก
ยะกั้งวล อันตราย เป็นต้นว่า เราะาะห้ปี่ เราะาะห้เดือน เราะาะห้วัน เราะาะห้หลับเมื่อตื่น เมื่อยืน เมื่อ
เตียว เมื่อเคี้ยวเมื่อกิน จุ่งระงับกลับกลายเป็นดังอุทกทั้ง ไหลกลิ้งกลาดตกจากใบบัวใบบอน ขอ
ประกอบไปด้วยอายุปี อายุเดือน आयูยาม โชคปี โชคเดือน โชควัน โชคยามไปใจ ๆ หื้ออยู่ก้ำชู
ศาสนาก้อพระสะหลีศัพท์บุญพระพุทธเจ้า ต้นประเสริฐเลิศแล้ว ไปตราบเสียดจระก่าถนนานันกั้น
เนอ จุ่งจักมีเตียงแต่ดีหลีฯ

ภาพที่ 4.13 ป้ออาจารย์วัด (มัลคนายก) ทำพิธีเรียกขวัญ หรือฮ้องขวัญส่งลง

การเรียกขวัญ หรือฮ้องขวัญนั้น จะใช้ในช่วงเวลาประมาณ 08.00–08.20 น. จะนำส่งลงขึ้นไปบนพระวิหารวัด ทำพิธีเรียกขวัญแบบล้านนา หรือแบบพื้ไต หรือไทใหญ่ โดยพิธีจะเริ่มจากคำทำขวัญ (มัลคนายก) จะทำการวนสายสิญจน์ไปยังต่างลงทุก ๆ องค์ ต่างลงจะประนมมือ เพื่อรับสายสิญจน์ รับฟังโอวาท และคำสอนสั่งจากคำทำขวัญ เมื่อถึงเวลาฤกษ์ คำทำขวัญ จะเริ่มอ่านคาถา และคำสอนจากคัมภีร์โบราณ เป็นภาษาล้านนา หรือภาษาไทใหญ่ ซึ่งกล่าวพรรณนาถึงบุญคุณของบิดา มารดา โดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที และหลังจากที่คำทำขวัญ อ่านคัมภีร์ทำขวัญเสร็จแล้ว ผู้มาร่วมงานพร้อมทั้งบิดามารดา และญาติ ๆ จะช่วยกันผูกข้อมือส่งลงด้วยสายสิญจน์ เพื่อเป็นการรับขวัญ

2.7 การเลี้ยงอาหารส่งลงเต็มรูปแบบ คือ กับข้าว 12 อย่าง

หลังจากทำพิธีเรียกขวัญเสร็จแล้ว จะมีการเลี้ยงอาหารส่งลงเต็มรูปแบบ โดยสถานที่ที่จะเลี้ยงอาหารจะจัดไว้ที่ศาลาการเปรียญ ในวันที่ พ่อแม่ของส่งลง ญาติทั้งฝ่ายพ่อและแม่จะมาร่วมงานกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา เมื่อถึงเวลาพ่อแม่ส่งลงจะยกคำรับอาหาร 12 อย่าง มาให้ส่งลงรับประทาน พร้อมทั้งป้อนอาหารให้ส่งลง และคอยดูแลเอาใจ

สำหรับสาขาลงที่ไม่มีพ่อแม่ป้อนอาหารให้ ก็จะมีพ่อขำม แม่ขำม เป็นผู้ป้อนอาหารแทน ซึ่งอาหาร 12 อย่างมีดังนี้

- 1) ผักทุกชนิด
- 2) ผลไม้ ลูกไม้ ทุกชนิด
- 3) เนื้อสัตว์ทุกชนิด
- 4) ปลาทุกประเภทกินได้ทุกชนิด
- 5) ถั่ว งา ทุกชนิด
- 6) นม เนย
- 7) ฝูอก มัน
- 8) ยอด หรือดอกไม้ที่กินได้ทุกชนิด
- 9) ไข่ทุกอย่าง เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด ไข่ปลา และไข่
- 10) ข้าว และแป้งทุกชนิด
- 11) น้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำตาล
- 12) หน่อไม้ต้นอ่อน ๆ ของไม้ทุกชนิดที่กินได้

ทั้งนี้ จากความเชื่อที่ว่า ในอดีตแม่จะเลี้ยงลูกด้วยการนำข้าวมาเคี้ยวให้ละเอียด แล้วนำไปนึ่ง เพื่อให้ลูกได้กินอาหารที่อ่อนนุ่ม จะได้โตเร็ว ๆ อาหาร 12 อย่างเปรียบเสมือนระยะเวลาในจักรราศี 12 ปี ซึ่งทั้งพ่อ และแม่ ได้ช่วยกันดูแล และเลี้ยงดูลูกตั้งแต่ยังเล็กจนเติบโตด้วยความยากลำบาก (สมถวิล หนุ่มศรี, 2561, สัมภาษณ์) แต่ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนหมู่บ้านกาคนั้น ไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นอาหารชนิดใด แต่ขอให้ครบ 12 อย่าง ทั้งคาวหวาน การที่พ่อแม่คอยป้อนข้าวให้ นั่น เป็นการเตือนใจสาขาลง ว่าพรุ่งนี้จะเป็นสามเณรแล้ว ให้คิดถึงพระคุณพ่อแม่ที่มีแก่ตน

2.8 วันบรรพชา

โดยช่วงการบรรพชา ขั้นตอนการบรรพชาสามเณร เป็นพิธีทางสงฆ์ปฏิบัติคล้ายกับท้องถิ่นอื่น รูปแบบของงานจะแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ดำเนินการบรรพชา ระหว่างการบรรพชา การลาสิกขา ซึ่งมีรายละเอียดพิธีการ ดังนี้

2.8.1 ดำเนินงานบรรพชา การบรรพชานิยมทำกันในตอนเช้าหลังจากมคฺนายนกทำพิธีเรียกขวัญเสร็จ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) เมื่อมานั่งบนพระวิหาร โดยพร้อมเพรียงกันแล้ว จะรับผ้าจีวรจากบิดา มารดา หรือพ่อขำม แม่ขำม ซึ่งแสดงถึงความผูกพัน และสนับสนุนกันระหว่าง พ่อ แม่ กับลูก
- 2) เสร็จแล้วหันกลับไปหาพระอุปัชฌาย์ กราบพระอุปัชฌาย์ 3 ครั้ง เปล่งวาจาขอบรรพชา
- 3) พระอุปัชฌาย์ รับผ้าจีวรไปแก้ห่อ และนำผ้าอังสะ หรือผ้าชิ้นใดชิ้นหนึ่งในห่อผ้าจีวรคล้องคอสาขาลง เพื่อนำไปให้เปลี่ยนเครื่องสาขาลง ซึ่งจะถอดชุดสาขาลงออก

แต่ยังคงใส่สร้อยลูกประคำ และพระภิกษุจะช่วยนุ่งผ้าจีวรให้ ส่วนตะเปจะเป็นผู้ชี้หน้าให้กับเด็กชายที่จะทำการบรรพชา

4) เมื่อเสร็จแล้ว กลับมานั่งที่เดิม พร้อมเปล่งวาจาขอรับศีล 10 พระอุปัชฌาย์ให้ศีล ให้โอวาทสามเณรผู้บวชใหม่ ซึ่งได้กลายเป็นเหล่ากอของสมณะ คือ สามเณร เป็นเพชรหมจรณ์ สัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ เป็นผู้เข้าสู่เส้นทางพุทธศาสนา

2.9 ระหว่างการบรรพชา

หลังจากที่มีการบรรพชาเสร็จแล้ว สามเณร จะอยู่ในเพศบรรพชิตของสามเณร ประมาณ 30 วัน พระสงฆ์จะจัดให้สามเณรได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ตามแนวทางที่ทางวัดกำหนด และดำเนินการฝึกอบรมสามเณร ตามตารางการฝึกอบรมที่ทางวัดจัดเตรียมขึ้น ในช่วงระยะที่อยู่ในเพศบรรพชิต จะจัดให้สามเณรไปบำเพ็ญสมณกิจ โปรดญาติโยมตามประเพณี

การดำเนินชีวิตประจำวันของสามเณร จะเริ่มต้นตั้งแต่ ตี 5 ซึ่งสามเณรจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้จัดสถานที่ฉันภัตตาหารเช้า และเพล และจัดสำหรับอาหารจากที่พระภิกษุสามเณร บิณฑบาตมา โดยผลัดเวรหมุนเวียนกัน ภายหลังฉันภัตตาหารเช้าเสร็จแล้ว (ใจ ทิพย์เนตร และ โสภณ บริสุทธิศีล, 2561, สัมภาษณ์) สามเณรต้องปฏิบัติตามกิจของสงฆ์ คือ ไหว้พระสวดมนต์ ต่อจากนั้น สามเณรต้องศึกษาพระธรรมวินัยทุกวัน เมื่อถึงเวลาเย็น สามเณรต้องปฏิบัติตามกิจของสงฆ์ คือ ไหว้พระสวดมนต์ เช่นเดียวกับในเวลาเช้าของทุกวัน และสามเณรยังต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ทำความสะอาดกุฏิ ทำความสะอาดบริเวณวัด จะเป็นเช่นนี้จนถึงวันลาสิกขา

2.10 คำสอนต่างลง

พระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีบรรพชา และอุปสมบท ซึ่งเมื่อให้คำสอนแก่ต่างลง และต่างลงได้เป็นสามเณร ประเพณี และพิธีกรรมการบวชต่างลงก็ยุติเสร็จสิ้น พระอุปัชฌายะ ผู้ประกอบพิธีฟังสอนผู้ขอบรรพชาอุปสมบทดังนี้ “บัดนี้ตัวเจ้ามาขอบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาควรปลุกศรัทธาความเชื่อเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าผู้เป็นผู้ตั้งศาสนา และทรงอนุญาตการบรรพชาอุปสมบทอันนี้ เบื้องต้นที่จะปลุกศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใสนั้น ต้องศึกษาให้รู้จักพระพุทธเจ้าว่ามีคุณความดีอย่างไร เสียก่อนฯ”

พระพุทธเจ้านั้น มีคุณงามความดี คือมีพระปัญญาปรีชาฉลาด รอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็นทั้งคุณ และโทษ ประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ ตลอดถึงอริยสัจ 4 ไม่มีใครเป็นครูสั่งสอน ส่วนนี้พระปัญญาคูณ ทรงละสิ่งที่เป็นโทษ คือ อาสวกิเลส เครื่องเศร้าหมองได้หมด กับทั้งวาสนา คือ กิริยา กาย วาจา ที่กิเลสอบรมมานาน ทรงบริบูรณ์ด้วยความดีที่เป็นคุณธรรมโดยอเนกประการ ส่วนนี้เป็นพระบริสุทธิ์คุณ มีพระบวรสันดานที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ในหมู่มสัตว์ ซึ่งเราร้อนอยู่ด้วยเพลิงกิเลส และกองทุกข์ ทรงแสดงธรรมสั่งสอนให้สัตว์ได้ฟังแล้วปฏิบัติตามดับเพลิงกิเลส และกองทุกข์เสียได้ มิได้ทรงเห็นแก่ความลำบากทุกข์ยากเหน็ดเหนื่อยของพระองค์ ส่วนนี้พระกรุณาธิคุณ ฯ

ท่านผู้ดำรงในพระคุณทั้งสามประการนี้ว่า พระพุทธเจ้า แปลว่า ท่านผู้รู้ดีรู้ชอบ ฯ เมื่อพระพุทธเจ้ารู้ดีรู้ชอบเช่นนี้แล้ว ทรงเอ็นดูกรุณาในหมู่สัตว์ จึงได้ทรงแสดงธรรม แนะนำสั่งสอนประกาศข้อปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ฯ ความรักษากายวาจาใจให้บริสุทธิ์ ไม่ประพฤติล่วงกิเลสอย่างหยาบ ที่จะพึงกระทำด้วยกายวาจา ชื่อว่า ศีล ฯ ความรักษาใจให้บริสุทธิ์ คือ เฟงใจไว้ในอารมณ์เดียว ไม่ให้เกาะเกี่ยวเสรำหองด้วยนิเวรณทั้ง 5 ชื่อว่า สมาธิ ฯ ความทำทิจูความเห็นให้ชื่อตรงตามความเป็นจริงชื่อว่าปัญญา ฯ

ทั้งสามประการนี้รวมเรียกสั้น ๆ ว่า พระธรรม เพราะเป็นสภาพที่ผู้ทรงปฏิบัติไว้ให้เป็นคนดี ไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดี มิให้ตกไปในที่ชั่ว มีทุกคคือบายเป็นต้น ฯ หมู่ชนที่ได้สดับธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งใจปฏิบัติตามศีลสมาธิปัญญา ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ จนละอาสวกิเลสให้ขาดจากสันดาน โดยเอกเทศบ้าง โดยสิ้นเชิงบ้าง โดยชั่วคราวบ้าง เรียกว่า พระสงฆ์ เพราะเป็นหมู่ เป็นพวกที่ประพฤติเสมอเหมือนกัน ด้วยศีล และทิจู ฯ

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทั้งสามนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ในพระพุทธศาสนา ผู้จะมาขอบรรพชาอุปสมบท ต้องตั้งใจถึงสรณะ ที่พึ่ง ที่เคารพนับถือเสียก่อน เพราะเหตุนี้ (ตัวเจ้า) จึงตั้งใจในบัดนี้ว่า บัดนี้ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ที่ระลึกเคารพนับถือของข้าพเจ้า บัดนี้ข้าพเจ้าถึงพระธรรม เป็นสรณะที่เคารพนับถือของข้าพเจ้า บัดนี้ ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะที่ระลึกเคารพนับถือของข้าพเจ้า ฯ เมื่อถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่ระลึกเคารพนับถือ ดังนี้แล้ว ก็ควรได้บรรพชาอุปสมบทต่อไป ฯ

อนึ่ง พึงรู้จักหน้าที่ของการบรรพชาอุปสมบทนั้นว่า มีประโยชน์อย่างไร เมื่อจะกล่าวให้เห็นง่าย ๆ ก็คือ มีประโยชน์ที่จะได้ตั้งหน้าเล่าเรียนศึกษาแล้วปฏิบัติตาม ศีล สมาธิ ปัญญา รักษากายวาจาใจทิจู ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ง่าย เพราะเป็นคฤหัสถ์ มีกิจกังวลห่วงใย ยากมากที่จะทำได้ ทั้งตั้งอยู่ในที่ใกล้กับอารมณ์ที่ล่อจิตใจให้เกิดความรักบ้าง ความโกรธบ้าง ความหลงบ้าง ความเมามัวบ้าง ไม่เป็นทางที่จะประพฤติปฏิบัติ ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ง่าย ๆ ส่วนบรรพชาถือเพศเป็นบรรพชิต ละกิจกังวลห่วงใย ทั้งตั้งอยู่ในที่ห่างไกลจากอารมณ์เช่นนั้น เป็นทางที่จะประพฤติปฏิบัติ ทำให้บริสุทธิ์บริบูรณ์จากอาสวกิเลสได้ง่าย แต่มิใช่ได้อุปสมบทแล้ว กิเลสอาสวะหมดสิ้นไปเองก็หาไม่ ต้องอาศัยตั้งใจปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างหยาบที่ล่วงทางกาย วาจา ด้วยศีล แล้วตั้งใจปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างกลาง คือ นิเวรณทั้ง 5 ที่เกิดขึ้นกลุ่มมรุมจิต ทำให้เสรำหองด้วยสมาธิ คือ เฟงใจไว้ในอารมณ์อันเดียวแล้วหมั่นปฏิบัติขัดเกลากิเลสอย่างละเอียดสุขุม อันเกิดขึ้นทำทิจู ความเห็นให้ผิดวิปริตไปจากความจริงด้วยปัญญา คือ ความรู้จริงเห็นจริง ศีลที่ต้นนั้น ก็จะได้ถึงด้วยการบรรพชาอุปสมบทอันนี้ ฯ

ต่อไป จงตั้งใจเรียนพระกรรมมัฐาน ตามแบบโบราณจารย์แต่ปางก่อน ที่ได้สอนกันสืบ ๆ มา เป็นอุบาย สำหรับจะทำสมาธิให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นที่ตั้งของปัญญาต่อไป จงศึกษาไปตามแบบบาลีดังนี้ก่อน เกสา โลมา นขา ทันดา ตะโจ นี้เรียกว่า อนุโลม คือ ว่าไปตามลำดับแล้วถอยกลับเข้ามาเป็นปฏิโลม ว่า ตะโจ ทันดา นขา โลมา เกสา ฯ จงศึกษาให้รู้เนื้อความ เกสา คือ สิ่ง

เป็นเส้น ๆ งอกขึ้นศีรษะเบื้องหน้าเพียงหน้าผาก เบื้องท้ายเพียงปลายคอต่อ เบื้องขวามีหมวกหู ทั้งสองข้างเป็นที่สุด ได้แก่ ผม ๆ โลมมา คือ สิ่งที่เป็นเส้น ๆ ยกเกศาเสียดงอกขึ้นทั่วสรรพางค์กาย ยกเว้น ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ได้แก่ ขน ๆ นขา คือ สิ่งที่เป็นเกล็ดเกล็ด งอกขึ้นตามปลายมือปลายเท้าครบทุก แห่ง ได้แก่ เล็ก ๆ ทันตา คือ กระจุกที่เป็นซิก ๆ งอกขึ้นที่คางเบื้องล่างเบื้องบน สำหรับบดเคี้ยวอาหาร ได้แก่ ฟัน ๆ ตะโจ คือ สิ่งที่อยู่ทั่วตัว ได้แก่ หน้่ง ๆ เมื่อรู้จักสิ่งทั้ง 5 อย่างนี้แล้ว พิจารณาอย่างไร จึงจะเป็นพระกัมมัฏฐาน ถ้าพิจารณาว่า เป็นของดีของงามน่ารักใคร่พึงใจ ก็ไม่เป็นพระกัมมัฏฐาน เพราะการพิจารณาเช่นนั้น เป็นเหตุที่จะทำความกำหนัดยินดี ที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่จะช่วยวนกิเลส เช่นนั้น ก็เกิดขึ้นแล้วแก่กล้ามากขึ้น ต่อเมื่อพิจารณาว่าเป็นของไม่ดี ไม่งาม ไม่น่ารักใคร่พึงใจเป็นของโสโครก ปฏิกุศลตามที่เป็นจริงอย่างไรนั่นแหละ เป็นพระกัมมัฏฐาน เพราะการพิจารณาเช่นนั้น เป็นเหตุที่จะห้ามความกำหนัดยินดี ซึ่งยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น เป็นอุบายที่จะปราบกิเลสเช่นนั้น ซึ่งเกิดขึ้นแล้วให้สงบน้อยถอยเบาบางลงไปจากสันดาน ทั้งจะเป็นปทัฏฐานเหตุ ที่ตั้งให้เกิดปัญญาความรู้จริงเห็นจริงว่า ผม ขน เล็บ ฟัน หน้่ง กับร่างกายชีวิตจิตใจอันนี้ ก็เป็นแต่สักว่าธาตุอันหนึ่ง ๆ มาประสมรวมเข้ากัน ล้วนเป็นของไม่เที่ยงไม่ยั่งยืนคงที่อยู่เสมอเป็นทุกข์มีความเสื่อมสิ้น พิบัติแปรปรวนไปตามธรรมดา และเป็นอนัตตาไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของผู้ใด มิใช่ตัวตนมิใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนแก่นสารคนเรา เมื่อปัญญาความรู้จริงเห็นเกิดขึ้นแล้ว ก็จะละวางอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นเสียได้ เมื่ออุปาทานไม่มีแล้ว จิตก็พ้นจากอาสวะกิเลส เป็นอันได้บรรลุถึงธรรมพิเศษ คือ นฤพาน ซึ่งเป็นธรรมชาติดับดำกิเลส และกองทุกข์ อันเป็นผลที่สุดในพระธรรมวินัย เหตุฉะนั้น (ตัวเจ้า) จึงตั้งใจมุ่งต่อพระนฤพาน ดังเช่นว่า ขอบรรพชาอุปสมบทต่อไป

2.11 การลาสิกขา

1) เมื่อสามเณรได้บรรพชา ก็จะแยกไปศึกษา และปฏิบัติตามพระวินัย จากการศึกษาสังเกตพบว่า สามเณร ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่จากหมู่บ้านอื่น มาร่วมทำพิธีบวชต่างสถานที่วัดจำลอง จะแยกไปปฏิบัติธรรม บริเวณวัดใกล้บ้าน กับกลุ่มที่เป็นเด็กในชุมชนบ้านเกิด จะปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดจำลอง (พระครูสุนทรธรรมโชติ, 2561, สัมภาษณ์.) เมื่อครบกำหนดเวลาแล้ว ก็จะจัดพิธีลาสิกขาในบนศาลา

2) พิธีลาสิกขา เริ่มด้วยการบูชาพระรัตนตรัย สวดมนต์ไหว้พระอย่างย่อ สามเณรผู้จะลาสิกขา กล่าวคำขมาต่อพระอุปัชฌาย์ พระอุปัชฌาย์รับขมาแล้วให้อิวาท เกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพจากบรรพชิต เป็นฆราวาส และแนะนำวิธีปฏิบัติตน ให้ดำรงตนเป็นอุบาสกที่ดี

3) สามเณรเปล่งวาจาขอลาสิกขาเป็นภาษาบาลี 3 ครั้ง พระอุปัชฌาย์เปลื้องผ้ากาสาพัศตร์ออกจากตัวสามเณร แล้วให้ไปนุ่งห่มขาว

4) จากนั้นก็กลับมานั่งที่เดิม เข้ามาอาราธนาศีลต่อพระอุปัชฌาย์ รับศีล 5 แล้วกล่าวคำประกาศตนเป็นอุบาสก แล้วอุปัชฌาย์ให้อิวาท และพร

5) ผู้ลาสิกขา ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระอุปัชฌาย์ พระสงฆ์อนุโมทนา เป็นเสร็จพิธี

3. ความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานปอยสา่งลอง

ความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานปอยสา่งลองของชุมชนบ้านกาด ผู้มาร่วมงาน จะมาด้วยความสมัครใจ จะไม่มีการจ้างแรงงานมาช่วยในการจัดงาน ไม่มีการกะเกณฑ์ และไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เมื่อกำหนดวันงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานกันว่าใครจะรับผิดชอบด้านใด ตามความสามารถของแต่ละคน เช่น งานด้านศาสนพิธี ก็จะมีคนที่มีความรู้และประสบการณ์รับผิดชอบไป สำหรับงานด้านพิธีใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ในพิธี โดยเจ้าภาพใหญ่จะเป็นผู้มอบหมายหน้าที่ ให้ส่วนการจัดเตรียมคนที่จะรับผิดชอบเป็น “ตะแป้” (ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลสา่งลองในระหว่างพิธี) จะเป็นหน้าที่ของพ่อแม่สา่งลอง จัดหาในการทำหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายทุกคนที่ได้รับมอบหมาย จะต้องมีการประชุมร่วมกันหลายครั้ง เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของงาน โดยเจ้าภาพใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนชาวไทใหญ่ และเจ้าอาวาสวัดที่จะทำพิธีบวช และเป็นที่ยอมรับ และคนไทใหญ่ เชื่อว่าการมาร่วมงานจะได้านิสงฆ์ผลบุญมาก และที่สำคัญการมาร่วมงานประเพณีปอยสา่งลองนั้น เป็นเพราะมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้จัดงานผู้บวช หลังเสร็จงานแล้ว ทุกคนถือเป็นภาระร่วมกันในการเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่ และเครื่องใช้ การแสดงต่าง ๆ หรือการตักลองมองเชิงจะไม่มีค่าจ้าง เพราะทุกคนนำมาช่วยเพื่อสร้างความครึกครื้นให้กับงาน และต้องการให้ทุกคนมีความสุขในการร่วมงาน ผู้มาร่วมงานรู้จักกันหมดหรือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้เป็นเจ้าภาพใหญ่ หลังจากเสร็จพิธี จะได้รับการยกย่องจากคนในสังคม โดยมีคำชานามใหม่่ว่าพ่อสา่ง แม่สา่ง และการเรียกชานานี้ จะใช้ไปจนตลอดชีวิตของผู้เป็นเจ้าภาพใหญ่ แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงาน กับ เจ้าภาพใหญ่ หรือความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานกับผู้ร่วมงานด้วยกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยดำเนินการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผลจากการรวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร บทความเชิงวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยการนำเสนอในลักษณะแบบของการศึกษาเชิงพรรณนา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ที่มีในวิถีชีวิตของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษา เรื่องประเพณีปอยส่างลอง กรณีศึกษา วัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง ของหมู่บ้านกาด วัดจำลอง การศึกษาครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากแหล่งข้อมูลพื้นที่ศึกษาการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยได้เข้าร่วมประเพณีจริง และสัมภาษณ์ รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ประเพณีปอยส่างลอง

ประเพณีปอยส่างลอง ของชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่องความเป็นมาอยู่ 2 เรื่อง คือ ความเชื่อที่อิงมาจากพุทธประวัติ ตอนที่พระนางยโสธราแต่งตั้งให้พระราหุล เพื่อทูลขอสมบัติจากพระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้าพระราชทานอริยทรัพย์ คือ ให้พระราหุล บรรพชาผู้ฝากาสาวพัสดร์ และความเชื่อที่อิงมาจากพุทธประวัติ ตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะผู้เจริญด้วยโภคทรัพย์ แต่ทรงสละทรัพย์สมบัติ เพื่อแสวงหาหนทางแห่งความหลุดพ้น พบว่า ชาวบ้านกาดมีความเชื่อ ในเรื่องความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง มาจากพุทธประวัติตอนที่พระนางยโสธราแต่งตั้งให้พระราหุลพระราชกุมาร เพื่อทูลขอสมบัติจากพระราชบิดา วัตถุประสงค์หลักในการจัดงานปอยส่างลองมี 2 ประการ คือ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา หรือต่อผู้ให้อุปการะเลี้ยงดู และเพื่อการศึกษาอบรมเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวผ่าน

จากวัยเด็ก สู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีคุณสมบัติของผู้จะเข้าพิธีปอยสา่งลอง จะต้องเป็นเด็กชายที่มีอายุครบ 7-12 ปี และมีร่างกายสมบูรณ์ ครบ 32 ส่วน ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง นอกจากนี้ยังต้องได้รับคำยินยอมจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองด้วย

2. ศึกษาคุณค่า ความหมาย และขั้นตอนประเพณีปอยสา่งลอง: กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2.1 คุณค่า

ชาวไทใหญ่ ถือว่าการบวชสา่งลองได้กุศลมาก แม้ว่าปัจจุบันจะมีพ่อเลี้ยงเหลืออยู่น้อยมากแล้ว แต่ผู้ที่ถูกขอร้องให้เป็นเจ้าภาพใหญ่ ก็มักจะยินดีรับเป็นเจ้าภาพบวชให้แก่พ่อแม่ที่ต้องการจะบวชลูกชาย แต่ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะจัดงานใหญ่ได้ เพราะผู้ที่จะถูกขอร้องให้เป็นเจ้าภาพบวชนี้ นอกจากจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีมากแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพยกย่อง นับถืออย่างสูงอีกด้วย การได้รับเชิญให้เป็นเจ้าภาพบวช จึงเป็นการแสดงสถานภาพทางสังคมของคนคนนั้นด้วย ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพบวชสา่งลองนี้ เรียกว่า เจ้าภาพใหญ่ หรือ ตะก่าโหลง ซึ่งเมื่อจัดพิธีบวชสา่งลองเสร็จแล้ว จะได้รับยกย่องจากคนในชุมชน โดยจะเรียกชื่อด้วยคำนำหน้านามว่า พ่อสา่ง หรือ แม่สา่ง การใช้คำนำหน้านามสำหรับเรียกผู้ที่กระทำคุณงามความดีไว้ให้แก่พระพุทธศาสนา เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวไทใหญ่มาแต่เดิม เป็นการยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้คนในชุมชนได้ทราบว่าบุคคลนั้น ได้กระทำคุณความดีอะไรไว้บ้าง ซึ่งเป็นเสมือนสิ่งย้ำเตือนให้ผู้กระทำความคิดต้องปฏิบัติดียิ่งๆ ขึ้นไป และทำให้ผู้ที่ยังไม่ได้รับการขนานนาม มีความเพียรพยายามที่จะกระทำคุณงามความดีให้ปรากฏแก่สังคมบ้าง เช่น ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพในการบวชพระภิกษุ จะได้รับการขนานนามคำนำหน้าว่า พ่อจาง แม่จาง หรือผู้ที่สร้างพระพุทธรูปเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา จะได้รับการขนานนามคำนำหน้าว่า พระกา เช่น พระกาหม่อง

เมื่อมีผู้รับเป็น เจ้าภาพใหญ่ ในการจัดงานบวชสา่งลองแล้ว ผู้ที่ต้องการจะบวชลูกชาย และเป็นผู้มีความเคารพนับถือในคนที่รับเป็นเจ้าภาพใหญ่ ก็จะนำลูกชายมาร่วมบวชกับเจ้าภาพใหญ่ ดังนั้น การบวชสา่งลองแต่ละครั้ง จึงมีสา่งลองหลายคน ผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพใหญ่นี้จะเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่างๆ ทั้งหมดตลอดพิธีจัดงาน โดยพ่อแม่ของสา่งลองที่ไปลูกมาร่วมบวช จะออกค่าใช้จ่าย หรือสิ่งของสมทบด้วยก็ได้ตามแต่กำลัง

ภายหลังจากที่มีการตกลงกันแล้วว่า จะมีสา่งลองกี่คนที่จะบวชกับเจ้าภาพใหญ่ ก็จะมีการนัดวันประชุม และวางแผนงานร่วมกันว่าจะจัดงานกี่วัน จะเริ่มงานวันใด เพราะการจัดงานปอยสา่งลองเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ไม่มีกิจกรรมใดในรอบปีที่จะยิ่งใหญ่เท่า จึงต้องมีการเตรียมงานกันนานเป็นเวลาหลายเดือน เมื่อเจ้าภาพใหญ่ และพระสงฆ์ในชุมชน ได้จัดการหาวันมงคลในการจัดงานได้แล้ว ก็จะมีการบอกกล่าวไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ให้ทราบล่วงหน้า เพื่อที่แต่ละหมู่บ้านจะได้จัดงานไม่ตรงกัน เนื่องจากการจัดงานหมู่บ้านอื่น ๆ จะต้องไปช่วยงาน จึงต้องมีการกำหนดการจัดงานไม่ให้ตรงกัน เพื่อที่ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะสามารถไปร่วมงานกันได้โดยทั่วถึง

2.2 ความหมายปอยล่างลง

คำว่า “ปอยล่างลง” เป็นภาษาไทยใหญ่เกิดจากคำ 3 คำ มาสมากัน คือ คำว่า “ปอย” แปลว่า “งาน” คำว่า “ล่าง” สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “ล่าง” หรือ “ขุนล่าง” หมายถึง พระพรหม ในหนังสือธรรมะของชาวไทใหญ่ กล่าวถึงว่า “พระคณิศพรหมได้ถวายจิ๋วแก่เจ้าชาย สิทธิตะ ณ ริมฝั่งแม่น้ำอินมา เมื่อคราวที่หนีออกไปบวช” อีกความหมายหนึ่งนั้น คำว่า “ล่าง” มาจากคำว่า “เจ้าล่าง” หมายถึงสามเณร ส่วนคำว่า “ลง” มาจากคำว่า “อลง” แปลว่า พระโพธิสัตว์ หรือหน่อพุทธางกูร ดังนั้นงาน “ปอยล่างลง” ก็คือ งานบวชลูกแก้วของชาวล้านน่านั่นเอง ประวัติความเป็นมา ล่างลง มีความหมาย 2 นัย ดังนี้ นัยที่หนึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า “ล่าง” หมายถึง เจ้าล่าง คือสามเณรในภาษาไทย กับคำว่า “ลง” หรือ “อลง” หมายถึงหน่อกษัตริย์ หรือผู้ที่เตรียมจะเป็นล่างลง คือ ผู้ที่เตรียมจะเป็นสามเณร การเป็นล่างลงนั้น เป็นการเลียนแบบประวัติของพระพุทธเจ้า ตอนที่เจ้าชายสิริทัตตะครองกรุงกบิลพัสดุ์ ก่อนจะออกผนวช การกระทำทุกอย่างในช่วงเวลาการเป็นล่างลง จะปฏิบัติเสมือนการปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ เป็นความเชื่อตามวรรณกรรมไทใหญ่ เรื่องอะหน่าก้าตตะหว่าง ซึ่งกล่าวถึง พระเจ้าอ่าจ่าตตะซาดมั่งจี (อชาตศัตรู) หลังจากที่ได้อ่านกัศิณในการทำปิตุฆาต โดยหลงผิดไปร่วมมือกับพระเทวทัตทำบาปหนักต่าง ๆ แล้วได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ทำอย่างไรจะได้เป็นเหล่ากอของพระพุทธเจ้า ก็เป็นอลงพญา (หน่อพุทธางกูร) พระพุทธองค์ทรงตอบว่า ต้องนำบุตรชายเข้าบวชในศาสนา จึงได้นำเจ้าชายอะจิก๊ะมั่งซา (อชิตกุมาร) พระราชโอรสของพระองค์เข้าบรรพชาเป็นสามเณร และทรงมีพุทธทำนายว่า อชิตสามเณร จะมาตรัสรู้เป็นพระศรีอริยมะตโดยพระพุทธเจ้าแห่งภักทกับปีนี่ วรรณกรรมฉบับนี้แต่งเมื่อประมาณ 100 ปีเศษ โดยพระอู่ก่าวิจิงต้า วัดสบตุง เมืองตุงจังหวัดจ้อกแม ประเทศพม่า นัยที่สอง ถือตามความในวรรณกรรมไตรเรื่อง “อ่าหนันต้าตองปาน” หรือเรื่องการทูลถามของพระอานนท์ แต่งขึ้นเมื่อประมาณ 200 ปีเศษ โดยพระสุหนันต้า บ้านกุนอ้อ จังหวัดจ้อกแม ประเทศพม่า กล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ ที่พระอานนท์ทูลถามพระพุทธเจ้า ในเรื่องเหล่านั้น มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ทูลถามเกี่ยวกับการเป็นล่างลง ว่ามีอานิสงฆ์มากน้อยอย่างไร และพระพุทธเจ้าทรงชี้แจงว่า ถ้านำบุตรของตนบวชจะได้สวรรค์สมบัติเป็นเวลา 8 ก่าผ่า (กัลป์) ถ้าวายเป็นพ่อข่าแม่ข่าม (พ่อแม่อุปถัมภ์) จะได้ อานิสงฆ์ 4 ก่าผ่า (กัลป์) และวรรณกรรมดังกล่าว ได้บรรยายเรื่องราวล่างลงไว้ว่า ในอดีตบรรดากษัตริย์ และเศรษฐีคหบดี ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดงานปอยล่างลงขึ้น บังเอิญมีบุตรชายของหญิงหม้ายคนหนึ่งมีรูปร่างอัปลักษณ์ และมีศรัทธาอยากบรรพชา แต่ไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะเป็นเจ้าภาพบวชด้วยบุญบารมี และแรงศรัทธาของบุตรชาย ได้บันดาลให้พระอินทร์เกิดเมตตาจึงเสด็จมา นำไปพยาบาลให้อาบน้ำเงินน้ำทองขัดสีจนผิวพรรณดั่งคราบไคลต่าง ๆ กลายเป็นกุมารที่มีรูปร่างสวยงาม และขุนล่าง (พระพรหม) ได้ลงมามอบขญา (ปานกุม) และสร้อยสังวาล (ลอปเป) ให้พร้อมทั้งรับภาระเป็นพ่อข่าม (พ่ออุปถัมภ์) ในการจัดงานปอยล่างลงครั้งนั้น บุตรชายหญิงหม้ายได้เป็นลูกข่าม (ลูกอุปถัมภ์) ของขุนล่าง (พระพรหม) จึงเรียกลูกบุตรที่ได้รับภาระยกย่องในช่วงก่อนบรรพชาว่า “ล่างลง” หรือ “ล่างลง” คือ ลูกอุปถัมภ์ หรือลูกบุญธรรมของพระพรหมสืบต่อมาจน

ปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า กุลบุตรที่จะได้เป็นสังฆลองค์นั้น เป็นผู้มียุบถบารมีมากกว่าคนธรรมดาสามัญ จึงมีโอกาสได้รับการยกย่องให้เป็นหน่อกษัตริย์ หรือบุตรบุญธรรมของพระพรหม ในช่วงเวลาก่อนบรรพชา ประเพณีปอยสังฆลองค์เกิดจากศรัทธายึดมั่นในบรรพบุรุษศาสนาอย่างมั่นคงของชาวไทใหญ่ ซึ่งถือว่าการที่กุลบุตรสามารถอุทิศตนบรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนา เป็นผู้มียุบถอันยิ่งใหญ่ เจ้าภาพจะยอมเสียสละ สิ่งของ เงิน ทอง อันเป็นโลกียทรัพย์ภายนอกเท่าไรก็ได้ เพื่อสนับสนุนให้ กุลบุตรได้มีโอกาสพบกับอริยทรัพย์ในทางพระพุทธศาสนา คือ การบรรพชา เสียสละ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขมุ่งดำเนินตามอริยมรรคเส้นทางไปสู่พระนิพพาน

3. ขั้นตอนการการจัดงานปอยสังฆล องค์ของชุมชนบ้านกาด มี 3 ช่วงใหญ่ ๆ คือ

3.1 ช่วงเตรียมงาน การเตรียมการจัดงานของชุมชนบ้านกาดนั้น จะมีเจ้าภาพใหญ่ และชาวบ้านวางแผนร่วมกัน ส่วนการเตรียมวันกำหนดการจัดงาน จะต้องมีการประชุมร่วมกัน ระหว่างชาวบ้าน เจ้าภาพใหญ่ และพระสงฆ์ โดยการหาฤกษ์ยาม วันดี สำหรับการบรรพชา การกำหนดวัน และช่วงจัดงาน จึงไม่ตายตัว ช่วงเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม การเตรียมงาน เจ้าภาพใหญ่ และชาวบ้านจะร่วมกันเตรียม โดยจะมีเจ้าอาวาสวัด และผู้ใหญ่บ้าน พร้อมทั้งคณะที่ปรึกษา ใช้วิธีการพูดคุยปรึกษากันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งการจัดงานจะไม่มีคณะกรรมการ แต่การแบ่งงานจะใช้วิธีการมอบหมายให้ทำโดยบอกด้วยวาจา ผู้ร่วมงานเป็นชาวบ้าน ญาติพี่น้อง และคนในหมู่บ้าน หัวหน้าคณะกรรมการจัดงาน คือ เจ้าภาพใหญ่ โดยสถานที่การจัดงานจะเป็นการจัดสถานที่จะเป็นชาวบ้าน ญาติพี่น้องของเจ้าภาพใหญ่ และสังฆลองค์ช่วยกันจัด จุฑรวมของการจัดงาน และสถานที่จัดงานกลาง คือ บ้านเจ้าภาพใหญ่ในหมู่บ้าน งบประมาณการจัดงานอยู่ที่วัดซึ่งเป็นเจ้าภาพใหญ่ และพ่อแม่สังฆล องค์ มีการเตรียมเครื่องแต่งกายสังฆล องค์ เครื่องอัฐบริวาร เครื่องไทยธรรม ต้นตะเป้ซ่า เครื่องครัวทาน และมีการจัดตกแต่งสถานที่ ทั้งที่บ้านเจ้าภาพใหญ่ และวัดให้เรียบร้อย

3.2 ช่วงพิธีกรรม การโกนผมสังฆล องค์จะทำที่วัด โดยสถานที่ที่สังฆล องค์จะไปขอขมา คือ ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านกำหนดการจัดงานไว้ 5 วัน ซึ่งจะมีวันสำคัญอยู่ 3 วันด้วยกัน คือ

3.2.1 วันแรก หรือเรียกกันว่า วันแสก สังฆล องค์อาบน้ำด้วยเครื่องหอม มะกรูด ส้มป่อย และแต่งหน้าให้สังฆล องค์ เมื่อเสร็จแล้วก็จะนำสังฆล องค์ไปแต่งตัวที่วัด หลังจากเสร็จพิธีรับสังฆล องค์แล้ว ตะเป้สังฆล องค์ จะให้สังฆล องค์ขี่คองมาจากวัดแล้วพ้อนรำ ตอนบ่ายหลังจากพักผ่อนแล้ว คณะขบวนแห่สังฆล องค์จะออกไปตามบ้านญาติพี่น้อง คนรู้จัก หรือผู้ที่เคารพนับถือญาติผู้ใหญ่จะผูกข้อมืออวยพรให้พรแก่สังฆล องค์ การผูกข้อมือจะผูกด้วยสายสิญจน์พันด้วยขนบัตร์ ม้วนกลมผูกด้วยสายสิญจน์

3.2.2 วันที่สอง หรือเรียกกันว่า วันข้ามแขก ซึ่งหมายถึง วันรับแขกนั่นเอง จัดเตรียมเครื่องไทยธรรม และอัฐบริวารที่จะนำไปเข้าขบวนแห่โคหลู หรือเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยธรรมทุกชิ้น จะนำมาแห่พร้อมกันในวันนี้ ในการแห่นั้นจะมีญาติ และประชาชนเข้าร่วมขบวน

แต่อย่างเพรียงกัน โดยจะถือช่วยกันแบก ช่วยกันหามอัฐบริขารเครื่องไทยธรรมทุกชิ้น ทั้งเล็กและใหญ่ โดยจะเริ่มจากบ้านของเจ้าภาพใหญ่ และเดินขบวนไปยังวัด ระหว่างทางจะมีผู้สูงอายุถือขันออกมาโปรยข้าวตอกดอกไม้ เป็นการอนุโมทนาสาธุในการทำบุญ จากนั้น ตอนเย็นจะทำพิธีเรียกขวัญต่างลง ซึ่งกล่าวพรรณนาถึงบุญคุณของบิดา มารดา เมื่อเสร็จแล้ว จะมีการเลี้ยงอาหารต่างลงเต็มรูปแบบ อาหาร 12 อย่าง ก่อนวันรุ่งขึ้น จะมีการบรรพชาเป็นสามเณร

3.2.3 วันที่สาม หรือเรียกกันว่า วันข้ามส่าง เป็นวันสุดท้ายของการเป็นต่างลง จะนำต่างลงแห่ไปเที่ยวรอบ ๆ หมู่บ้าน เพื่อรอเวลาที่จะเข้าวัดทำพิธีการบรรพชาเป็นสามเณร โดยทางเจ้าภาพจะจัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน

3.3 ช่วงการบรรพชา เมื่อถึงเวลา ก็จะถอดชุดต่างลงออก มาห่มจีวรแทน และกล่าวคำบรรพชา รับศีล 10 เป็นอันเสร็จพิธี โดยช่วงระหว่างการบรรพชา สามเณรก็จะแยกไปศึกษาและปฏิบัติตามพระวินัย จากการสังเกตพบว่า สามเณร ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่จากหมู่บ้านอื่น มาร่วมทำพิธีปอยต่างลงที่วัดจำลอง จะแยกไปปฏิบัติธรรม บริเวณวัดใกล้บ้าน กับกลุ่มที่เป็นเด็กในหมู่บ้านภาค จะปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดจำลอง เมื่อครบกำหนดเวลาแล้ว ก็จะจัดพิธีลาสิกขาบนพระวิหาร หรือศาลาวัด ด้วยการบูชาพระรัตนตรัย สวดมนต์ไหว้พระอย่างย่อ สามเณรผู้จะลาสิกขา กล่าวคำขมาต่อพระอุปัชฌาย์ พระอุปัชฌาย์รับขมาแล้วให้โอวาท เกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพจากบรรพชิตเป็นฆราวาส และแนะนำวิธีปฏิบัติตนให้ดำรงตนเป็นอุบาสกที่ดี จากนั้นเปลื้องผ้ากาสาพัศตร์ออกจากตัวสามเณร แล้วให้ไปนุ่งห่มขาว อารธนาศีล 5 แล้ว กล่าวคำประกาศตนเป็นอุบาสกเป็นอันเสร็จพิธี

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ประเพณีปอยต่างลง ของวัดจำลอง ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา หรือต่อผู้ให้อุปการะเลี้ยงดู ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูง ในการให้กำเนิด และเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ จนผ่านพ้นวัยที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ จนพอที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ และเพื่อการศึกษาอบรม เมื่อผ่านพ้นวัยเด็กแล้ว เด็กชายก็ต้องก้าวออกไปเป็นผู้นำในสังคม จึงต้องได้รับการศึกษา และอบรม เพื่อให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถที่จะเลี้ยงชีพ และดูแลสังคมตามกรอบของชาวไทใหญ่ มุ่งเน้นให้เด็กชายที่ได้รับการเป็นต่างลง เพื่อเตรียมที่จะบรรพชาเป็นสามเณร เป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวผ่านจากวัยเด็ก สู่วัยผู้ใหญ่

ส่วนรูปแบบของประเพณีปอยต่างลงของวัดจำลอง ตำบลบ้านภาค อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ยังคงมีการจัดรูปแบบคงเดิม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย แต่ในเรื่องระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนพบว่า มีการสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น อันเนื่องมาจาก

ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนมีความเข้มแข็ง ไม่ยอมให้อำนาจรัฐเข้ามาจัดการ รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คนที่มาช่วยงานจะรู้จักกันหมด ทุกคนเต็มใจที่จะร่วมงาน และรู้สึกภูมิใจที่ได้มาร่วมงาน คนในชุมชนจะให้ความสำคัญกับประเพณีปอยส่างลอง เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความรู้สึกที่ว่า ตนเองสำคัญ และรู้สึกเหมือนเป็นเจ้าของงาน

ชาวไทใหญ่ มีความศรัทธาแน่นถือในพระพุทธศาสนาจนมีคำกล่าวว่า “อย่ากินอย่างม่านอย่าตานอย่างไต” หมายถึง อย่ากินอย่างพม่า อย่าทำบุญแบบคนไต หรือไทใหญ่ ที่บ่งบอกถึงความศรัทธา ทำบุญบำรุงพระศาสนา ของคนไทใหญ่อย่างแรงกล้า ความศรัทธาในการสืบทอดพระพุทธศาสนาของคนไทใหญ่ สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรมของวัด พระพุทธรูป ที่ตั้งงามเป็นเอกลักษณ์ และที่สำคัญที่บ่งบอกถึงความเป็นไทใหญ่ คือ การบรรพชาสามเณรในช่วงฤดูร้อน หรือที่เรียกว่า ปอยส่างลอง เป็นพิธีการเฉลิมฉลองของการบรรพชาสามเณรในพุทธศาสนาของคนไทย ซึ่งมีเชื้อสาย เป็นคนไทใหญ่

ปราชญ์ชาวบ้าน ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานปอยส่างลอง ว่าประเพณีสำคัญของคนไทใหญ่ ในครอบครัวที่มีลูกชายจะตั้งตารอคอย เพื่อร่วมประเพณีนี้ ด้วยความเชื่อที่ว่าานิสงฆ์จากการบวชปอยส่างลองนี้ จะทำให้บิดามารดาได้ขึ้นสวรรค์ ดังนั้น การบวชปอยส่างลอง จึงถือเป็นพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่ และมีานิสงฆ์มาก เป็นกุศโลบายหนึ่ง ที่ให้ลูกหลานได้บวชเรียนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในช่วงปิดภาคเรียน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ชาวไทใหญ่ เชื่อกันว่า การบวชส่างลองนั้น มีานิสงฆ์อันยิ่งใหญ่กว่าการบวชพระ เพราะเด็กที่บวชนั้นยังมีจิตใจที่บริสุทธิ์ และการบวชส่างลอง ถือเป็นการสนับสนุนบุตรหลานได้บรรพชาในพุทธศาสนา พ่อแม่จึงยอมเสียสละสิ่งของเงินทองอันเป็นโลกียทรัพย์สนับสนุนให้บุตรหลานพบกับอริยทรัพย์ในพุทธศาสนา

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของไทใหญ่นั้น การปลุกฝังกันตั้งแต่เด็ก แสดงให้เห็นถึงพลัง ความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า ประเพณีปอยส่างลอง ของวัดจำลอง ในชุมชนบ้านกาด ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นประเพณีที่ชุมชนให้ความสำคัญในพระพุทธศาสนา มาก เพราะเป็นศูนย์รวม หรือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทุกคน การจัดประเพณีปอยส่างลอง จึงเป็นไปเพื่อสร้างบุคคลไปสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งทุกคนเชื่อกันว่า จะได้รับานิสงฆ์ผลบุญมาก การจัดงานเกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ประเพณีปอยส่างลอง จึงมีคุณค่าทางด้านจิตใจของชาวไทใหญ่มาก และการจัดงานประเพณีปอยส่างลอง ถือว่าเป็นประเพณีที่มีเอกลักษณ์ ที่บ่งบอกศิลปะ และวัฒนธรรม ความเชื่อของชาวไทใหญ่อย่างชัดเจน นอกจากนี้

ผู้วิจัยยังพบว่า ประเพณีปอยส่างลอง ถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ให้เข้มแข็ง สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้น และมีความรักใคร่ปรองดองกันอันญาติพี่น้อง การจัดงานปอยส่างลองในแต่ละปี จึงเปรียบเสมือนตัวชี้วัดระดับความสัมพันธ์ทางสังคม และระดับชั้นทางสังคมของคนในชุมชน และเป็นการสะท้อนถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ปกครอง และผู้อยู่ในปกครอง ดังนั้น ในการจะรักษาไว้ซึ่งประเพณีปอยส่างลอง ให้ยังคงอยู่ถึงเยาวชนรุ่นหลังให้มากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 เทศบาลตำบลแม่วาง รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยราชการ ควรจัดทำข้อมูล รวบรวมข้อมูลของประเพณีปอยส่างลอง จัดตั้งเป็นหน่วยการเรียนรู้กับประเพณีนี้ โดยเฉพาะ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้กับผู้ที่มีความสนใจ และควรอนุรักษ์ให้ประเพณีปอยส่างลอง ยังคงอยู่ต่อไป

1.2 ผู้นำชุมชน สัมพันธ์เครือข่ายกับชุมชนอื่น ๆ ผนึกกำลังร่วมกัน ในการอนุรักษ์ประเพณีปอยส่างลอง โดยให้ชุมชนมีอำนาจ รัฐเข้ามามีส่วนช่วยในการสนับสนุน แต่ไม่แทรกแซง และไม่ทำเป็นนโยบายการท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไป ควรจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมาย และคุณค่าของปอยส่างลองในสังคมไทใหญ่ปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ในเขตพื้นที่อื่น ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมาย และคุณค่าของปอยส่างลองในสังคมไทใหญ่ปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของขนบธรรมเนียม และประเพณีของชาวไทใหญ่ ในกลุ่มอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาภูมิปัญญา และความเข้มแข็งของชุมชนชาวไทใหญ่ ในสังคมยุคปัจจุบัน

2.4 การจัดงานปอยส่างลอง ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ของผู้มาร่วมงานเป็นสำคัญ

2.5 ประเพณีปอยส่างลอง ควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า ให้ทั้งคนในหมู่บ้าน ทั้งบุคคลภายนอก ให้ได้รู้อย่างทั่วถึง

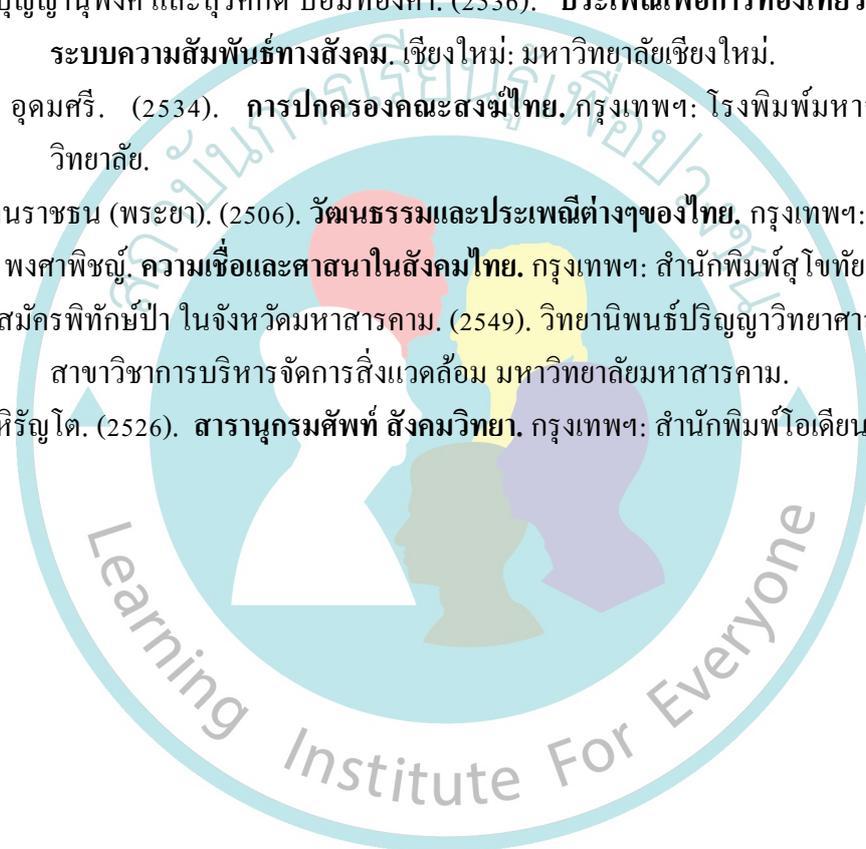
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). **คู่มือบรรพชาอุปสมบท ฉบับกรมการศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2544). **ระบบการวัฒนธรรม และคุณภาพมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน จำกัด.
- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ:
- ก้องเกียรติ เต็มตานาน. **การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎร**.
- จุฬาลักษณ์ สีดาคุณ. (2556). **ประเพณีไทย**. ค้นเมื่อ วันที่ 7 กรกฎาคม 2561, จาก <http://personal.swu.ac.th>.
- คนัย สิทธิเจริญ. (2535). **สาระทางการศึกษาในกระบวนการต่างของชาวไทยใหญ่ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
- ธวัช ปุณโณทก. (2522). **ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2545). **วัฒนธรรมและศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยดวงสมร สมบูรณ์ ข้าราชการครูรามคำแหง.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). **ประเพณี วัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ปรมิษฐ์ อินทร์ญา. (2543). **ประเพณีของพราหมณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประคอง ยอดหอม. (2544). **การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเผ่าลีซอ บ้านขุนแจ ตำบลแม่แวน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา นุ่มสุข. (2528). **มรดกทางวัฒนธรรม ของศาสนาพราหมณ์ ในนครศรีธรรมราช ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แปลก สนธิรักษ์. (2521). **ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา**. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.
- พระครูปลัดชินกร แก้วนิล (จริยเมธี). (2550). **การเปลี่ยนแปลงความหมายและคุณค่าของปอยต่างลงในสังคมไทใหญ่ปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระครูสุนทรธรรมโชติ (ทวนทอง ทองทิม). (2558). **การถ่ายทอดธรรมะของพระสงฆ์โดยผ่านกิจกรรมการพัฒนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

- พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต). (2542). **พุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (สมศักดิ์ อุตโม). (2535). **แปล พระคัมภีร์กัจจายนมุล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชมหาวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต). (2535). **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พิสิฏฐ์ บุญไชย. **คู่มือปฏิบัติการ การวิจัยทางวัฒนธรรม หลักการและแนวทางปฏิบัติ เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การวิจัยทางวัฒนธรรม, มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). **บวชทำไม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- ภาณี มหาจันทร์. (2522). **พื้นบ้านอารยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- ภาณี มหาจันทร์. (2544). **พื้นฐานอารยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- มนู ศรีขจร. (2529). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ**. สารสิ่งแวดลอม 2.
- มยุรี วัดแก้ว. (2521). **การศึกษาโครงสร้างสังคมลาวโซ่ง**. สาขาวิชาพัฒนาศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรวัค เดชดำรง. (2552). **กระบวนการวัฒนธรรมไทยบนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา**. สารนิพนธ์ ปริญญาสาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วรวิฑู สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. (2546). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรวิฑู สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. (2549). **วิถีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. สถาบันภาษาศาสตร์. **บรรณานุกรม ฉบับหลวง**. กรุงเทพฯ: ประจักษ์ ศรีบัณฑิตย์กุล.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). **ไทใหญ่ ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์**. เชียงใหม่.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2542). **พระพุทธศาสนากับการบวชเรียน**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2531). **วินัยมุข เล่ม 2**. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2525). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม:แนวการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สมัย สุทธิธรรม. (2531). **ปอยส่างลอง**. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ. (2542). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2514). **พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพื่ออักษร.

- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). **วัฒนธรรมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- สุนทรียา สุนทรวิภาค. (2529). **ความสำคัญของการบวชในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). **สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สุเมธ เมธาวิทยานุกูล. (2532). **สังกัปปพิธีกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุริย์ ปุญญานุพงศ์ และสุรศักดิ์ ป้อมทองคำ. (2536). **ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว: จุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสวง อุดมศรี. (2534). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุমানราชชน (พระยา). (2506). **วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- อมรา พงศาพิชญ์. **ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อาสาสมัครพิทักษ์ป่า ในจังหวัดมหาสารคาม. (2549). วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). **สารานุกรมศัพท์ สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แนวสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง :
กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน เวลา ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ.....
3. อายุ.....
4. ที่อยู่.....
5. อาชีพ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลอง

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีปอยส่างลองวัดจำลอง มีความเป็นมาอย่างไร.....
2. ประเพณีปอยส่างลองมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมอย่างไร.....
3. ประเพณีปอยส่างลองมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตอย่างไร.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับขั้นตอนประเพณีปอยส่างลอง

1. ด้านความหมาย
  - 1.1 คำว่า ปอย มีความหมายว่าอย่างไร.....
  - 1.2 ส่างลอง มีความหมายว่าอย่างไร.....

1.3 การเรียกขวัญ มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.4 ต้นตะเป่า มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.5 ใบบัวรองผม มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.6 อาหาร 12 ชนิด มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.7 ชุดสังฆลอม มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.8 หมอน้ำดำ มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.9 มอญเซ็ง มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.10 ปะหลิกกะหล้า มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.11 กลองก้นยาว มีความหมายอย่างไร.....

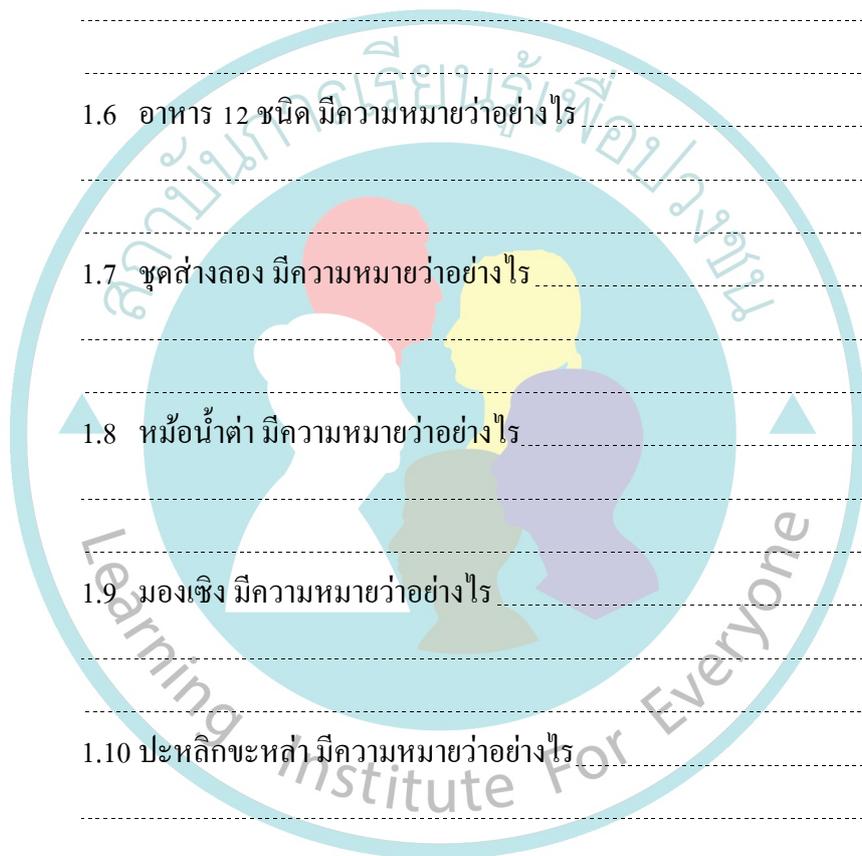
.....

1.12 ตะแป มีความหมายอย่างไร.....

.....

1.13 โคะหลู่ มีความหมายอย่างไร.....

.....

2. คุณค่า

2.1 คุณค่า ประเพณีปอยส่างลอง เป็นอย่างไร.....

.....

2.2 การเรียกขวัญ มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.3 ต้นตะเป่า มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.4 อาหาร 12 ชนิด มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.5 ชุดส่างลอง มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.6 หม้อน้ำดำ มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.7 มองเซิง มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.8 ปะหลิกชะหล่า มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

2.9 ตะแป มีคุณค่าเป็นอย่างไร.....

.....

.....

3. ความสัมพันธ์

3.1 ประเพณีปอยส่างลอง มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เป็นอย่างไร .....

.....
.....

3.2 การเรียกขวัญ มีความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน เป็นอย่างไร .....

.....
.....

3.3 ต้นตะเป่า มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นอย่างไร .....

.....
.....

ขอขอบพระคุณในการให้ความร่วมมือเป็นอย่างสูง
ผู้วิจัย

ภาคผนวก ข.

แนวสังเกตการแบบมีส่วนร่วมวิจัย เรื่องประเพณีปอยส่างลอง :
กรณีศึกษาวัดจำลอง ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่สังเกต.....

วัน เวลา ที่สังเกต.....

การสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมประเพณีปอยส่างลอง

1. ประเพณีปอยส่างลอง (การแห่) เป็นอย่างไร.....
.....
2. การปลงพมส่างลอง เป็นอย่างไร.....
.....
3. การเรียกขวัญ (การซื้อขวัญ) เป็นอย่างไร.....
.....
4. ดันตะเป่า เป็นอย่างไร.....
.....
5. การทำอาหาร 12 อย่าง เป็นอย่างไร.....
.....
6. การบรรพชา เป็นอย่างไร.....
.....
7. การแต่งหน้าส่างลอง เป็นอย่างไร.....
.....
8. ขบวนกลองมอชิง เป็นอย่างไร.....
.....
9. ตะแป เป็นอย่างไร.....
.....

*****

ภาคผนวก ก.

การสัมภาษณ์ บุคคลผู้ให้การสัมภาษณ์ และวันเวลาในการสัมภาษณ์

- คำพล โยภาส. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านกาด (เขมวังส์ฯ). ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ไกรลักษ์ณ์ พิรพุทธรางกูล. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. นายกเทศมนตรีตำบลแม่วาง. ตำบลแม่วาง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- จันทร์ ยี่งประเสริฐ. (18 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 447 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- จุฬาลักษณ์ เต้จ๊ะ. (18 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 190 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ใจ ทิพย์เนตร. (18 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 236 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ชัยยุทธ คำชัยศ. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ครู โรงเรียนบ้านกาด (เขมวังส์ฯ). ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ณพลเดช ปั่นเรือน. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง. จังหวัดเชียงใหม่.
- ณัฐดนัย ทาวงศ์. (22 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5. ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ดวงสมร สมบูรณ์. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ครู โรงเรียนบ้านกาด (เขมวังส์ฯ). ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ถนัด ประกอบสุข. (24 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 269/2 หมู่ 9 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ทองจูน กันทา. (18 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 189 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ชนากร แก้วกันใจ. (24 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 242/5 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- บุษกร สุริยา. (20 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ครู โรงเรียนบ้านกาด (เขมวังส์ฯ). ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- เบญจวรรณ ศรีอติชาติ. (18 กันยายน 2561). สัมภาษณ์. ราษฎร. 179 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.

- ประกาศ ภูมิบุญชู. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 224 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- พระครูสุนทรธรรมโชติ. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. เจ้าอาวาสวัดจำลอง. ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- เพ็ญศิณี เสนาฤทธิ์. (20 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ครูโรงเรียนบ้านกาด (เขมวังสี่). ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ศิริวิทย์ ทาวงค์. (24 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 293/1 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- สมถวิล หนุ่มศรี. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 56 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- สมศรี หนุ่มศรี. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 440 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- สมหวัง สูงโหย้. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 295 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- ส่วยอึ้ง สุวรรณภูมิ. (24 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 349 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- สายหยุด หนุ่มศรี. (24 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 192 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- สุรงค์ ไชยาคำ. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 48 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- โสภณ บริสุทธิศีล. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 264 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- อมร คำนุ. (21 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 180/1 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- อินผ่าน เจริญสุข. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 48 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- อุดมชัย สุวรรณภูมิ. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 349/1 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- อุบลรัตน์ ยะยอง. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 180 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.
- อุป หนุ่มศรี. (18 กันยายน 2561). **สัมภาษณ์**. ราชฎร. 135 หมู่ 5 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.

ภาคผนวก ง.
ภาพประกอบกิจกรรมการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

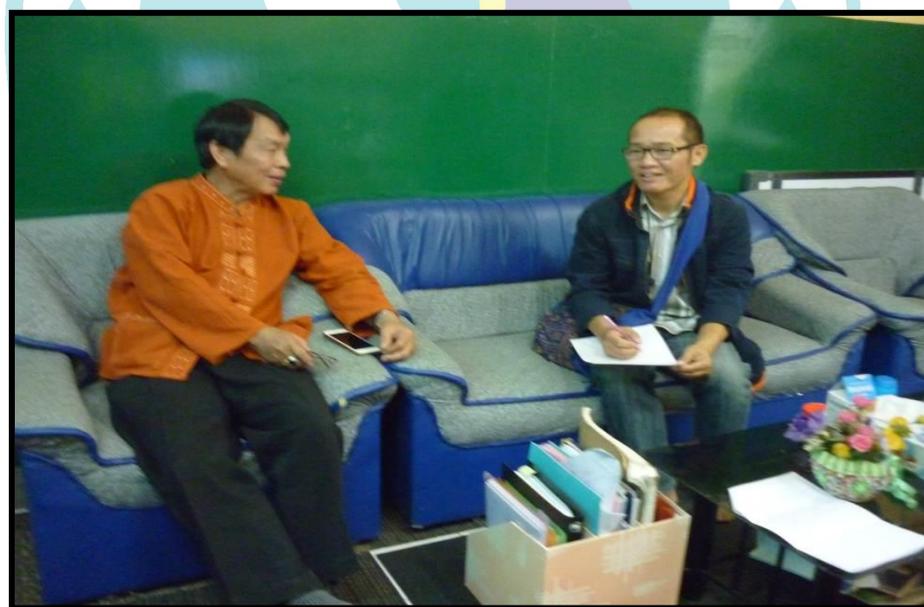
ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ท่านพระครูสุนทรธรรมโชติ (เจ้าอาวาสวัดจำลอง)

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์นายไกรลักษณ์ พิรพุทธรางกูล นายกเทศมนตรีตำบลแม่วาง

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์นายณพลเดช ปิ่นเรือน นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลบ้านกาด

ภาพที่ 4 สัมภาษณ์นายกำพล โยกา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกาด (เขมวังสี่ฯ)

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์นายณัฐดนัย ทาวงค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลบ้านกาด

ภาพที่ 6 สัมภาษณ์นายใจ ทิพย์เนตร ปราชญ์ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 7 สัมภาษณ์นางสมหวัง สูงใหญ่ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 8 สัมภาษณ์นางประภา ภูมิบุญชู ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

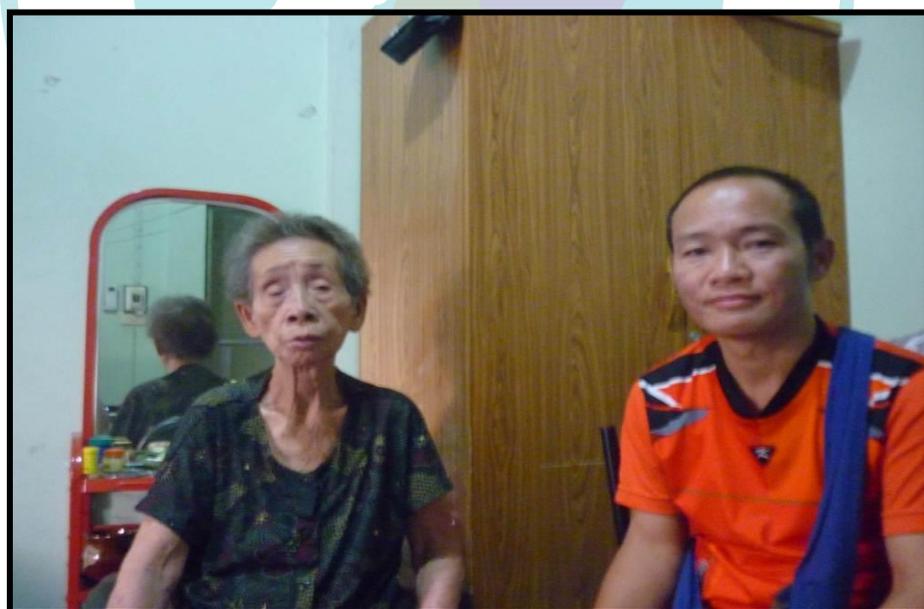
ภาพที่ 9 สัมภาษณ์นางเบญจวรรณ ศรีอดิชาติ, นางทองจูน กันทา ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 10 สัมภาษณ์นางสายหยุด หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 11 สัมภาษณ์นายโสภณ บริสุทธิ์ศีล ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 12 สัมภาษณ์ยายอุป หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 13 สัมภาษณ์นายอมร คำนุ ข้าราชการบำนาญ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 14 สัมภาษณ์ยายสมถวิล หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 15 สัมภาษณ์ชายช่วยอึ่ง สุวรรณภูมิ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 16 สัมภาษณ์ชายอินผ่าน เจริญสุข ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 17 สัมภาษณ์นางจันทร์ ยิ่งประเสริฐ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 18 สัมภาษณ์นางอุบลรัตน์ ณะของ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 19 สัมภาษณ์นางสุรางค์ ไชยาคำ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 20 สัมภาษณ์นางจุฬาลักษณ์ เตจ๊ะ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 21 สัมภาษณ์นางสมศรี หนุ่มศรี ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 22 สัมภาษณ์นายอุดมชัย สุวรรณภูมิ ชาวบ้านผู้ร่วมวิจัย

ภาพที่ 23 สัมภาษณ์นางบุษกร สุริยา ข้าราชการครู

ภาพที่ 24 สัมภาษณ์นายชัยยุทธ คำธิยศ ข้าราชการครู

ภาพที่ 25 สัมภาษณ์นางเพ็ญศิณี เสนาฤทธิ์ ข้าราชการครู

ภาพที่ 26 สัมภาษณ์นางดวงสมร สมบูรณ์ ข้าราชการครู

ภาพที่ 27 สัมภาษณ์เด็กชายธนกร แก้วกันใจ นักเรียนที่เคยบวชส่งลง

ภาพที่ 28 สัมภาษณ์เด็กชายถนัด ประกอบสุข นักเรียนที่เคยบวชส่งลง

ภาพที่ 29 สัมภาษณ์เด็กชายศิริวิทย์ ทาวงค์ นักเรียนที่เคยบวชสงฆ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นายอภิชาติ เทพจักร์
วันเดือนปีเกิด	23 มิถุนายน 2511
ที่อยู่	97/1 หมู่ 8 ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
เบอร์โทรศัพท์	081-6738133,093-1379395
อีเมล	keetarrae@hotmail.com
สถานที่ทำงาน	ทั่วไป
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

